

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM KAPSAMINDA MÜZE EĞİTİMİ
UYGULAMALARININ İNCELENMESİ

Barış ERDOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Melek GÖKAY

Yrd. Doç. Dr. Yahya ÇIKILI

Konya-2017

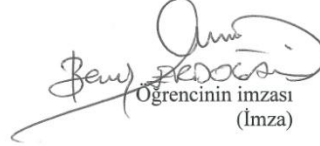
T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Barış Erdoğan
Numarası	118309031017
Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi/Resim-İş Eğitimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tezin Adı	Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Barış Erdoğan
	Numarası	118309031017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi/Resim-İş Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Melek GÖKAY/Yrd. Doç. Dr. Yahya ÇIKILI
Tezin Adı	Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi başlıklı bu çalışma 25/08/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı
Prof. Dr. Melek GÖKAY

Danışman ve Üyeler
Danışman

Doç. Dr. Oğuz YURTTADUR

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nihat ŞİRİN

Üye

İmza

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı: Barış Erdoğan

Numarası: 118309031017

Ana Bilim/Bilim Dalı: Güzel Sanatlar Eğitimi/Resim-İş Eğitimi

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Melek Gökay-Yrd. Doç. Dr. Yahya Çıkkılı

Tezin Adı: Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının
İncelenmesi

Öğrencinin

ÖZET

“Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi” isimli çalışma ile öncelikle özel eğitime gereksinim duyan öğrenci ve bireyler incelenmiş ve müzelerde uygulanan müze eğitiminin, nasıl başladığı, hangi aşamalardan geçtiği, özel eğitime gereksinim duyan öğrenci ve bireyler için hangi etkinliklerin yapıldığı üzerinde durulmuştur.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin müze eğitimi konusunda özellikle yurt dışında yapılan çalışmalar, kaynaklar, tezler, makaleler incelenerek normal bireylerde olduğu gibi özel eğitim gereksinimli bireylere de birçok etkinlik planlandığı, bu etkinlikler planlanırken tüm gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Bu etkinliklerin düzenli şekilde ilerleyebilmesi için müzelerde eğitim birimleri oluşturularak faaliyetlerin bir program dâhilinde alanında uzman kişilerce yapılmasını sağlamışlardır.

Bu kapsamda özel gereksinimli bireylerden hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan ortaokul seviyesinde eğitim üretimlerine devam eden bir grup ğrenci ile müze eğitim etkinlikleri planlanarak; müze eğitimi uygulamalarında nelere dikkat edilmesi gerektiği, müze eğitim uygulamalarında müzelerin ne gibi eksikliklerinin olduğu, eğitim uygulamalarına etki eden faktörlerin neler olduğunun yerinde görülüp incelenmesi için Karaman Müzesi'nde müze eğitimi uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde bu konuda hangi çalışmaların yapılabileceği, müzelerimizin eğitim uygulamaları konusunda ve özel eğitim gereksinimi olanlar için müze eğitimi uygulamalarının nasıl yapılabileceği noktasında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Özel Eğitim, Müze, Müze Eğitimi, Müze Eğitimi Uygulamaları.

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Barış Erdoğan

Numarası: 118309031017

Ana Bilim/Bilim Dalı: Güzel Sanatlar Eğitimi/Resim-İş Eğitimi

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Melek Gökay-Yrd. Doç. Dr. Yahya Çıkkılı

Tezin İngilizce Adı: The Applications of Museum Education in the
Scope of Special Training.

SUMMARY

With the examination of museum education applications covered by special training forensic work, the students and individuals who are in need of special training have been estimated and also, it has been examined how the museum education started in museums, which stages it has passed, which activities were done for the students and individuals who are in need of special training.

It has been seen that individuals who are in need of special training, are organized in a such a way that they can meet all their needs while organizing museum education, especially activities that are planned in the field of activities such as studying, resources, thesis, articles, made in abroad. In order to ensure that those activities can proceed in a regular manner, they have created educational units in the museums and made it possible to carry out the activities within program in the field of specialists.

In this context, museum education activities are planned with a group of students who have mildly inadequate mentality of individuals who are in need of special training and how they should be careful about museum education practices. Because of this reason, museum applications have been examined in Karaman Museum.

Some suggestions have been made about which studies can be done, how to do museum education applications for the people in special need in our country.

Key words: Special Education, Museum, Museum Education, Museum Education Applications.

ÖNSÖZ

Dünyada müzelerin işlevleri, müze eğitimi kavramı hakkında yaşananları ve müzelerin eğitim konusunda son durumlarını analiz ederken, ülkemizde de müze eğitimi konusunda yaşanan gelişmeleri değerlendirerek, bu teze adını veren “özel eğitim” öğrencilerinin “müze eğitimi uygulamaları” kapsamında, özel eğitim öğrencilerine yönelik dünyadaki müzelerde yapılan çalışmalar analiz edilmiş ve ülkemizde de bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması ve bu konuda ileride yapılacak çalışmalara ışık tutması amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın planlama, hazırlanma, oluşturma ve sonuçlandırma süreçlerinin her aşamasında bana yol gösteren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, anlayışlı ve olumlu tutumlarıyla beni teşvik eden tez danışmanım Prof. Dr. Melek GÖKAY’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Özel eğitim konusunda beni her aşamada yönlendiren ve destekleyen II. danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yahya ÇIKILI’ya teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince desteklerini benden esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Nihat ŞİRİN hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Yrd. Doç. Dr. Hülya KAROĞLU, Yrd. Doç. Dr. Mehmet BÜYÜKÇANGA ve Yrd. Doç. Dr. Hatice Kübra ÖZALP’a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans çalışmamın müze eğitimi uygulamalarında Empati Özel Eğitim Okulu idareci, öğretmen ve öğrencilerine; Karaman Müzesi çalışanlarına yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Bu süreçte her soruma sabırla cevap veren arkadaşım Çiğdem İŞLER’e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca aldığım kararların hep destekleyicisi olan, her daim “eğitim” diyen babam Hasan ERDOĞAN ve üzerimde emeği ödenmeyecek biricik insan annem Fethiye ERDOĞAN’a ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen eşim Sena ERDOĞAN’a teşekkür ediyorum.

Barış ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
GİRİŞ	1
1.1. Problem	3
1.2. Alt Problemler	3
1.3. Amaç	4
1.4. Önem	4
1.5. Sınırlılıklar	5
ALAN YAZIN	
2.1. Özel Eğitim	6
2.2. Özel Eğitimde Sınıflandırma	10
2.2.1. Zihinsel Yetersizlik	12
2.2.2. Özel Öğrenme Güçlüğü	22
2.2.3. Ortopedik Yetersizlik	24
2.2.4. Süreğen Hastalık	26
2.2.5. Otizm	27
2.2.6. Dil ve Konuşma Güçlüğü	31
2.2.7. İşitme Yetersizliği	32
2.7.8. Görme Yetersizliği	33
2.2.9. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)	35
2.2.10. Duygusal ve Davranış Bozukluğu	36

2.2.11. Serebral Palsi	38
2.2.12. Üstün ve Özel Yetenekliler	40
2.3. Kavramsal Anlamda Müze.....	41
2.4. Müzelerin İşlevleri	44
2.5. Müze Eğitimi.....	45
2.6. Dünya’da ve Türkiye’de Müze Eğitimi	51
2.6.1. Dünya’da Müze Eğitiminin Gelişimi	51
2.6.2. Türkiye’de Müze ve Müze Eğitiminin Gelişimi	55
2.7. Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi	58
2.7.1. Özel Eğitimde Müze Eğitimi ve Uygulamaları Neden Önemlidir?	59
2.7.2. Müzelerin Tüm Engel Grupları İçin Tasarlanması.....	60
2.7.3. Müzede Özel Gereksinimliler İçin Sergiler ve Objelerin Yerleşimi	66
2.8. Dünyadan Müze Eğitimi Uygulamalarına Örnekler	68
2.8.1. British Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları... 68	
2.8.2. Modern Sanat Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları	73
2.8.3. Brooklyn Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları.....	96
2.8.4. Victoria ve Albert Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları	99
2.8.5. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları	104
2.8.6. Pera Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları.....	106

2.8.7. İstanbul Modern Sanat Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları	111
BÖLÜM III	
YÖNTEM	116
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUMLAR	118
BÖLÜM V	
SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	
5.1. Uygulamaya Dair Sonuçlar	129
5.2. Sonuçlar	131
5.3. Tartışma.....	132
5.4. Öneriler	133
Kaynakça	137
Sanal Kaynakça.....	150
Şekil Kaynakça.....	156
Özgeçmiş	161
EKLER	
Ek-1 Uygulama.....	163
EK-2 Öğrenci İzin Belgeleri.....	177
EK-3 Sikke ve Kilim Uygulamaları Sonrasında Doldurulan Formlar	180
Ek-4: Kilim ve Sikke İncelemeleri Sonrası Uygulama Çalışmaları	189

KISALTMALAR

AAM: (The American Association of Museum) Amerikan Müzeler Birliği

ASD: (Autism Spectrum Disorders) Otizm Spektrum Bozuklukları

AAM: (The American Association of Museum) Amerikan Müzeler Derneği

D/DB: Duygusal ve Davranışsal Bozukluk

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

dB: Desibel

ICOM: International Community of Museum (Uluslararası Müze Konseyi)

K-12: İngiltere de eğitim seviyeleri için verilen değerlerden biri. Özel eğitim öğrencileri için kullanılmaktadır.

KTB: Kültür ve Turizm Bakanlığı

MEB: Mili Eğitim Bakanlığı

MoMA: Museum of Modern Art (Modern Sanat Müzesi)

ÖERHGM: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

ÖÖKGM: Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

PDD: (Pervasive Developmental Disorders) Yaygın Gelişimsel Bozukluklar

SEN: Special Education Need (Özel Eğitim Gereksinimli)

V&A: Victoria ve Albert Müzesi

t.y. : Tarih yok

TANIMLAR

Birleşik Krallık: İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda bölgelerini kapsayan krallık.

dB (Desibel): İnsanın en aşağı seviyedeki sesleri duyma şekli.

Key Stage: İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda ve İngiliz bölgesinde eğitim sisteminde kullanılan çeşitli yaşlarda öğrencilerden beklenen eğitim-bilgi aşaması.

Kaynak Oda Eğitimi: “Normal sınıfta eğitim görmekte olan özel gereksinimli öğrenciler, önemli derecede eksiklik gösterdikleri derslerde ya da ek çalışmaya gereksinim duydukları alanlarda (örneğin, iletişim becerileri) normal sınıftan çıkarılarak kaynak odaya alınırlar. Kaynak odada, kaynak öğretmen (örneğin, özel eğitim öğretmeni) ya da uzman (örneğin, dil ve konuşma terapisti) bireysel ya da grup eğitimi sağlar” (Batu ve Kırcaali İftar, 2005: 43).

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil-1: British Müzesi özel gereksinimliler için hazırlanan müze kartı.....	71
Şekil-2: Okul ziyaretleri.....	73
Şekil-3: MoMA Müzesi özel eğitime gereksinimli bireylerin müze ziyareti	76
Şekil-4: MoMA Grup Ziyareti	77
Şekil-5: MoMA Grup Ziyareti	77
Şekil-6: Sanat Stüdyosunda “Kendi Sanat Eserim” adlı etkinlik	78
Şekil-7: Üç Parçalı Program	79
Şekil-8: Öğrenme yetersizliği bulunan bireyler için yapılan etkinlik.....	81
Şekil-9: Uygulama atölyesinde Jackson Pollock eseri uygulaması	82
Şekil-10: Dokunma etkinliği.....	83
Şekil-11: Görme yetersizliği bulunan bireyler için detaylı eser anlatımı	84
Şekil-12: Marc Chagall “Ben ve Köyüm” eser anlatımı ve dokunma etkinliği.....	84
Şekil-13: W. Van Gogh’un “Yıldızlı Gece” ve Paul Cezanne’ın “Elmalı Natürmort” isimli eserlerinin anlatımları	85
Şekil-14: Görme yetersizliği bulunan bireyler için dokunma etkinliği	86
Şekil-15: Müze girişinde yetersizliği bulunan ziyaretçilerin karşılanması.....	87
Şekil-16: İşitme yetersizliği olanlar için kızıltötesi cihazlarla eser anlatımları	88
Şekil-17: İşitme yetersizliği bulunan ziyaretçiler için işaret dili anlatımları	88
Şekil-18: Modül-1 Sanatçı Eserleri.....	90

Şekil-19: Modül-2 “Tanış Benimle” etkinliğinden Amerika Görüntüleri	91
Şekil-20: Modül-3 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Portreler	91
Şekil-21: Modül-4 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Sanat Şehir.....	92
Şekil-22: Modül-5 “Tanış Benimle” etkinliğinden Aile Resimleri	92
Şekil-23: Modül-6 Tanış Benimle” etkinliğinden Müzik ve Sanat	93
Şekil-24: Modül-7 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Işık Versiyonu	93
Şekil-25: Modül-8 “Tanış Benimle” etkinliğinden Sanat ve Siyaset	93
Şekil-26: Modül-9 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Heykel	94
Şekil-27: Modül-10 “Tanış Benimle” etkinliğinden Sanatçının Süreci.....	94
Şekil-28: Modül-11 “Tanış Benimle” etkinliğinden Fotoğrafçılık ve Yaratıcı Dokümantasyon	95
Şekil-29: Modül-12 “Tanış Benimle” etkinliğinden Gündelik Görüntüler ve Nesnelere	95
Şekil-30: Görme yetersizliği bulunan bireyler için rehber köpekler	100
Şekil-31: Müzeden dokunma turları	101
Şekil-32: Kaynak çanta otistik çocuklar için	103
Şekil-33: Zihinsel yetersizliği bulunan bireyler ile yapılan baskı çalışması	108
Şekil-34: Özel eğitim öğrencileri ile kil atölyesi çalışmaları	109
Şekil-35: Pera Müzesi özel eğitim öğrencileri sanat eseri incelemesi.....	109
Şekil-36: Bunama rahatsızlığı olan hastalarla müze uygulamaları.....	110
Şekil-37: Bunama rahatsızlığı olan hastalarla müze uygulamaları.....	111

Şekil-38: Buluşma projesi uygulaması	114
Şekil-39: Dokunduğum renk projesi uygulaması	115
Şekil-40: Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle kilim incelemesi.....	167
Şekil-41: Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle kilim incelemesi.....	168
Şekil-42: Özel eğitim öğrencileriyle kilim incelemesi sonrası uygulama	170
Şeki-43: Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileri ile sikke incelemesi.....	172
Şekil-44: Özel eğitim öğrencileriyle sikke incelemesi drama sahnesi	173
Şekil-45: Özel eğitim öğrencileriyle sikke incelemesi sonrası uygulama	175

GİRİŞ

“Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi” adlı bu çalışma özel eğitime gereksinim duyan bireylerin toplumun bir parçası olarak kabul görmelerine olanak sağlayan, toplumun bütün fertlerinin eğitimi için dünya müzeleri tarafından kullanılan “müze eğitimi” olgusunun ülkemizde de anlaşılmasına yardımcı olmak ve bu konudaki çalışmaların artmasını sağlamak için ele alınmıştır. Son yıllarda ülkemizde adını sıkça duymaya başladığımız müze eğitimi uygulamaları dünyanın gelişmiş birçok ülkesinde 19. yüzyılın başlarından bu yana gün geçtikçe gelişen bir şekilde yapılmaktadır.

Ülkelerin eğitim politikalarının bir parçası haline gelen müzelerde eğitim, her kesimden insana hitap edebilecek şekilde düşünülerek çeşitli programlarla, etkinliklerle insanları müzelere çekmeyi başarmıştır.

Sergi salonları, kafeteryalar, film gösterimleri, yemek salonları, dinlenme odaları, tiyatrolar, özel eğitime ihtiyaç duyanlar için özel atölyeler, galeriler, sessiz odalar, küçük yaştaki ziyaretçiler için oyun odaları, özel eğitime gereksinim duyanlar için düşünülmüş kat planları ve asansörler, giriş çıkış rampaları, özel kulaklıklar, tekerlekli sandalyeler, servis araçları ve özel yetişmiş müze personeli gibi birçok detayla müzeler artık eğlenceli vakit geçirilen yerler olmuşlardır. Eğlenceli vakit geçirilen yerler olmalarının yanında eğlenirken öğrenmenin gerçekleştiği mekânlar olarak bilinmektedirler.

Müze eğitiminin bu teze de konu olan yönü “özel eğitim gereksinimli bireyler” için çeşitli programların oluşturulması ve uygulanmasıdır. Müzelerin son yıllarda özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri de kapsayacak şekilde çeşitli atölye etkinlikleri ve uygulamaları yaptıkları bilinmektedir.

Ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan bireyler için planlanan müze eğitimi uygulamalarının az, hatta yetersiz olmasından dolayı bu konunun çalışılması ve bu konudaki araştırmalara öncülük etmesi önemlidir.

Bu araştırma da dünya müzelerinde yapılan etkinlik ve uygulamalar incelenerek özel eğitime gereksinim duyan bireyler için hangi çalışmaların yapılabileceği, bu konuda müzelerin fiziki yapılarından müzelerin aydınlatma sistemlerine, görevli personelinden eserlerin sergileniş biçimlerine kadar nelerin değişmesi gerektiği ve ülkemiz müzeleri için hangi çalışmaların yapılabileceği konuları ele alınmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde ve yurt dışında özel eğitim gereksinimli bireyler, özellikle de hafif düzeyde zihinsel gereksinimi olan bireyler için müzelerde uygulanan müze eğitimi etkinliklerinin neler olduğu, nasıl yapıldığı, yapılan etkinlik ve uygulamalarda nelere dikkat edildiği araştırılmış; yapılan çalışmalar incelenmiştir. Normal bireyler kadar özel gereksinimli bireylerinde müze eğitim etkinliklerine katılması ve müzelerden rahat ve kolay bir şekilde faydalanabilmeleri için birçok uygulama ve etkinlik yapıldığı görülmüştür.

Yine özel gereksinimli bireylerin öğrenme ve eğitimleri üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, özellikle zihinsel yetersizliklere sahip bireylerin gerekli düzenlemeler ve eğitim ortamları oluşturulduğunda istenilen davranışları sergiledikleri, anlatılan bilgileri öğrendikleri ve kendilerine verilen yönergeleri uygulayabildikleri bilinmektedir. Bu bağlamda müzelerde gerçekleştirilen eğitim etkinlikleriyle özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müzelerde görerek, duyarak, dokunarak, yaşayarak, uygulayarak öğrenmeleri istenmektedir.

Bu uygulamalardan biri olan Jackson Pollock eser uygulaması, MoMA eğitimcilerden Carrie McGee'nin öncülüğünde yapılmaktadır. Öğrenme gücü yaşayan bireylerle yaptığı bu uygulama sonrasında, özel gereksinimli bireylerin hiçbir şey öğrenemeyeceklerine dair toplumda oluşan algının yaptıkları çalışmalarla yıkıldığını söylemesi; özel gereksinimli bireylerin öğrendiklerini ve uygulayabildiklerini, müzede eğitimin bu bireylerde etkili olduğunu gösteren örneklerden biridir ("Sanal 1", 2014).

Bu konuda ülkemizde bulunan müzelerde özel eğitime gereksinim duyan bireyler için müze eğitimi ile ilgili nelerin yapılabileceğinin daha iyi anlaşılabilmesi

için hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan ortaokul öğrencilerinden oluşan bir grupla, Karaman Müzesi etnografya ve arkeoloji bölümlerinde eser inceleme uygulamaları yapılmış ve elde edilen bulgular analiz edilmiştir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müze eğitim etkinlikleri ve uygulamaları hakkında ülkemiz müzelerinde ne gibi değişikliklerin yapılması gerektiği ve bu konuda yapılması gerekenler tezin sonuç ve öneriler kısmında açıklanmıştır.

1.1. Problem

Müze eğitiminin, dünyanın gelişmiş birçok ülkesinde çağdaş anlayışa uygun olarak müzelerde uygulanması; müzelerin artık eser toplama, koruma ve sergileme işlevinden daha çok eğitim ile ilgilenmesi bu konuda başarılı çalışmalar yapmalarına olanak sağlamıştır.

Özellikle özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin bu çalışmalara dahil edilmesi, müze eğitiminin her kesimden insana ulaşmasına bir kanıt sayılabilmektedir. Bu nedenle “özel eğitim kapsamında müze eğitimi uygulamalarının incelenmesi” bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2. Alt Problemler

1. Özel eğitime gereksinim duyan bireyler için yapılan müze eğitimi uygulamaları nelerdir?
2. Ülkemizde müze eğitim programı olan müzelerin özel eğitim uygulamaları nelerdir?
3. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan ortaokul öğrencilerinin müze eğitimi uygulamaları nasıl olmalıdır? sorularına yanıt aranmıştır.

1.3. Amaç

1) Dünyada ve ülkemizde bulunan müzelerin özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik yaptıkları müze eğitim etkinliklerinin detaylı şekilde incelenmesi ve analiz edilmesi amaçlanmıştır.

2) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip bir öğrenci grubuyla gerçekleştirilen müze eğitim uygulamalarıyla; özel eğitime gereksinim duyan bireylerin yaşadıkları sorunlar, müzede öğrenmenin nasıl gerçekleştiği, müzelerin hazır bulunuşluk düzeyleri, müze eğitiminin özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle nasıl yapılabileceği konularının yerinde incelenerek hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin müze eğitim etkinlik ve uygulamalarındaki eksikliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Alt Amaçlar

- 1) Dünyada ve ülkemizde bulunan müzelerin (British Museum, Brooklyn Müzesi, Victoria ve Albert Müzesi, Modern Sanat Müzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi ve Pera Müzesi) özel eğitime gereksinim duyan bireyler için yaptıkları eğitim etkinliklerini belirlemek.
- 2) Zihinsel, işitme ve görme yetersizliği bulunan bireylerin müze eğitimi uygulamalarını belirlemek.
- 3) Özel gereksinimi olan bireylerin müzelere erişebilirliğini belirlemek.

1.4. Önem

Dünyadaki müzeler incelendiğinde bazı müzelerin eğitim birimleri oluşturarak toplumu eğitmede ne kadar etkili oldukları görülmektedir.

Bu kapsamda normal bireyler kadar özel eğitime gereksinim duyan öğrenci ve bireylerin eğitimlerine önem verdiklerini yaptıkları etkinlik ve programlarla görmek mümkündür. Çağdaş müzelerin eğitim işlevini üstlenerek, çeşitli etkinlikler

planlayarak toplumun her kesiminden insanı müzeye çektikleri müzelerin yıl içinde milyonları bulan ziyaretçi sayılarından anlaşılmaktadır.

Ülkemizde de hem şehir müzeleri hem de özel müzelerin yurt dışında olduğu gibi işlevsel hale gelebilmesi için okul öncesi öğrencilerinden üniversite öğrencilerine, normal eğitim alan öğrencilerden özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere, gençlerden yaşlılara kadar birçok kesime ulaşması gerekmektedir.

Bu araştırmayla dünya müzelerinin yapmış olduğu eğitim uygulamaları göz önüne alınarak, özel eğitime gereksinim duyan bireyler için yaptıkları eğitimler ve etkinlikler incelenerek “ ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müze eğitimleri için neler yapılabilir?” konusu incelenmeye çalışılmıştır. Ortaya çıkan bu çalışma özel eğitime gereksinim duyan çocukların gelişimine katkıda bulunması ve ileride yapılacak bu konudaki çalışmalara ışık tutması açısından oldukça önemlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma Avrupa ve Amerika’da yer alan müzelerden British Museum, Modern Sanat Müzesi, Brooklyn Müzesi, Victoria ve Albert Müzesi yine ülkemizde yer alan müzelerden İstanbul Modern Sanat Müzesi, Pera Müzesi ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile sınırlandırılmıştır.

Uygulama Karaman ilinde çeşitli okullarda öğrenimlerine devam eden ortaokul kademesi, hafif düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip 4’ü kız 1’i erkek 5 (beş) öğrenci ve Karaman Müzesi ile sınırlandırılmıştır.

ALAN YAZIN

2.1. Özel Eğitim

Genel nüfusun içerisinde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sayılarının azımsanmayacak ölçüde olması, son yıllarda eğitime ve bireye verilen önemin artması nedeniyle özel eğitim kavramı ülkemizde de eğitim içerisindeki yerini almış ve bu konuda yapılan araştırmaların sayısı artmıştır. Özel eğitim kavramı hakkında birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“Özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engelle dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek, toplumla kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir” (Ataman, 2009: 19).

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. Maddesi b fırfasında özel eğitim şöyle tanımlanmaktadır. *Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir* (ÖEHY, 2006: 3).

Özel eğitim, ortalama öğrenci özelliklerinden önemli ölçüde farklılaşan öğrencilere sağlanan, bireysel olarak planlanmış ve bireyin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen eğitim hizmetlerinin bütünüdür (Avcioğlu, 2013: 1).

Özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde temel personel özel eğitim öğretmeni olmakla birlikte, özel olarak yetiştirilmiş personel, öğretmenin yanında pek çok farklı uzmanlık alanından oluşan bir ekibi de ifade etmektedir. Bu ekip bireyin gereksinim duyduğu hizmetin türüne, gereksinimlerine göre hizmet sunan personelde farklılaşabilecektir (Cavkaytar, Diken 2007: 10).

Görüldüğü gibi özel eğitim kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Tanımlara bakıldığında genel hatlarıyla şunları ifade etmek mümkündür. Özel eğitim bireylerin yetersizlik türlerine, gereksinimlerine, ihtiyaçlarına ve kapasitelerine uygun şekilde düzenlenen ortamlarda gördükleri eğitim diye özetlenebilir. Bunun yanı sıra bireylerin hayata hazırlanması ve topluma kazandırılması anlayışıdır. Bunun içinde özel eğitimin, eğitim içindeki önemi büyüktür. Son yıllarda özel eğitim kavramı üzerinde değişik yaklaşımlar benimsenmiştir. Son olarak benimsenen yaklaşım, özel eğitimin temel ilkelerinin ilk maddesi de olan “*özel eğitim genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır*” anlayışıdır.

Özellikle bu yönüyle düşünüldüğünde; hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin aldıkları özel eğitimle, normal eğitim gören çocuklarla aralarında oluşan eğitimsel farkların azaltılarak, genel eğitim sınıflarında eğitimlerine devam etmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Özel Eğitimin Kapsamı

Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin aldıkları eğitimlerin daha nitelikli olabilmesi için özel eğitimin kapsamı belirlenmelidir. Bu kapsam, özel eğitim sürecini, eğitim alacak bireyleri, eğitmen ve ortamları belirler.

“Özel gereksinimi değerlendirme sonucu belirlenmiş olan, bu özelliğinden dolayı farklı eğitim gereksinimleri ancak bireyselleştirilmiş eğitim-öğretim planlarıyla karşılanabilen çocukları kapsamaktadır. Bu çocukların eğitimi ya ayrı eğitim ortamlarında ya da birlikte eğitim ortamlarında karşılanabilecektir. Bu eğitim hizmetini sağlayanlar sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni ve onlarla birlikte çalışan diğer uzmanlar ve uzman yardımcılarıdır” (Akçamete, 2012: 44).

Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin topluma kazandırılması ve bireysel farklılıklarıyla genel eğitim ortamlarında eğitimlerine devam edebilmeleri beklenmektedir. Ancak öğrencilerin hepsinin aynı kapasite ve gereksinimlere sahip olduğu düşünülemez.

Farklı gereksinimleri olan bu bireylerin; bir kısmı eğitim kurumlarında yapılacak bazı düzenlemelerle genel eğitim sınıflarında eğitim öğretimlerine devam edebilmektedirler. Ancak bazıları ise özel ihtiyaçlarından kaynaklanan birtakım farklılıklarından dolayı ayrı bir eğitim kurumunda veya ayrı bir program çerçevesinde eğitim öğretimlerine devam etmeleri gerekmektedir (Çıkkılı, 1996: 3).

Bu durum özel eğitimin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sayıları da azımsanmayacak ölçüdedir, “Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının 2002’de Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ile gerçekleştirdikleri araştırmaya göre Türkiye’de 8,5 milyon “Güçlüğü Olan Birey” bulunmaktadır. Bu sayı genel nüfusumuzun %12.29’unu oluşturmaktadır. Bu oran erkeklerde %11.10, kadınlarda ise %13.45’dir” (Akçamete, 2012: 41).

Özel Eğitimin Amaçları

Özel eğitimin temel amaçlarından birisi de özel eğitime gereksinimi olan bireylerin aldıkları eğitimle toplumun bir parçası olabilmelerine yardımcı olmaktır. Toplumun tüm kesimlerine verilen ve anayasal bir hak olan eğitimin, çeşitli yetersizliklere sahip bireylere de sunulması; bunun için özel önlemler alınarak, özel ortamlarda bu eğitimin verilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği’nde (2006) özel eğitim, “Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

a) *Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,*

b) *Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,*

c) *Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar”* denilmektedir.

Özel Eğitimin Temel İlkeleri

“Özel eğitim gereksinimi olan bireyler için hazırlanmış sözleşme ve kanunlar birtakım temel ilkelere dayanılarak hazırlanmıştır. Uygulanacak olan bu kanun ve sözleşmeler özel eğitim gereksinimi olan bireylere ulusal ve uluslararası alanda belirli standartların ve hakların korunmasını sağlamıştır. Özel eğitim gereksinimi olan bireyler için hazırlanmış uluslararası en genel olan sözleşme Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’dir. Bu sözleşmenin genel olarak amacı engellilere ayrımcılık yapılmadan, eşit haklar sağlanarak bağımsız bir birey olarak toplum içinde yaşama standartlarının sağlanmasıdır” (Kaya, 2013: 14).

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi Madde 3’te genel ilkeler şu şekilde ifade edilmektedir:

- (a) *Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıklarını da kapsayacak şekilde, kişilerin insanlık onuru ve bireysel özerkliklerine saygı gösterilmesi,*
- (b) *Ayrımcılık yapılmaması,*
- (c) *Engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması,*
- (d) *Farklılıklara saygı gösterilmesi ve engellilerin insan çeşitliliğinin ve insanlığın bir parçası olarak kabul edilmesi,*
- (e) *Fırsat eşitliği,*
- (f) *Erişilebilirlik,*
- (g) *Kadın-erkek eşitliği,*
- (h) *Engelli çocukların gelişim kapasitesine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulması (“Sanal 2”, 2015).*

Ayrıca MEB Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği’nde “Türk Millî Eğitimi’nin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır:

- a) *Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.*

- b) *Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.*
- c) *Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.*
- ç) *Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.*
- d) *Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.*
- e) *Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.*
- f) *Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.*
- g) *Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.*
- ğ) *Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır” (“Sanal 2”, 2015).*

2.2. Özel Eğitimde Sınıflandırma

Birçok alanda olduğu gibi özel eğitim alanında da sınıflandırmanın yapılması gerekmektedir. Özel eğitimin çok geniş bir kavram olması konunun araştırılmasını zorlaştırabileceğinden, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sergiledikleri davranış, tutum ve ihtiyaçlarına göre sınıflandırılması gerekmektedir.

“Batı ülkelerinde engelli çocuklar özür gruplarına, gelişim şekillerine, fonksiyonelliğine veya eğitim uygunluğuna göre çok farklı şekillerde sınıflandırılmaktadırlar. Ancak bu alanda çalışan özel eğitim bilimcilerin

sınıflandırma yapılması konusunda karşıt görüşler içerisinde buldukları görülmektedir” (Özgür, 2013: 23).

Akçamete; (2012: 39-40) özür gruplarına göre sınıflandırılmanın olası yararları ve dezavantajları olduğunu söylemektedir. Sınıflandırmanın faydalarını genel anlamda şöyle ifade etmektedir:

Özel eğitimde sınıflandırma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gereksinimlerinin saptanıp, ihtiyaçlarına uygun eğitimlerin verilebilmesi ve çocukların doğru programlara yerleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Para ve kaynakların gereksinim duyulan alanlarda kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim ve diğer haklarının yasal hak ve sosyal haklar çerçevesinde koruma altına alınabilmesi için sınıflandırmanın yapılması gerekmektedir.

Bunun yanında sınıflandırmanın sakıncaları konusunda ise:

Öğrencilerin; etiketlenmesi tehlikesini beraberinde getirmektedir. Kendine güveni azaltmakta ve özel gereksinimli olan çocuğun genel eğitim sınıflarından uzak kalmasına sebep olabilmektedir.

Özel gereksinimli bireyleri sınıflamanın sakıncaları olduğu görülse de ihtiyaç ve gereksinimlerine uygun şekilde eğitim verilmesi gerekliliği sınıflandırma yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.

Özel gereksinimli bireyler, farklı yaklaşımlara göre farklı şekillerde sınıflandırılmaktadırlar. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel gereksinimli çocuklar harf sırasına göre şu şekilde sınıflandırılmaktadır: Çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, dikkat eksiliği ve hiperaktivite bozukluğu olanlar, dil ve konuşma güçlüğü olanlar, duygusal ve davranış bozukluğu olanlar, görme yetersizliği olanlar, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, işitme yetersizliği olanlar, orta düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, ortopedik yetersizliği olanlar, otistikler, özel öğrenme güçlüğü olanlar, serebral palsililer, süregen hastalığı olanlar, üstün yetenekli olanlar (Eripek, 2011: 3-4).

Bu sınıflamada “çok ağır düzeyde zihinsel yetersizlik, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, orta düzeyde zihinsel yetersizlik” kavramları zihinsel yetersizlik başlığı altında incelendiğinde şu şekilde bir sınıflama ortaya çıkmaktadır:

- Zihinsel yetersizliği olanlar
- Özel öğrenme güçlüğü olanlar
- Ortopedik yetersizliği olanlar
- Süreğen hastalığı olanlar
- Otistikler
- Dil ve konuşma güçlüğü olanlar
- İşitme yetersizliği olanlar
- Görme yetersizliği olanlar
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olanlar
- Duygusal ve davranış bozukluğu olanlar
- Serebral palsi olanlar
- Üstün ve özel yetenekli olanlar (Eripek, 2011: 3-4).

2.2.1. Zihinsel Yetersizlik

Zihinsel yetersizlik kavramı üzerinde kesinleşmiş ortak bir tanım yoktur. Bu konuda birçok tanım yapılmıştır.

“Zihin engeli”, “zekâ geriliği”, “zihinsel yetersizlik”, “zihinsel engellilik”, “zihinsel öğrenme yetersizliği” gibi değişik terimler zihinsel işlevlerde problemler yaşayan bireyleri tanımlama için günümüze kadar kullanılan başlıca terimler olagelmıştır” (Cavkaytar, Diken 2007: 30).

Bu terimlerden biri olan “zekâ geriliği” kavramını; zihinsel gelişim, psiko-devinimsel ve zihni gelişim, toplumsal açıdan, tıbbi açıdan, mesleki açıdan zihinsel gelişim, zekâ bölümü açısından ve eğitim açısından zihinsel gelişim olarak çok yönlü değerlendiren Çağlar (2011: 11) eğitim açısından zihinsel yetersizliği şu şekilde ifade etmektedir:

“Normal (düzgünlü) çocuklar için düzenlenmiş eğitim programlarından, sürekli zihin gelişim ve fonksiyonel gerilik yüzünden, gereği gibi faydalanamamaya sebep olan bir durum olarak görülmektedir.”

Bir diğer terim olan, zihinsel yetersizlik kavramını Özyürek (2009: 31) zihinsel yetersizlik, zekâ ölçüğünde düşük seviyede performans sergileyen çocukları örneklemektedir.

“1972 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü’nde Enç tarafından yürütülen doktora seminerinde zihinsel engelliler "geri zekâlı" terimi altında şöyle tanımlanmıştır: Zihin gelişimlerinde meydana gelen yavaşlama duraklama veya gerileme nedeniyle davranış ve uyum yönünden yaşlarına göre sürekli gerilik ve yetersizliği olanlara geri zekâlı denir. Daha sonra bu tanım, 1975 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nca yayınlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Yönetmelikte aynen benimsenmiştir. Yalnızca tanımın sonuna "normal eğitim programlarından yararlanamayan" ibaresi eklenmiştir” (Eripek, 1996: 86).

Bugün ise, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde “Zihinsel Yetersizlik: 18 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görülen yetersizlik durumunu ifade eder” (“Sanal 3”, 2017) şeklinde tanımlanmıştır.

Zihinsel Yetersizlikte Sınıflandırma

Özel eğitimin tanımında olduğu gibi zihinsel yetersizlik kavramında ve sınıflandırılmasında birçok tanımlama ve sınıflandırma yapılmaktadır. Bu alanda birçok terim ve tanımın kullanılmasının nedenlerinden birini Eripek (1996: 3) şu şekilde açıklamaktadır:

“Tıpçıların kendi mesleki alanlarında bir sınıflama ve tanım ortaya koydukları için; “beyin hasarlı”, “beyni incinmiş” gibi terimler kullanılmaktalar, psikologlar ise “geri zekâlı”, “sınır zekâlı”, “zekâ özürülü” gibi sınıflama ve terimler, eğitimciler ise bu konuyu eğitim açısından değerlendirerek; “ağır öğrenen”, “güç öğrenen”, “öğrenme güçlüğü olan”, “zor öğrenen” gibi terimler kullanmaktadırlar.”

Çağlar da (1979: 10-11) kitabında zihinsel yetersizlik kavramını, zihni gelişim açısından, psiko-devinimsel açıdan, toplumsal açıdan, tıbbi açıdan, mesleki açıdan, eğitim açısından ve zekâ bölümü açısından değerlendirmiştir.

Zihinsel yetersizliği bulunan bireylerin sınıflandırılmasının gerekliliklerinden biri de öğrencilere daha kapsamlı ve kaliteli eğitimin verilebilmesi, yetersizlik durumlarına uygun ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde donatılmış eğitim ortamlarında öğrenimlerine devam edebilmeleridir. Böyle bir sınıflandırma yapılmasındaki amaç bireyin gereksinim duyduğu duruma göre eğitim olanaklarını hazırlamak ve gerekli önlemleri almaktır.

“Zekâ gerilikleri, zekâ bölümü ve eğitimsel açıdan sınıflandırılmaktadır. Zekâ bölümü bir kişinin herhangi bir zekâ testinden aldığı puana göre saptanan zihinsel gelişme yaşının takvim yaşına bölünüp yüzle çarpılmasından elde edilen rakamdır. Zekâ bölümü bireyin zekâsının normal popülasyona göre olan durumunu gösterir. Bugün kullanılan zekâ testlerinin çoğunda bir kişi kuramsal olarak 0 ile 180 arasında bir zekâ bölümü skoru elde edebilir. Zekâ gerilikleri eğitimsel açıdan sınıflandırılırken, bireyin eğitilebilirlik ve öğretilebilirlik açısından gösterebileceği potansiyel göz önüne alınır” (Cirhinlioğlu, 2010: 164).

“Zihinsel yetersizliği zeka bölümü puanlarına göre sınıflandırılması:

Düzy	Zekâ Bölümü Puanları
Hafif yetersizlik	50-55'den yaklaşık 70'e
Orta yetersizlik	35-40'tan 50-55'e
Ağır yetersizlik	20-25'ten 35-40'a
Çok ağır yetersizlik	20-25'ten aşağı” (Ataman, 2009: 110).

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

Bireyin eğitim dönemi içinde sınırlı seviyede destek eğitim hizmetleri ve özel düzenlemelere ihtiyaç duyması durumu (Cavkaytar ve Diken, 2007: 32) olarak tanımlanmıştır.

Başka bir kaynakta ise hafif düzeyde zekâ geriliğine sahip bir kişinin tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan birey” (Sucuoğlu, 2009: 77) olarak ifade edilmiştir.

“...Genellikle bu çocuklar okula başlayana değin farkına varılmamaktadır. Okula başladığında çocuğun akademik konularda yaşadığı zorluklar ve gösterdiği problem davranışlar, yetersizlik durumunun varlığına ilişkin kuşkulara neden olmaktadır. Öğrenme problemleri bazen okuma gibi belirli bir konu ya da alana özgü olabilmektedir, ancak çoğu kez birçok alanı kapsamaktadır” (Eripek, 2012: 224).

“Bu gruptaki bireylerin zekâ bölümleri 50-70 arasında yer alır. Eğitilebilir düzeydeki geriliklerdir. Normal yaşatlarından önemli ölçüde yavaş öğrenirler. Bu nedenle normal bir sınıf için hazırlanmış eğitim programlarından faydalanamazlar. Zihinsel potansiyellerini tam olarak kullanma fırsatı bulan bu gruptaki bireyler altıncı sınıf düzeyine kadar olan akademik becerileri (okumak, yazmak, matematik gibi) öğrenebilirler” (Cirhinlioğlu, 2010: 165).

Zihinsel süreçlerde sorun yaşayan bu bireyler eğitim öğretim hayatlarının yanında yaptıkları bireysel iş ve işlemlerde bazı problem ve sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Bunların başında kişilik özelliklerinde yaşadıkları problemler gelmektedir.

“Gerçekte pek çok zihinsel etkinlikte kişilik etmenleri önemli rol oynadığı gibi aynı şekilde bireyin kişilik özelliklerinin biçimlenmesinde de zihinsel etmenler önemli bir rol oynamaktadır” (Eripek, 1996: 108-109).

“Kişilik bir yönüyle bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal özelliklerin meydana getirdiği bir bütünlük olarak görülmektedir” (Çağlar, 1979: 91). Bu bütünlük içerisinde zihinsel engele sahip bireylerin genel itibariyle yaşadıkları sorunlardan en belirgin olanının dil ve konuşma bozuklukları olduğu bilinmektedir. Dil ve konuşmada yaşanan sorunların, bireylerin sosyal yaşantılarına olumsuz etkisi

ve buna bağlı olarak bireyin kişilik özelliklerinin de olumsuz etkileneceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Zihinsel yetersizlik yalnız zihin gelişiminde gerilik gösteren bir durum değildir. Zihni gelişim yanında, sosyal gelişim ve olgunluğu, psiko devinimsel (psiko-motor) ve duygusal gelişimi de etkileyen bir durumdur (Çağlar, 1979: 14).

Bu açıdan bakıldığında; "...araştırmalar bu çocuklarda sosyal ve davranışsal problemlerin yaşıtlarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Bazı problem alanları; bozucu davranışları, çeşitli dikkat bozuklukları, düşük benlik saygısını, aşırı hareketliliği, kişilerarası bilişsel problem zmede zorlukları içermektedir. Kişilerarası ilişkiler kurmada ve sürdürmede sıklıkla güçlük yaşamaktadırlar" (Ataman, 2009: 116).

Hafif düzeyde zihinsel yetersizlik konusunda Eripek (1996: 19) ise şunları ifade etmiştir:

"Başkalarıyla yarışma ve iş birliği ilişkilerinde bulunur, bazı grup etkinliklerine özellikle sosyal ve yaratıcı amaçlı etkinliklere katılır fakat fotoğrafçılık koleksiyonculuk gibi yüksek beceri gerektiren uğraşı gruplarına katılamaz; boş zamanları değerlendirme etkinliklerinden hoşlanır, dans etme, televizyon seyretme, satranç oynama gibi; ancak briç oynamak, piyano almak gibi hız, dikkat, karmaşık bir planlama ve düzenlemeyi gerektiren etkinliklerden hoşlanmazlar."

"Genelde bu çocukların fiziksel özellikleri, sağlık özellikleri ve gereksinimleri yaşıtlarından fazlaca farklı değildir. Bununla birlikte yetersizliğin ağırlık düzeyi arttıkça fiziksel ve sağlık ile ilgili konular daha sıklıkla gündeme gelmektedir" (Ataman, 2009: 116). Bu çocuklar kendi kişisel bakımlarını yaparlar, fakat zaman zaman bazı sağlık kurallarının hatırlatılmasına ihtiyaç duyabilmektedirler..." (Eripek, 1996: 18).

"Psiko devinimsel (psiko-motor) gelişimlerdeki aksaklıklara bakıldığında;

1. Bedensel gelişimleri çok geri kalmış ya da duraklamış olabilir.

2. Kol ve bacak kasları gelişmiştir, bazı çocuklar vücut hareketlerini (yürüme, koşma, merdiven çıkma vs.) normal yaşlıları ile aynı zamanda, bazıları ise yaşlılarından biraz daha gecikmeli olarak yapabilmektedirler.
3. Yürüyüş, zıplama, atlama hareketlerini yapmada kolaylı görülür.
4. Devamlı ve daha fazla dikkat harcayarak kalem, fırça ve tebeşir kullanma becerisi kazanırlar.
5. Bir kısmı bakmadan yazabilecek hale gelebilir. Okumayı tam olarak öğrenebilenlerin sayısı ise daha da azdır.
6. Fiziksel gelişimleri (boy-kilo) ise yaşlılarının gelişimi ile bir tutarlılık gösterir.
7. Normal yaşlılarına göre daha sık hasta olurlar. Kendilerini korumayı normal çocuklar gibi bilmezler.
8. Zihinsel engele ek olarak görme, işitme gibi bedensel özürler söz konusu olabilir.
9. Basit hareketlerde yaşlılarından gerilik, karmaşık hareketlerde belirli gerilik yanında yürüme, oturma, durma ve benzeri hareketlerde zayıflık görülür” (Taner, 2007: 17).

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Bulunan Bireylerin Eğitimleri

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan bireylerin eğitimlerinde öğrencilerin ihtiyaçlarının doğru tespit edilmesi ve buna uygun olarak hazırlanan plan ve program dahilinde eğitimlerinin gerçekleşmesi gerekmektedir.

“Hafif düzeyde zihinsel engele sahip bireylerin eğitim gereksinimleri psikolojik sınıflandırma baz alınarak yapıldığında şu şekildedir; bu çocukların eğitim amaçları, temel akademik beceriler, temel sağlık ve temizlik alışkanlıkları, sosyal beceriler, uygun benlik kavramı, iş becerileri ve vatandaşlık görevleri alanlarını içermektedir. Okul öncesi dönemde ise, sessiz bir biçimde oturma ve öğretmeni izleme becerisi, işitsel ve görsel uyarınları ayırt etme becerisi, büyük ve küçük kas devinimini gerçekleştirme becerisi, grupta yaşlılarıyla ilişki kurabilme becerisi geliştirilmelidir” (Geçmiş, 2014: 130).

“Türkiye’de zihin yetersizliği olan çocukların eğitimi Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (MEB, 2006) ile düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre, bu çocukların eğitimlerinde okulöncesi ve ilköğretim kademelerinde üç temel seçenek sunulmaktadır.

- 1) Kaynaştırma uygulamaları adı altında genel eğitim sınıfları.
- 2) Genel eğitim okulları bünyesinde özel eğitim sınıfları.
- 3) Genel eğitim okullarından ayrı özel eğitim okulları” (Eripek, 2012: 234).

Kaynaştırma-Genel Eğitim Sınıfları: Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerden birçoğu normal eğitim sınıflarında akranlarıyla eğitim öğretime devam edebilmektedir. Genellikle hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan bireyler kaynaştırma eğitimleriyle arkadaşlarıyla bir arada eğitim öğretim faaliyetlerine katılabilmektedirler. Bu durum kaynaştırma eğitimine tabi tutulan öğrencilerin topluma kazandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına yerleştirilmelerinde zihin yetersizliklerinin düzeyi önemli olabilmektedir. Bu yönüyle zihin yetersizliği hafif düzeylerde olan öğrencilerin kaynaştırma programlarına yerleştirilme hatta burada başarılı olma şanslarının daha yüksek olduğu söylenebilir (Eripek, 2012: 233).

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006: 6) kaynaştırma yoluyla eğitim şu şekilde ifade edilmektedir:

“Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.”

“Kaynaştırma eğitimi, engelli öğrenciyi normal sınıfa yerleştirmenin yanı sıra çeşitli düzenlemeleri gerektiren bir uygulamadır. Kaynaştırma; kısaca, özel eğitime ihtiyacı olan engelli öğrencilerle engelli olmayan öğrencilerin bir arada eğitim görmesi olarak açıklanabilir. Başka bir deyişle engelli öğrencilerin engeli olmayan öğrencilerle eğitsel ve sosyal olarak bütünleşmesini (entegrasyon) sağlama işlemidir” (“Sanal 4”, 2016).

Bu şekilde hafif düzeyde zihinsel engele sahip bireylerin/öğrencilerin arkadaşları tarafından kabul görmeme, düşük özgüven gibi sorunlarının olumlu şekilde değişmesinin yanında sosyalleşmeleri de kolaylaşmaktadır.

Kaynaştırma eğitimini Batu ve Kırcaali İftar (2011: 9) şu şekilde sınıflandırmıştır:

Tam zamanlı kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu; öğrencinin tüm gün boyunca normal sınıfta, normal arkadaşlarıyla ve normal sınıf öğretmeninden aldığı eğitim durumudur. Bu durumda sınıf öğretmeni öğrencinin sınıf içinde tüm gereksinimlerini karşılamakla yükümlüdür. Ancak bireysel gereksinimlerine bağlı olarak, öğrencinin destek ve/veya ek hizmetlerden yararlanması mümkün olabilecektir.

Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma: Özel gereksinimli öğrencinin kaydının normal sınıfta olduğu; ancak, öğrencinin desteğe ihtiyaç duyduğu derslerde ve durumlarda kaynak odada özel eğitim öğretmeninden destek aldığı durum olarak tanımlanabilir. Böylelikle özel gereksinimli öğrencinin eksik kaldığı konularda kaynak oda desteği alması sağlanmış olacaktır.

Yarım Zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime gereksinimli öğrencinin kaydının özel eğitim sınıfında olduğu; öğrencinin başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma sınıfından yararlanarak aldığı eğitim durumudur. Kaynaştırmanın bu şekilde uygulandığı çok yaygın görülmemektedir. Ancak uygulandığında özel gereksinimli öğrenciler için yararlarının çok olacağı düşünülen bir uygulama şeklidir.

Yapılan tüm uygulamalar kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşabilmesi içindir. Başarılı bir kaynaştırmanın ilkelerini ise Sucuoğlu ve Kargın (2006, 62-64) şu şekilde sıralamışlardır:

- “Öncelikle başta okul müdürü olmak üzere tüm okul çalışanları, özel gereksinimli öğrencilere karşı kabul edici ve destekleyici tutumlar sergilemelidir.
- Sınıf öğretmenlerinin tutumları, kaynaştırmanın başarısında ikinci önemli öge olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Genel eğitim sınıfları tüm öğrencilerin gereksinimlerini karşılayacak, öğrenimlerini kolaylaştıracak biçimde düzenlenmelidir.
- Genel eğitim sınıflarında tüm öğrenciler, birlikte öğrenme, oynama, eğitimsel ve sosyal etkinliklere katılma fırsatlarına sahip olmalıdırlar.

- Kaynaştırma sınıfındaki tüm öğrenciler özel gereksinimli öğrenci hakkında bilgilendirilmelidirler.
- Kaynaştırma eğitiminin başarıyla uygulanabilmesi için genel eğitim sınıfındaki özel gereksinimli öğrenciye ve öğretmene, gereksinimlerine yönelik destekleyici özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir.
- Sınıftaki tüm öğrenci velileriyle işbirliği sağlanmalıdır.”

Genel eğitim sınıflarında verilen bu eğitimin daha sistemli ve planlı olabilmesi için kaynaştırma öğrencilerinin ilgi ihtiyaç ve hazır bulunuşluluk düzeylerine göre bir eğitim öğretim planı hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanan bu eğitim programlarına bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) denilmektedir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı, özel eğitime gereksinimi olan her çocuk ile onların öğretmen ve ailelerinin her türlü özel gereksinimini karşılamak için eğitim kurumu tarafından geliştirilen yazılı özel eğitim programlarıdır (Baykoç, 2010: 42).

Bireysel eğitim programı, farklı disiplinlerden birçok profesyonel kişinin biraya gelmesiyle geliştirilen bir programdır. BEP için yapılan görüşmelerde öğrencinin ailesi ve öğretmenin de mutlaka bulunması gerekmektedir (Ersoy ve Avcı, 2000: 17).

BEP planları hazırlanırken gereksinimi olan çocuğun ailesinin, öğretmenin ve bu konuda uzman kişilerin görüşmede bulunması, çocuğun gereksinimlerinin doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Tespit edilen gereksinimlerden yola çıkılarak uygun hedef ve amaçların oluşturulması, bu doğrultuda çalışmaların planlanmasını ve gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

“BEP ile ilgili temel öğeler; çocuğun eğitimsel performans düzeyi, performans düzeyine dayalı yıllık amaçlar, kısa dönemli amaçlar, özel eğitim ve ilişkili hizmetler, genel eğitim programlarına katılım düzeyi, kısa dönemli amaçlar için başlayış ve bitiş tarihleri, amaçlardaki ilerlemelerin değerlendirilmesi ve geçiş planları olarak sıralanabilir” (Eripek, 2011: 107).

Özel Eğitim Sınıfları: Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmiş eğitim ortamları olan özel eğitim sınıfları bugün ihtiyaca göre okulların uygun bölümlerinde özel eğitim öğretmenleri eşliğinde eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmektedir.

“Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel sınıfta olduğu; öğrencinin tüm gereksinimlerinin özel sınıfta karşılandığı durumdur. Bu durumda özel gereksinimli öğrencinin gereksinim duyulduğunda okul saatleri dışında destek ve/veya ek hizmetlerden yararlanması mümkün olabilecektir. Özel sınıf söz konusu olduğunda, özel gereksinimli öğrencinin sadece özel sınıfın içinde bulunduğu okul binasında ve bahçesinde ders saatleri dışında normal akranlarıyla birlikte olması söz konusudur” (Batu ve Kırcaali İftar, 2011: 9).

Özel eğitim sınıfı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006: 2) ise şu şekilde tanımlanmıştır: “Okul ve kurumlarda, durumları ayrı bir sınıfta eğitim görmeyi gerektiren öğrenciler için yetersizlik türü, eğitim performansları ve özelliklerine göre açılan sınıfları kapsamaktadır.”

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

“Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey” (ÖÖKGM, 2008: 4) olarak tanımlanmıştır.

“Zekâ bölümü puanı 35-40 ile 50-55 arasında olan kişilerdir. Zekâ yaşları yaklaşık olarak 6-8,5 yaş arasında yer almaktadır. Dil gelişimi, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel akademik becerileri kazanmada gecikme görülmektedir. Genellikle erken çocukluk eğitimi döneminde fark edilmektedirler” (Megep, 2015: 8). “Yaşları ilerledikçe yaşlıları olan diğer normal çocuklarla bilişsel, sosyal ve motor gelişimi alanlarındaki farklılıkları belirgin olarak artmaktadır” (Miyandoab, 2008: 10).

Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

“Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır” (MEB, 2008: 4).

“Bu çocuklar da uyumsuz davranışların gelişimi oldukça yavaştır. Bunun sonucu olarak sıklıkla problem davranışlar gösterirler. Problem davranışlar bazen saldırgan ve kendini yaralayıcı davranışlar olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu davranışları genellikle zihinsel yetersizliğin varlığından çok iletişim becerilerindeki yetersizliklerin sonucu olarak açıklanmaktadır” (Ataman, 2009: 116).

Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik

“Bireyin zihin engeli yanında başka yetersizlikleri bulunması sonucu öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyaç duymasıdır. Zekâ Bölümü (IQ 0-19) olarak ifade edilir. Gerilikleri doğuştan fark edilir. Bazı basit öz bakım becerilerini öğrenebilirler. Yaşamları boyunca bütün aktivitelerde desteklenmeleri gerekir. Beyin patolojileri ve fiziksel anormallikler sıklıkla görülür. Orta ve ağır düzeyde zihin engelli çocukların düzeyine hiçbir zaman ulaşamazlar. Konuşmasının gelişmemiş olması sosyal iletişim geliştirmesini güçleştirmektedir. Motor becerileri zayıftır. Tüm yaşamları boyunca sürekli ve yoğun olarak bakım ve yardıma gereksinim duyarlar” (“Sanal 5”, 2015).

“Bu çocukların eğitimleri gündüzlü ya da yatılı okullarda sağlanmaktadır. Düşük düzeydeki zihinsel işlevlerinden dolayı eğitim programlarında öz bakım, dil, hareket becerilerine daha çok önem verilmektedir” (Geçmiş, 2014: 131).

2.2.2. Özel Öğrenme Güçlüğü

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Yönetmeliği’nde özel öğrenme güçlüğü şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan; dinleme, konuşma, okuma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri*

yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim hizmetlerine ihtiyacı olan bireylerdir” (ÖEHY, 2000).

Özel öğrenme güçlüğü konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında, bu konuda genel bir sınıflandırmanın olduğu görülmektedir. Özellikle “disleksi” (okuma güçlüğü) problemi birçok kişi tarafından bilinmektedir. Bunun yanı sıra yazma güçlüğü ve aritmetik güçlük de özel öğrenme güçlüğü sınıflandırmasında yer almaktadır. Tanımda da belirtildiği gibi özel öğrenme güçlüğü okuma, yazma ve matematiksel alandaki güçlükleri kapsamaktadır.

Okuma güçlüğü (Disleksi): Özel öğrenme güçlüklerinden biri olan okuma güçlüğü, diğer adıyla disleksi yaygın olarak görülen bir özel öğrenme güçlüğüdür.

“Okuma-yazma güçlüğü, öğrenme koşullarına ve zekâ geriliğine bağlı olmadan, normal ve yeterli eğitime, normal bir zekâyâ, yeterli sosyo-ekonomik çevreye rağmen de ortaya çıkabilmektedir” (Akbaş, 2001: 49). “Okuma öğrenmekteki bu güçlüğü kimileri “sözcük körlüğü” diye adlandırmıştır. Bugün en çok kullanılan terim disleksidir” (Vassaf, 2011: 102).

“Disleksi, her beş çocuktan birini etkileyen ve her kültürde, ırkta ve sosyo-ekonomik düzeyde görülen bir öğrenme sorunudur. En geniş anlamıyla disleksi, akıcı okuma ve okuduğunu anlama sorunuyla kendisini gösteren nörolojik temelli bir öğrenme güçlüğüdür. Disleksinin temelinde sesleri fark etme, çözümlenme, harfe dönüştürme, işitsel kısa süreli bellek ve hızlı isimlendirme sorunları vardır” (Saraç, 2014: 71).

Yazma güçlüğü (Disgrafi): Özel öğrenme güçlüklerinden bir diğeri yazma güçlüğüdür. Yazma güçlüğü çeken bireylerin; “sınıftaki yaşıtlarına göre yazmaları yavaştır, harf, hece, noktalama, gramer yanlışları yaparlar. Yazı yazarken boşluk bırakmaz veya bir kelimeyi birkaç parçaya bölerek yazarlar. Çoğunlukla ünlü harfleri atlarlar, ünsüzleri tersine çevirirler. Düzensiz bir yazıları vardır” (Megep, 2014: 5).

Aritmetik güçlüğü (Diskalkuli): Matematik alanında görülen öğrenme güçlüğü aritmetik güçlük ya da diskalkuli olarak adlandırılmaktadır. Bu bireyler;

“dört işlemi yapmakta zorlanır, problemin çözümüne gitmekte sıkıntı çekerler. Yavaştırlar, parmakla sayarlar. Aritmetikte kullanılan bazı sembol, işaret, terimleri anlamakta güçlük çeker veya karıştırırlar. Çarpım tablosunu ezberlemekte de zorluk yaşarlar” (Megep, 2014: 5).

Özel öğrenme güçlüğünde en çok karıştırılan durumlardan biri de, özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların zihinsel engele sahip olduğu düşüncesidir. Bu konuda Ataman (2009: 155) şunları söylemektedir: “*Öğrenme yetersizliği zihinsel yetersizlik demek değildir. Öğrenme yetersizliği okuma, yazma, konuşma, anlama ve matematik gibi geniş bir alanda öğrencilerin becerilerinin etkilenmesidir ve çocukların bilgiyi seçme, tutma ve ifade etmede problem yaşamalarıdır.*”

2.2.3. Ortopedik Yetersizlik

Ortopedik yetersizlikler aynı zamanda bedensel yetersizlikler olarak tanımlanmaktadır.

“Bedensel yetersizliği olan çocuklar, “duyusal özelliği olmayan bedensel sınırlılıklarından ya da sağlık sorunlarından dolayı okula devamları aksayan ya da öğrenebilmeleri için özel donatımı gerektiren çocuklardır” şeklinde tanımlanmaktadır. Genel olarak bedensel engelliler; sinir sisteminin zedelenmesi, hastalıklar, kazalar ve genetik problemler nedeniyle kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirmemesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler olarak tanımlanmaktadır” (Megep, 2013: 8).

Ortopedik yetersizliği olan çocuklar, engel grupları içerisinde çok farklı şekilde tanımlanan ve sınıflandırılan engel grupları olarak görülmektedir. Bu grupta yer alan ortopedik yetersizlik kavramı literatürde farklı uzmanlar tarafından farklı isimlerle tanımlanıp sınıflandırılmaktadır. Bunlar: “Fiziksel yetersizliği olanlar”, “ortopedik ve nörolojik yetersizliği olanlar”, “ortopedik ve kassal yetersizlikleri olanlar”, “fiziksel engeli olanlar”, “nöro-motor (sinir sistemi) bozukluğu olanlar”, “kassal-iskeletsel bozukluğu olanlar”, “temel sağlık problemi olanlar” veya en geniş tanımıyla “özel sağlık gereksinimi olanlar” farklı tanım ve sınıflamalara verilebilecek örneklerdendir (Cavkaytar ve Diken, 2007: 35-36).

Görüldüğü gibi bedensel yetersizlik ve ortopedik yetersizlik kavramları birçok şekilde adlandırılmaktadır. Ancak ortopedik engelliler için kullanılan bu ifadelerden her birinin aynı engelin türlerini ifade ettiği söylenemez. Çünkü *genel terimler kullanılsa da bu grupta yer alan çocukları tek bir özellekle tanımlamak mümkün değildir. Yetersizliğin hafif ya da ağır derecede olması, motor problemin beraberinde görme, işitme, zihinsel ya da konuşma ve benzeri ek problemlerin olması, doğuştan ya da sonradan kazanılmış olması gibi faktörler çocukların özelliklerini önemli ölçüde etkilemektedir*” (Ataman, 2009: 270).

Bu konuda Çağlar (1982: 13) “Ortopedik özrün;

- 1) İskelet bozukluklarını ve özürlerini
- 2) Kas bozuklukları ve zayıflıklarını
- 3) Eklem bozukluklarını
- 4) Sinir sistemindeki bozuklukları ve yetersizlikleri
- 5) Devinimsel bozuklukları ve güçsüzlükleri” kapsamına aldığını görmekteyiz.

Çoğu zaman ortopedik özürlü kimselerde bu bozuklukların birden fazlası görülür. Örneğin, Cerebral Palsy’li bir kimsede iskelet, kas, eklem, sinir ve devinimsel bozuklukların hepsini görmek mümkündür. Ancak bir kalp yetmezliği, sara’lı bir kimsede bunlardan bir veya ikisinin bozuk veya yetersiz olduğu görülebilir. Diğer bir deyimle ortopedik özürlerden kompleks ve ağır olanlar bu kusurlardan hepsinin, hafif olanlar ise bir veya ikisinin etkisinde kalırlar” (Çağlar, 1982: 13).

Görüldüğü gibi bedensel yetersizliğe-ortopedik yetersizliğe sahip bireylerin birden fazla engele sahip olmaları olası bir durumdur. Ancak bedensel yetersizliğinden başka herhangi bir yetersizlik durumu bulunmayan sadece *bedensel güçlüğe sahip olan çocuklar, akademik yeteneklerinde, normal çocukların sahip oldukları yeteneklere sahiptirler* (Sarı, 2003: 37).

Akademik problemlerinin bulunmaması çocukların akranları gibi normal sınıflarda eğitimlerine devam edebilmeleri anlamına gelmektedir. Bu yüzden okullardaki fiziki şartların iyileştirilmesi, bu yetersizlik türüne sahip çocukların ve

özel eğitime ihtiyaç duyan diğer öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde okulların tasarlanması gerekmektedir. Bugün birçok okulda bedensel yetersizliğe sahip öğrenciler ve öğretmenler için asansörler, okul girişlerinde engelli rampaları, merdivenlerde bedensel yetersizliği bulunanlar için asansör panelleri ve engelli tuvaletleri bulunmaktadır.

2.2.4. Süreğen Hastalık

Uzun süreli hastalıklar-süreğen hastalıklar, genellikle hastanede uzun süren tedavi süreçlerini gerektiren ve bireyde birçok olumsuzluğun oluşmasına sebebiyet veren hastalıklar olarak nitelendirilebilir.

“Bireyin günlük yaşamında çeşitli etkinliklere katılımını sınırlandıran tıbbi problemler nedeniyle sürekli tedavi ve bakıma ihtiyacı olması durumlarına süreğen hastalık (sağlık yetersizlikleri) denir” (Megep, 2013: 8).

Hastanede yatma hem çocuklar hem de yetişkinler üzerinde korku, kaygı ve duygusal etkiler yaratan durumlardır. Hastalık ve hastane yaşantısının süresi, niteliği ve derecesi insanların sonraki yaşantısını etkileyebilmektedir. Bu yaşantının olumsuzluklarını azaltmak ya da ortadan kaldırmak için birçok ülkede çeşitli önlemler alınmaktadır (Baykoç, 2010: 276).

Günümüzde bu durumda bulunan çocuklar için hastanelerde özel sınıflar oluşturularak örgün eğitimden uzak kalan öğrenciler için eğitim sınıfları düzenlenmektedir. Ayrıca evde bakım hizmetleri dahilinde, öğrencilerin birebir evde eğitimlerine olanak sağlayan yasa ve yönetmelikler de mevcuttur.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi 2010 yılında çıkan yönetmelikte evde ve hastanede eğitim için şu ifadelere yer verilmektedir:

MADDE 5- “Evde ve hastanede eğitim uygulamaları aşağıdaki esaslar doğrultusunda düzenlenir ve yürütülür:

a) Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden okul öncesi, ilköğretim veya özel eğitim programlarından birini uygulayan örgün eğitim kurumlarından sağlık problemi nedeniyle doğrudan yararlanamayanlara evde veya hastanede eğitim verilir.

b) Bireyin eğitim hizmetine bir örgün eğitim kurumundan doğrudan yararlanıp yararlanamayacağı fiziksel, sosyal ve ekonomik yönden değerlendirilerek karar verilir.

c) Eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve izlenmesi herhangi bir süreye bağlı kalmaksızın yapılır.

ç) Evde eğitim hizmetine kurul tarafından, hastanede eğitim hizmetine ise veli ve ilgili hekimin görüşleri doğrultusunda karar verilir.

d) Evde eğitim hizmeti, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen tarafından; hastanede eğitim hizmetinin ise sınıf ve diğer alan öğretmenleri tarafından verilmesi esastır. Ancak evde eğitim hizmetinde bireyin yaş ve gelişim özellikleri ve öncelikli ihtiyaçlarına göre diğer alan öğretmenleri de görevlendirilir.

e) Birey, öğrenimini kayıtlı bulunduğu okulun eğitim programına göre sürdürür ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP hazırlanır.

f) Evde ve hastanede eğitim hizmetinde aile bilgilendirilir, desteklenir ve eğitimin her aşamasına katılımları sağlanır.

g) Bireyin sağlık durumu, gelişimi ve yeterlilikleri sürekli değerlendirilir ve buna göre eğitim sürecinde değişiklik ve düzenleme yapılır.”

2.2.5. Otizm

Otizm “erken çocukluk döneminde görülmeye başlayan, sosyal etkileşim ve iletişim bozukluğu ile ilgi ve etkinliklerin belirgin sınırlılığı gibi özelliklerle kendini gösteren yaygın gelişimsel bozukluk durumunu” ifade etmektedir (“Sanal 6”, 2017).

“Otizm terimi, zaman içerisinde yerini otizm spektrum bozukluğu terimine bırakmıştır. Otizm spektrum terimiyle eş anlamlı olup, ileri düzeyde ve karmaşık bir gelişimsel yetersizlik anlamında kullanılmaktadır” (Kırcaali-İftar, 2012: 26).

“Otizm spektrum bozukluğunun olası nedenleri ve risk faktörleri olarak nörobiyolojik, ailesel ve çevresel özellikler üzerinde durulmaktadır. Ancak otizm spektrum bozukluğunun bu etmenlerin hangisinden ne oranda etkilenmiş olduğu halen belirsizdir” (Kırcaali-İftar, 2012: 27).

Otizm spektrum bozukluğu da diğer yetersizlikler gibi erken teşhis ve tedavi yöntemlerinin uygulanması gereken bir yetersizliktir.

“Uygun eğitsel düzenlemeler yapılmadığında otizm bireylerin kendilerinin ve çevrelerindeki insanların yaşamlarını her yönden olumsuz etkileyen ve yaşam boyu süren bir yetersizlik haline gelmektedir. Gerekli eğitsel önlemler alındığıdaysa pek çok otizmlili çocuk bu sorundan büyük ölçüde kurtulmakta ve yaşamlarının geri kalanını tipik gelişim gösteren akranlarıyla ve toplumla kaynaşarak sürdürebilmektedir” (Kırcaali-İftar vd., 2009: 2).

Psikiyatristler ve alandaki diğer uzmanlar otizm spektrum bozukluğunu tanılamak ve sınıflandırmak için iki temel kaynak kullanmaktadır. Bunlardan ilki Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El kitabı (Diagnostic and Statistical Manual-DSM) ve Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması (International Classification of Diseases-ICD) ölçütlerini kullanmaktadır (Cavkaytar, 2015: 73).

Otizm konusunda yapılan çalışmalar, özellikle yukarıda bahsi geçen Amerikan Psikiyatri Birliği'nin çalışmaları, son yıllarda otizm konusunda birçok gelişmenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Son gelişmelerden sonra otizm spektrum bozukluğunun sınıflandırması da değişmiştir.

Otizm spektrum bozukluğu Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2013 yılında yayınladığı DSM-5 tanı ölçütleri başvuru kitabında üç düzeyde açıklanmaktadır. Bunların yanı sıra tanılamada da iki başlık altında gruplama yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki toplumsal iletişim ve etkileşimde yaşanan sorunlar diğeri ise sınırlı ve yineleyici davranışlar şeklindedir.

Tablo-1: DSM-5 ‘de otizm spektrum bozukluklarının derecelendirilmesi

OSB Ağırlık Düzeyi	Toplumsal İletişim	Sınırlı ve Yineleyici Davranışlar
Düzyey 3: “Çok yoğun destek gerektirir”	Sözel ve sözel olmayan sosyal iletişim becerilerindeki yoğun eksikliklerden dolayı çok sınırlı bir biçimde sosyal etkileşim başlatır ve kendisine gelen sosyal ilişki kurma yaklaşımlarına çok az tepki gösterir. Sadece doğrudan olan sosyal yaklaşımlara tepki verebilen ve verdiği tepkilerde olağandışı yaklaşımlarda bulunan bunun yanında anlaşılabilir birkaç kelime kullanabilen kişi.	Davranışlarında esneklik göstermeme değişiklik karşısında aşırı güçlük çekme ya da sınırlı/yineleyici davranışlar bütün alanlarda işlevselliği belirgin olarak bozar. Dikkatini ve yaptığı eylemi değiştirmekte büyük güçlük yaşar.
Düzyey 2: “Önemli ölçüde desteği gerektirir”	Sözel ve sözel olmayan sosyal iletişim becerilerinde yoğun eksiklikler yaşayan ve destek gördüğü sırada bile sosyal bozukluklar yaşayan başkalarından gelen ilişki kurma yaklaşımlarına çok az tepki ya da olağandışı tepkiler gösterir. Yalın ve kısıtlı cümlelerle konuşup sınırlı etkileşim içine giren ve sözel olmayan iletişiminde yadırganacak yönler bulunan kişi.	Davranışlarında esneklik göstermeme değişiklik karşısında zorlanma ya da diğer sınırlı/yineleyici davranışlar, sıradan bir gözlemcinin görebileceği denli sık ortaya çıkar ve değişik bağlamlarda işlevselliği bozar. Dikkatini ve yaptığı eylemi değiştirmekte büyük güçlük yaşar.
Düzyey 1: “Desteği gerektirir”	Sosyal iletişim başlatmada güçlük çeker ve başkalarından gelen sosyal iletişim kurma yaklaşımlarına sıra dışı ya da başarısız tepkiler verdiğine dair açık örnekler vardır. Sosyal iletişime karşı ilgisi azmış gibi görünebilir. Tam cümlelerle konuşan ve iletişim kuran ancak karşılıklı konuşmayı pek beceremeyen arkadaş edinme girişimleri başarısız olan kişi.	Davranışlarında esneklik göstermeme, bir ya da birden çok bağlamda işlevselliği belirgin olarak bozulmasına neden olur. Etkinlikler arasında geçiş yapmakta zorlanır. Düzenleme ve tasarlama sorunları yaşamayı bağımsız olmasına engel olur.

Kaynak: (DSM-5, 2013).

Rett sendromu ve çocukluğun dezintegratif bozukluğu DSM-5'te otizm açılımı kapsamında bozukluktan çıkartılmıştır. Sebep olarak rett sendromunun genetik bir bozukluk olması ifade edilmiştir.

Asperger Sendromu: “Asperger sendromunda otizmde görülen iletişim, etkileşim ve hayal gücü ile ilgili düzensizliklerin üçü birden çeşitli derecelerde görülür. Sözel olmayan iletişim aksaklıkları otizmdekine çok benzer seyrederken, Asperger Sendrom’unda kişi sözel konuşma yetisine sahiptir; ayrıca akademik ve bilişsel yetiler normal ya da normalin üstünde gelişmiştir. Otizmde bireyin sosyalleşme ve insanlarla iletişim kurma isteği çok az ya da hiç yokken Asperger Sendromunda bu istek vardır; fakat AS'li birey küçük yaşlarda empati yetisi olması gerektiği gibi olmadığından arkadaş edinme, sohbet etme gibi sosyal alanlarda oldukça zayıf olabilir” (“Sanal 7”, 2014).

Atipik Otizm: “Atipik otizm, başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk olarak da isimlendirilir. Yaygın gelişimsel bozukluk yelpazesinde yer alan diğer gruplara ait özellikleri taşımayan çocuklar için kullanılan bir adlandırmadır” (“Sanal 8”, 2015).

“Atipik otizm, otizm ya da asperger sendromunun bazı özelliklerinin görünüp bazılarının görülmemesi durumunda diğer bir deyişle kuşkulu durumlarda konulan tanıdır. Bu tanı çocuk belli bir teşhis almadığı, fakat pek çok alanda gelişimsel bozukluğu gösterdiği zaman söz konusudur” (Özgür, 2013: 202). 2000’li yıllarda 150 çocukta bir görülürken şu anda 100 çocukta bir görülmektedir (“Sanal 9”, 2015).

“Atipik otizm;

- Dil ve sosyal iletişimle ilgili sorunlar,
- Dilin amaca yönelik kullanımındaki problemler,
- Aşırı çekingenlik,
- Aşırı utangaçlık,
- Gündelik ve özel yaşamında belli ilkelere aşırı bağlılık gibi durumlarla kendini gösterebilir” (“Sanal 10”, 2015).

2.2.6. Dil ve Konuşma Güçlüğü

Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi'nde (2010) dil ve konuşma güçlüğü şu şekilde tanımlanmıştır: “Dil ve konuşma güçlüğü olan çocuklar; konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, artikülasyonunda, anlamında bozukluğu bulunan bireydir. Dil ve konuşma güçlüğü; bireyler arası sözel iletişimde herhangi bir nedenle ve herhangi bir boyutta ortaya çıkan aksaklık ve düzensizliktir.” Tanımda da söylendiği gibi *bireyler arası sözel iletişimde ortaya çıkan aksaklık... şeklinde ifade edilen bozukluk ve bozuk konuşma kişinin gerek aile içi gerekse dış yaşantısında büyük güçlüklerle karşılaşmasına neden olur (Özgür, 2013: 142)*. Bu yüzden dil gelişimi; bireyin, sosyal iletişim becerilerinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Dil ve konuşmada meydana gelen gelişim bireyin hayatı anlama, anlamlandırma, kendini ifade etme ve hayatının var olduğu çevresiyle iletişime geçmesi için gerekli bir eleman, belki de en önemli elemandır.

Çünkü dil ve konuşmada meydana gelen bozukluklar bireyin, sosyal yaşantısının olduğu aynı zamanda öğrenmenin de gerçekleştiği yer olan “okul” zamanlarında da önemli güçlükler neden olmaktadır.

Cavkaytar ve Diken, (2007: 25) bu konuda özetle şunları söylemektedir: Çocuğun anaokulundan itibaren dil ve konuşmasında oluşan bozuklukların, okul yıllarında okuma becerilerinde zorluklar yaşamasına; aynı zamanda bu tür aksamaların çocukların sosyal yaşantılarında güçlükler neden olması, özellikle de kekemelik gibi konuşma bozukluklarının çocukların buldukları sosyal çevreden dışlanmasına ve grup dışı kalmasına neden olduğu bilinmektedir.

Özgür (2013: 144) konuşmayı etkileyen faktörler arasında zekâ, sağlık, olgunlaşma, cinsiyet ve duygusal durumun etkili olduğunu söylemektedir. Zekâ ile dil gelişimi arasındaki bağlantı için “zihin yeteneği ile dil yeteneği arasında olumlu bir ilişki olduğu kabul edilir. Sonuç olarak zekâ, dil gelişiminde önemli bir etmendir” demektedir. Yine başka bir ifade de zihinsel gelişim ve dil gelişimi arasında bağlantı şu şekilde ifade edilmiştir: “Dil gelişiminde zihinsel engelin derecesi önemli bir

etmemdir, bu nedenle zekâ bölümü 50'nin üzerinde olan çocukların dil becerilerinde belli derecede yetersizlik ortaya çıkmakta, zekâ bölümü 50'nin altında olan çocuklarda ileri derece de dil ve konuşma problemleri görülmektedir. Ağır derece zihin engelli bireylerde dil ve konuşma bozukluklarının görülme oranı %90 dır” (Sucuoğlu, 2009: 147).

2.2.7. İşitme Yetersizliği

İşitme yetersizliği; *“işitme duyarlılığın kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenme durumu”* (Ataman, 2009: 239) olarak tanımlanmaktadır.

“Türkiye’de öğrenme çağına olan yaklaşık 135.000 işitme engelli nüfus bulunmaktadır. Bu çocuklar toplumda sosyalleşme sürecinden uzak, çevreleriyle sözlü iletişim özürleri nedeniyle düşüncelerini dile getirememekte ve sıkıntılı anlar yaşayabilmektedirler” (Karaahmet, 2011: V). Çünkü işitme yetersizliği bulunan bireylerin sözlü iletişim becerileri gelişmemektedir. Bu konuda Akçamete (2012: 448) kitabında özetle şu ifadelerle yer vermektedir:

“İşitme kaybının olduğu yaş önemlidir. Çünkü işitme kaybı dil öncesi ya da dil sonrası oluşabilmektedir. Yani kişi dil öğreniminden önce bir işitme kaybı yaşadıysa dili öğrenme ve kullanmada zorluk çekebilir hatta dil öğrenimi gerçekleşmeyebilir. Ancak dil öğreniminden sonra oluşan işitme kayıplarında bireyin dil gelişimi ve konuşma becerilerini geliştirme fırsatı olabilmektedir.”

“İleri derecede işitme engeline sahip olan çocuklar sözel-işitsel girdileri alamadıkları için akranlarının öğrendiği gibi öğrenememe sorununa sahip olurlar ki bu çocukların çoğunda bu tür bir problem onların düşünme potansiyellerini sınırlayabilir” (Sarı, 2013: 38). Bu da işitme kaybının konuşma güçlüğü kadar zihinsel problemlere de yol açtığını göstermektedir.

İşitme kayıplarının sınıflandırılması konusunda da farklı görüşler bulunmaktadır. “En fazla karşılaşılan genel ayırım “sağır” ve “ağır işiten” arasındadır” (Akçamete, 2012: 446). “Yapılan diğer bir sınıflama ise işitme testleri

(odyolojik ölçümler) göz önüne alınarak yapılan sınıflandırmadır. Bu testler sonucunda uzmanlar işitme kaybının derecesine göre, işitme kaybını hafif, orta, ileri ve çok ileri derecede kayıp olarak sınıflandırabilmektedirler” (Cavkaytar ve Diken, 2007: 27).

Tüm bu problemleri en aza indirebilmek için bireylerin hangi derecede işitme engeline sahip olduklarının bilinmesi gerekmektedir. Bu sağlandığında bazı önlemler alınabilir. Örneğin; duyma kaybının çok olmadığı durumlarda çeşitli işitme cihazları ile bireylerin duyma yetileri daha iyi seviyelere çıkartılabilir.

“Bazı çocuklar hafif düzeyde işitme güçlüklerine sahip olabilirler ki bu tür problemler tanılanmamış olabilir. Öğretmenler işitme problemleri tanılanmamış çocukları tanılamada aşağıdaki önerileri göz önüne almalıdır.

Eğer bir çocuk:

- İşitmek için başını anormal derece de tutuyorsa,
- Öğretmenin anlattıklarını izlemeye uygulamada güçlük çekiyorsa,
- Öğretmenin söylediği herhangi bir durum hakkında, yanındaki öğrenciye sık sık soruyorsa.
- Konuşmasında anormallik varsa,
- Tartışmalara katılmak istemiyor veya dikkatini veremiyorsa,
- Benzer sesleri ayırmada güçlük çekiyorsa,
- Kelimelerdeki bazı harfleri yazmakta ve okumakta da güçlük çekiyorsa,
- Okumada güçlükleri varsa,
- Sık sık kulak enfeksiyonlarına sahipse, bu öğrenci işitmesiyle ilgili öğretmene ipuçları veriyor demektir” (Sarı, 2013: 39).

2.7.8. Görme Yetersizliği

“Görme engellinin yaygın kabul gören iki farklı tanımı vardır. Bunlardan biri yasal, diğeri eğitsel tanımdır. Yasal tanım nesnelidir. Eğitsel tanım ise öznelidir. Yasal tanıma göre kör, tüm düzeltmelerle birlikte olağan görme gücünün 1/10'ine yani 20/200'lik görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan ya da görme alanı yirmi

derecelik açığı aşmayan kişilere denir. Eğitsel tanıma göre ise, görme keskinliği kaybında ağır derecede etkilenmiş olup, öğretimini dokunarak okuduğu kabartma yazıyla (Braille) ve konuşan kitaplardan dinleyerek sürdürmeye gereksinimi olan bireyler görme engellilerdir” (Uzun, 2007: 2).

Görme yetersizliğinin tanımını Özel Öğretim Yönetmeliği de (2006) şu şekilde yapmıştır: *Görme gücünün kısmen ya da tamamen yetersizliğinden dolayı bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur* denilmektedir.

Tanımda da ifade edildiği gibi görme ile ilgili problemlerin oluşması kişinin eğitim hayatını, sosyal çevresini ve tüm yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü kişi diğer duyu organlarına göre görme organıyla ve gördükleriyle etrafını daha iyi tanır ve birçok bilgiye görerek ulaşır. Kişinin öğrenmesi de büyük oranda görmeyle gerçekleşmektedir. “Gören insanın dış dünyadan aldığı bilgilerin %85’ini, görme kanalıyla aldığı tahmin edilmektedir” (Özyürek, 1995: 9).

“Körler ve sağırılar bilgi taşıyan yollardan yoksun olduklarından öğrenme için gereken bilgiyi edinemezler” (Vassaf, 2011: 5). “Bu nedenle görme yetersizliği olan çocukların öğretmenlerinin bu çocuklara birinci elden yaşantılar sunmak için planlamalar yapması gerekir” (Ataman, 2009: 215).

Yine bu anlamda öğretmenlerin; kavram gelişiminde oluşabilecek geriliği önlemek için dokunabilecekleri nesnelere dokundurmak, farklı çevrelere götürerek farklı deneyimler kazanmalarını sağlamak ve bu deneyimler sırasında çevrede olan bitenler hakkında sürekli betimlemelerle, anlatımlar yapmak gerekmektedir (Akçamete, 2012: 407).

Öğretmenlerin görme engelli öğrencilerin tespitinde de dikkatli olması gerekmektedir. Bu konu da Sarı (2003: 40-41) çalışmasında şu ifadeler yer vermektedir:

Öğrenciler;

- “Sık sık gözlerini ovuyorsa,

- Sınıftaki her etkinlikten sonra başındaki ağrı ve sızıdan şikâyetçiye,
- Objelere bakarken gözlerini kırpyorsa,
- Sınıftaki tahtadan bir şeyler yazarken sık sık hatalar yapıyorsa,
- Sınıftaki tahtadan bir şeyler yazarken diğer bir çocuğun yazdığına bakıyor ya da sık sık soruyorsa,
- Gözlerinde devamlı kırmızılık ve yaşlanma varsa,
- Bir yazıyı okurken yazıyı gözlerine çok yakınlaştırıyor ve uzaklaştırıyor,
- Bir materyal alırken bir gözünü kapatıyor,
- Başını öne doğru uzatarak, gözlerini kırpyorsa, bu öğrenciler görmeyle ilgili problemleri olduğuna dair ipucu veriyor demektir.”

2.2.9. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)

Özel eğitime muhtaç bireylerin yetersizlik durumlarına göre sınıflandırıldığı alanlardan biri de dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğudur.

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun sık karşılaşılan bir bozukluk olması, tedavi edilmediğinde psikiyatrik ve sosyal bozukluklara yol açması ve kalıcı olup, okul öncesi dönemden erişkinliğe dek gelişimsel farklılıklarla sürüp gitmesinden dolayı çocuk ve ergen psikiyatrisinin en önemli bozukluklarından biridir. Bu kadar sık karşılaşılan bir bozukluk olmasına karşın nedenlerine ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır (Öncü ve Şenol, 2002: 111).

Ersevim (2006: 39) “Hiperaktif Çocuklar ve Ritalin” adlı kitabında; dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun tedavi edilmediğinde büyük sorunlara yol açabileceğini söylemektedir. Ayrıca hiperaktivite bozukluğu görülen çocuklarda tanılamının çok önemli olduğunu, nörolojik ve semptomlardaki bozuklukların getirdikleri sorunlarla ilerleyen yaşlarda, özellikle ergenlik döneminde şiddet ve davranış bozukluklarına sebep olabileceği üzerinde durmaktadır. Yine aynı kitabında şu ifadeler yer vermektedir. *“Tüm bunlar gösteriyor ki, nörolojik ya da psikolojik temelde olsun, “hiperaktivite” tanısı konmuş bir çocuk, özellikle şiddet (agresyon) ya da davranış bozukluğu gösteriyorsa, onu tedavi etmemek sosyal bir cinayet olur.”*

Çok karşılaşılan bu bozukluğun oranlarına baktığımızda ise; “ilkokul çağındaki çocukların yaklaşık % 3-5’inde görüldüğü tahmin edilmektedir” (Akçamete, 2012: 480).

DEHB belirtileri nelerdir?

“Bu grupta yer alan bireylerin genelinde bulunan davranışsal hareketler ve sözel ifadeler bireylerin teşhisini kolaylaştırmaktadır. DEHB olan bireyleri 3 ayrı grupta incelemek gerekmektedir.

- a) Hem dikkat hem aşırı hareketlilik-dürtüsellik sorunları olanlar
- b) Sadece dikkat sorunları olanlar
- c) Sadece aşırı hareketlilik-dürtüsellik sorunları olanlar” (Ercan ve Aydın, 2012: 23).

2.2.10. Duygusal ve Davranış Bozukluğu

Bireylerin davranışlarındaki problemler onların aile, sosyal ve akademik hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle küçük yaşlarda çocukların zamanlarının çoğunu geçirdikleri okul dönemlerinde davranışlarından kaynaklanan problemler arkadaşları, öğretmenleri ve akabinde eğitim öğretim süreçlerini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Davranış bozukluğu kavramını Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006) “Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmaktadır.

“Yaşına uygun olmayan sosyal kültürel normlardan farklı tepki ve davranışlar göstermesi...” şeklindeki tanım davranış bozukluğunu ifade etmektedir. Yaşa uygun ve yaşa uygun olmayan davranışların neler olduğu, sosyal ve kültürel normlar bakımından uygun olan ve olmayan davranışların bağlamlarının açık ve herkes tarafından aynı şekilde görülmemesi bu çocukların tanılanması aşamasında bazı problemlere yol açabilmektedir (Akçamete, 2012: 343).

Bu problemlerin nedenlerini de William Lee Heward (1996) şu şekilde

açıklamaktadır: 1) İyi bir ruh sağlığının ya da normal davranışın ve normal dışı ya da sapkın davranışın ne olduğu konusunda bir anlaşma olmaması. 2) Farklı kurumsal modellerin her birinin, bu çocukların neden böyle davrandıkları ve bu sorunları gidermek için ne yapılması gerektiği konusunda kendilerine özgü varsayımları vardır; her kuramın sahip olduğu bu varsayımlar ve kavramlar da tanımların birbirinden farklı olmasına yol açmaktadır. 3) Duygusal ve davranış bozukluğu ile diğer yetersizlikler, örneğin zihinsel engel, öğrenme güçlüğü arasında birçok benzerlikler bulunmaktadır. 4) Çoğu D/DB'lar ağır düzeyde olmadıkları, saldırganlık ve düşmanlık içeren davranışlar sergilemedikleri takdirde genellikle geçicidirler. Yani pek çok D/DB'lar yaşa bağlı gelişimsel sorunlardır. 5) Uygun davranış için beklentiler ve normlar farklı kültürlerle göre değişkenlik göstermektedir (Aktaran: Ataman, 2009: 172).

Belirtilen sebeplerden dolayı davranış bozukluğu gösteren bireyleri tanılamak zorlaşsa da kendine özgü bazı özellikleri bulunmaktadır.

Bu özellikleri Cavkaytar ve Diken (2007: 46) öğrenme, sosyal ve iletişim özellikleri olmak üzere üç başlık altında incelemiştir.

Öğrenme özellikleri: D/DB olan bazı çocuklar üstün zekâlı/yetenekli iken bazılarında yetersizlik görülmektedir. Okula devam etmeme çok sık görülmektedir. Düşük motivasyon, dikkat eksikliği, konsantrasyon zorluğu ve aşırı hareketlilik gibi özellikler öğrenme süreçlerini doğrudan etkileyen faktörler oldukları için akademik başarıyı da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu özelliklerden dolayı aynı zekâ bölümünde olmalarına rağmen D/DB gösteren öğrenciler akademik anlamda akranlarından daha düşük düzeyde başarı göstermektedirler.

Sosyal Özellikleri: D/DB olan çocuklar akranlarıyla ve yetişkinlerle sağlıklı iletişim kurmada sorun yaşamaktadırlar. Özellikle dışa yönelim bozuklukları gösteren saldırgan çocukların çoğu, akranları ve yetişkinler tarafından reddedilmektedirler. Bunlardan dolayı bu grupta yer alan çocukların suça yönelme riskleri çok fazladır.

İletişim özellikleri: Son yıllarda yapılan çalışmalarda dilin sosyal kullanım

bozukluğunun D/DB olan çocuklar arasında çok yaygın olarak görüldüğü saptanmıştır. D/DB olan çocukların kurdukları cümleler içerisinde daha az sözcük kullandıkları, bir konu üzerinde belirli bir süre konuşamadıkları ve dili uygun olmayan şekilde kullandıkları gözlemlenmiştir.

2.2.11. Serebral Palsi

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 26/02/2008 tarih, 284 sayılı kararının, bedensel engelli bireyler destek eğitim programında Serebral Palsi'yi şöyle açıklanmıştır: “SP (CP) şeklinde kısaltılmış olan bu hastalık grubu, gelişmekte olan beynin (gebeliğin başlangıcından ikinci yaşın sonuna dek) değişik nedenlerle zarar görmesi sonucu ortaya çıkan duyu, algı ve hareket bozukluğudur. Ortaya çıkan klinik tablonun ağırlığı, beynin zedelenme derecesine, hasarın yerine ve bireyin yaşına bağlıdır. Oluşan tablo ilerleyici değildir. Bu tablonun vücudun tamamını etkileyen şekli tetraparezi (kuadriparezi), daha çok bacakların etkilendiği şekli diparezi (dipleji), vücudun bir yarısının etkilenmesi hemiparezi, tek kol veya tek bacak etkilenmesi monoparezi olarak adlandırılır.”

Başka bir tanımda ise “Serebral palsili birey: Doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” (ÖEHY: 2006) olarak ifade edilmektedir.

SP'li bireyin motor becerilerindeki geriliğine; duyu, bilişsel, iletişim, algılama, epilepsi, davranış bozuklukları ve ikincil olarak gelişen kas iskelet sistemi problemleri eşlik etmektedir. Serebral Palsili çocukların büyük bir kısmı zamanla daha iyi duruma gelirken, bir kısmı da gelişebilecek ek sorunlar nedeni ile daha kötü durumlara gelebilmektedirler. Oluşabilecek ek sorunları engellemek ve çocukların yaşam kalitelerini arttırabilmek adına, mümkün olan en erken yaşta tedaviye başlamak gerekmektedir (“Sanal”, 11: 2017).

Bu konuda Kobal (2009: 273) tanı konulur konulmaz ailenin doğru bir yönlendirmeyle Serebral Palsi sorunu yaşayan bireye eğitim ve fizyoterapi çalışmalarının uygulanması gerektiğini söylemektedir.

Uygun eğitim ve fizik tedavi yöntemleri uygulandığında motor beceri ve kas sisteminde aksaklıklara sebep olan bu rahatsızlığın olumsuz etkilerinin azaltılması mümkün olmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 yılında açıkladığı verilere göre Serebral Palsi yetersizliğinin dünya genelinde 17 milyon çocuğu etkilediği bilinmektedir. Bu da Serebral Palsi'yi dünyada çocuklukta görülen en yaygın fiziksel yetersizlik hali yapmaktadır ("Sanal 12", 2017).

Görüldüğü gibi dünya üzerinde milyonlarla ifade edilen Serebral Palsi sorunu yaşayan birey bulunmaktadır. Yetersizliğin tam nedeninin bilinmemesi tedavi sürecini de olumsuz etkilemektedir.

Bunun yanı sıra Serebral Palsi de risk faktörü taşıyan durumlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- “Anne karnında geçirilen enfeksiyonlar (mikrobik hastalıklar)
- Gebelikte ilaç ve alkol kullanımı,
- Gebelikte yetersiz beslenme,
- Plasentanın (eşin) erken ayrılması veya göbek kordonunda sorun olması,
- Ciddi preterm (erken) doğum-özellikle beyin kanaması geçirenler,
- Düşük doğum ağırlığı,
- Doğum sırasında bebeğin beynine yeterli oksijen gitmemesi,
- Anne ile bebek arasında kan uyuşmazlığı,
- Çoğul gebelikler,
- Bebeğe ciddi sarılık olması,
- Menenjit (beyin zarının iltihabı)
- Beyin kanamaları,
- Boğulma,
- Kafa travması,
- İnme” (“Sanal 11”, 2017).

2.2.12. Üstün ve Özel Yetenekliler

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli olarak gösterilebilecek kişiler çok sık rastlanmayan nadir kimselerdir. Bu yüzden bu bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde donatılmış eğitim ortamlarında eğitim öğretimlerine devam etmeleri gerekmektedir. Bu kişilerin üstün yetenek ve üstün zekâlı kimseler olduğu ve özel bir eğitime ihtiyaç duydukları çoğu kez anlaşılamadığından birçoğu başarısızlık, aptal olma, becerisizlik ve hatta ümitsiz vak'a olarak nitelendirilebilmektedirler.

“Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar seçkin yeteneklerinden dolayı, yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli oldukları, bu alanda profesyonel olarak bilinen kimseler tarafından belirlenmiş çocuklardır” (Akçamete, 2012: 551).

Bir başka tanımda ise; *zihinsel yeteneklerinin ya da zekâlarının birçoğunda akranlarına göre üst performans gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yanı güçlü olan ve bir işe başladığında asla vazgeçmeyene üstün zekâlı denilmektedir* (Özgür, 2013: 320).

Görüldüğü gibi diğer engel gruplarında olduğu gibi toplumda normal olarak adlandırılan gruptan farklı olarak nitelendirilen üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocuklar, diğer bireylerden üstün ve farklı yönleriyle dikkat çekmektedir. Bu nedenle, “bu çocuklar kendilerine ve topluma katkıda bulunabilmeleri için, normal okul programlarının ötesinde farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine gereksinim duyan çocuklardır” (Akçamete, 2012: 551).

Neden farklılaştırılmış eğitim programlarına gereksinim duyduklarını Ataman (2012: 125) kitabında şu şekilde ifade etmiştir. Eğitim kademlerinde ilköğretim ve ortaöğretimin bir bölümünün eğitim açısından çocukların geneline sunulan çoğunluğun ilgi ve ihtiyaçlarına göre planlanan bir eğitim olduğundan dolayı ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenim gören üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların, verilen eğitimlerin zekâ düzeylerine göre geride kalmasından, ilgisizlik oluştuğunu ve gerekli eğitimi alamadıklarını söylemektedir. Bu nedenle üstün

yetenekli ve üstün zekâlı çocukların farklılaştırılmış eğitim-öğretim programlarıyla daha başarılı olabilecekleri görüşü hâkimdir.

Üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların özel eğitim içinde görülmemesi de şu nedenlere bağlanmaktadır.

- *“Bu çocuklar zaten üstün, onlar için fazladan bir eğitime gerek yok.*
- *Her ortamda kendilerini geliştirebilirler.*
- *Bunlara artı bir eğitim verirse bir SEÇKİNLER sınıfı yaratırız bu da topluma üstesinden gelemeyeceği sorunlar yaratır.*
- *Zaten seçerek öğrenci alan orta öğretim kurumları bu çocuklara yöneliktir, bunun dışında artı bir özel eğitim vermek abestir.*
- *Üstün zekâlılarla, özel eğitimin ilgilenmemesi gerekir” (Ataman, 2012: 125).*

Bu gibi düşünceler üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklarla özel eğitimin bir ilişkisi olmadığı yönünde olsa da “zihinsel gelişimi, akranlarına göre iki zekâ yaşı ileride olan bir çocuğa gelişigüzel seçilmiş yüz çocuk arasında bir tane rastlanırken, daha yukarı zihin düzeyi olan örneğin; Einstein düzeyinde bir çocuk için bir milyon çocuk taramak gerekmektedir. Bu nedenle bunlardan bir tanesinin eğitim kapsamı dışında kalması, hem ülke hem de insanlık için büyük kayıp olacaktır” (Ataman, 2012: 125) anlayışından dolayı özel eğitime ihtiyaç duyulduğu ve bu grupta yer alan çocukların farklı bir eğitimle öğrenim görmeleri gerektiği anlaşılmaktadır.

2.3. Kavramsal Anlamda Müze

“Müze; (museum) sözcüğü ilham perilerinin (Museus) düşünme yeri ya da tapınağı anlamındaki Yunanca “mouseion” sözcüğünden türemiştir” (Onur, 2012: 20).

“Müze fikri ise, ilk defa bir bilimsel amaca hizmet edecek bir saha teşkil etmekten ziyade, insanların güzel sanatlara ruhen bağlı olmalarından doğmuştur. Akalar’ın en büyük tanrısı Zeus’un (Romalılar buna Jupiter derlerdi) Muses-Müz denilen dokuz tane kızı vardı. Bu kızlardan her biri güzel sanatlardan birini himaye ederdi. Pindus Dağı’nda otururlardı. Müzler daha sonra Olimpiykos’un

yamaçlarında Parnasos'a gelerek yerleşti. Müzler bu tepede onlara tahsis edilmiş binada (müze) barınırlardı” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 29).

“Antik Yunan’da başta müzlere adanmış bahçe, tapınak, kutsal kalıntı odaları gibi birçok yere, hatta kimi festivaller kadar kitaplara da müze denilmektedir. Hem Platon’un Akademisi’nde, hem de Aristoteles’in Lykeion’unda bir mouseion mevcut. Ama asıl müze efsanesini yaratan, MÖ 4. yüzyılda kurulan ve en az yedi yüzyıl etkin olan İskenderiye Müzesi’dir” (Artun, 2012: 13).

“Antikçağ’da İskenderiye’de I. Ptolemaios’un Müz¹lere adadığı Mouseion isimli bir tapınak yaptırmış olması ve bu tapınakta ünlü İskenderiye Kütüphanesi’nin bulunuşu, aynı zamanda tapınağın, bilginlerin istediği kadar konaklayabileceği, eğitim verebileceği, araştırma yapabileceği bir bilim merkezi oluşu ‘müze’ kavramının ve müzenin niteliğinin ne olduğu konusunda ilk ipuçlarını vermektedir” (Karabıyık, 2007: 3).

Müze kelimesinin tarihsel gelişimini ve terim olarak yüklendiği anlamları Onur (2012: 20) şu şekilde ifade etmektedir: 15. yüzyılda gelindiğinde müze kavramı Floransa’da Medici ailesinin bir üyesi olan Lorenzo’nun koleksiyonunu betimlemek için yeniden kullanılmaya başlandı. Sözcük 17. yüzyılda ise antik nesnelere betimlemek için kullanıldı. 18. yüzyılda müze kelimesi terim olarak, bir koleksiyonu koruyan, sergileyen ve halka açan kuruluş olarak nitelendirildi. 18.yüzyılın sonlarına gelindiğinde müze, koleksiyonun kendisinden çok, kültür mirasıyla ilgili nesnelere depolamak ve sergilemek için kullanılan bina anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

20. yüzyıl ortalarında müzecilikte asıl amaç kültür ve bilimin toplumun tüm kesimlerine aktarılması ve “eğitim” işlevinin yanı sıra toplama, koruma, araştırma, değerlendirme ve sergilemenin önem kazanmasıdır (Atagök, 1999: 131).

¹Müz; Romalılar edebiyat ve güzel sanatların ilaheleri saydıkları dokuz Müz’ün her birinin farklı bir sanat dalıyla ilişkili olduğunu ve her Müz’ün bu daldaki sanatçıları koruyup onlara ilham verdiğini düşünürlerdi.

İlk müze tanımı ve kullanım amacından günümüze değin bakıldığında “Müze” kavramı gittikçe değışime uğramış ve anlamı genişlemeye, kullanımını ve amacı değışmeye, gelişmeye devam etmiştir. Günümüzde ise müze kavramı: “gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumları olarak benimsenmektedir” (Atagök, 1999: 137).

Bu açıklamayı destekler nitelikte 20. yüzyılda T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği’nde de şu şekilde bir tanıma rastlanmaktadır: “**Müze**; kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluşur” (KTB, 1990: 4).

Yine başka bir kaynaktan günümüz müze kavramı şu şekilde ifade edilmektedir.

“Belirlediği içerik ve program çerçevesinde barındırdığı ve barındıracağı varlıkları kişiye zevk vermek, bilgi ve bilinç kazandırmak, kişiyi eğitmek ve duyarlılık aşılacak amacıyla inceleyen; içeriklerini açıklayan, araştıran, gelecek kuşaklara aktaran ve onları sergileyip, tanıtan, kar ve kazanç beklentisi olmayan, tarihsel zenginliği motive eden bilimsel, kültürel ve devamlı bir kuruluşur” (Vardar, 1996: 19).

Bunun yanı sıra uluslararası müze-müzecilik ve müze eğitimi konusunda kabul görmüş olan kurumlardan olan Uluslararası Müzeler Birliği’nin tanımı da diğer tanımları destekler niteliktedir.

Uluslararası Müzeler Birliği (The International Council of Museum) ICOM’a göre; müze, toplumun ve toplum gelişiminin hizmetinde olan; araştırma, eğitim, eğlence amaçları ile insana ve çevresine ilişkin maddi kanıtları toplayan, koruyan, ileten, sergileyen, kamuya açık, kâr amacı gütmeyen daimi bir kuruluşur (ICOM, 2007).

Müze kavramı ve müzenin günümüze kadar geçirdiği değişimlere bakıldığında bugün müzenin ve kullanım amacının değiştiği ve artık sadece eserleri; toplayan, koruyan ve sergileyen bir oluşum olmaktan çıkıp insanların zevkleri, estetik duyguları, kültürel değerleri gibi birçok kavrama hitap ettiği görülmektedir. Bunun yanında en önemlisi toplumun eğitimi konusunda doğrudan ve dolaylı bir rol oynadığıdır. Müzelerin örgün eğitim içerisindeki rolü ve toplumun eğitiminde de ne kadar etkili bir yapı-olgu olduğu kabul gören bir gerçektir.

2.4. Müzelerin İşlevleri

Müze kavramının ilk ortaya çıkışından bu yana müzeler çeşitli şekillerde kullanılmıştır. Günümüzde ise müzelerin işlevleri oldukça çeşitlilik göstermektedir.

Sölpük (2012: 22) müzelerin işlevlerinin toplama, belgeleme, koruma, sergileme ve eğitimden oluştuğunu söylemektedir.

Toplama İşlevi: *“Müzeler, eserlerini toplarken farklı yöntemlere başvurur. Bunlar satın alma, kazı, bağış (hibe) ve değiş tokuş yöntemleriyle elde etme olarak sıralanabilir.*

Belgeleme İşlevi: *Eserleri belgeleme, kaydetme, arşivleme, araştırma ve sistemli olarak sıralamadan oluşur.*

Koruma İşlevi: *Müzelerin ilk işlevidir. Müzelerde, eserlerin korunması için malzemelerin bozulmasına, yıpranmasına neden olan yıkıcı etkenlere karşı önlemler alınmaktadır. Müzeler, sadece eserler yoluyla bilgi aktarma değil, bireylere koruma bilinci kazandırma bakımından da önemli kurumlardır.*

Sergileme İşlevi: *Sergileme, müzelerdeki eserlerin insanlarla buluştuğu andır. Müzeler, kültür hizmeti veren kurumlar arasında yer alır; sergi gibi aktivitelerle ilgi çeker.*

Eğitim İşlevi: *Müze, insanlara ilgi çekici ve özgür bir öğrenme ortamı sağlar. Öğrenme, kitap veya okul ile sınırlı değildir. Bugün müzeler okul ve toplumla iş birliği yaparak “duvarsız sınıf”ın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Müzede*

eğitim kapsamında oyunlar, dramalar, atölye çalışmaları, tartışma oturumları vb. etkinlikler de yapılabilir. Müzeler, eserleri barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma, sanat ve eğitim kurumu olmanın yanında kütüphaneleri, sergileri, toplantıları, çok işlevli salon ve atölyeleri, açık alanları ile hoşça vakit geçirten, eğlendirirken öğreten mekânlardır.”

Müzelerin bu temel işlevlerinin yanında, “pek çok kültürü yansıtan ve değişen dünyaya ayak uydurabilen, aynı zamanda teknolojiyle barışık birer araştırma, kültür ve eğitim merkezi konumunda olan müzeler, toplumsal ve eğitsel bir sorumluluğa da sahiptir. Bu misyonla müzelerde, kültürlerarası iletişim ve öğrenmenin aktif olarak gerçekleştiği bir süreç-kaçınılmaz olarak-deneyimlenir. İnsanlar, çevresini algılayarak yaşayarak ya da olayları bizzat kendisi tecrübe ederek bilgi ve görgü sahibi olurlar. Bu yaklaşıma göre müzeler, bireylerin bilgi ve görgü edinmelerine yardımcı olurken öğrenme süreci daha kalıcı ve uzun soluklu olmaktadır. Müze ziyaretçileri bu anlamlı öğrenme sürecinde; bilişsel öğrenme, dil yetisini kullanma, sosyal faaliyetlere katılarak, zengin ve eğitsel bir perspektife sahip olurlar” (Uçar, 2014: 108).

2.5. Müze Eğitimi

Müze ziyaretçilerini oluşturan, yaşları, cinsiyetleri, düşünce seviyeleri, sosyo-ekonomik düzeyleri farklı insanlar, müzeye yeni bir şeyler görmek, bilgilenmek ve kültürlerini arttırmak için gitmektedirler. Bu bağlamda müzeler, koleksiyonlarındaki nesnelere sergilemenin yanı sıra; onları işlevsel sanatsal yönleriyle bireye, topluma öğretmek, tarihsel ve toplumsal açıdan değerlendirilmesini sağlamalıdır (Yavuzoğlu-Atasoy, 1996: 104).

Bu yüzden müzelerin türleri ne olursa olsun görevleri arasında toplamak, eseri tespit etmek, bilgileri kaydetmek, eserleri korumak ve onarmak, uygun bir şekilde sunmak olduğu kadar insanları eğitmek gibi de önemli bir görevi vardır. Ondokuzuncu yüzyılın başında müzelerin kuruluş amaçlarından biri eğitmek ve bilgilendirmektir (Turanlı, 2012: 19).

“Müze Eğitimi”nin tanımına bakıldığında ise son iki asırda çok önemli değişimler olduğu görülmektedir. Müzelerin eğitim rolü başlangıçta müze

işletmesinin tanımını kapsarken, 1930’larda büyük oranda ilkokul çocuklarıyla yapılan çalışmalarla sınırlandırılmıştır. O zamandan bu yana, müzelerin eğitim işlevlerinde köklü değişimler meydana gelmiştir (Hooper-Greenhill, 1999: 14). Günümüzde, bireyin ve toplumun gelişiminde müzelerin iletişimsel ve eğitsel rolü önem kazanmıştır (Yavuzoğlu-Atasoy, 1996: 114).

Müzelerin eğitim yönünün önem kazanmasını Stefan ve Hudson (1999: 5) şu şekilde açıklamaktadır: Ziyaretçiler, müze gezerken bilgi de aldıkları doğal bir eğitim sürecinden geçmektedirler. Günümüzde ise müzeler bu rolü kendi akışına bırakmamakta, eğitim işlevini örgün ve programlı bir biçimde yerine getirmektedirler. Böylece, müze geçmişte eğitim işlevini okula ve halka yönelik etkinliklerle gerçekleştirirken, bugün bizzat kendisi eğitim kurumu rolünü üstlenmektedir.

Müzelerin işlevlerindeki bu değişim, okul dışında öğrenmenin yeni ortamlarda gerçekleşmesine olanak sağlamıştır. Hatta günümüzde müze eğitimini başarıyla uygulayan müzeler sayesinde “bir müzenin amacı olarak akla gelen en önemli konu eğitimidir. “Eğitim” çağdaş bir müzenin en önemli görevidir ve müzeler örgün eğitim kurumları olan okullara alternatif oluşturan yaygın eğitim kurumlarıdır” (Baykan, 2007: 13). Çünkü “günümüzde müzelerin “varlık nedeni”nin nesnelere değil insanlar olduğu artık yaygın olarak kabul edilmektedir” (Onur, 2012: 110).

Bu anlayışın bugün Avrupa ve Amerika’da bulunan müzeler başta olmak üzere dünyadaki birçok müzenin uygulamaları sayesinde uzmanlar ve öğretmenler tarafından kabul gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Müze eğitimi kavramının yerleşmesini sağlayan, okul-müze işbirlikleriyle öğrencilerin müzede görerek, dokunarak, yaparak-yaşayarak deneyim kazanmaları ve öğrenmeleri hedeflenmektedir.

Çünkü her bir etkinlik potansiyel bir eğitim yaşantısı olarak görülmekte ve müze tarafından doğrudan eğitim programları planlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu programların amaçları sadece bilgi vermek değil soru sormayı öğretmek, ipuçlarından yeni bilgiler üretmeyi sağlamak, sentez yapmayı özendirme ve

geliştirmektir (Stefan ve Hudson, 1999: 5). Bu anlamda; Almanya'daki müzelerin hemen hepsinde özel derslikler ve atölyeler yer almaktadır. Bu atölyelerde anaokulu çocuklarına orijinaline yakın arkeolojik objeler verilmekte, kil veya hamurdan aynılarını yapmaları istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki öğrenciler arkeoloji ve sanat tarihi kavramları ile çok daha erken yaşlarda tanışmış olmaktadır (Yücel, 1999: 89-90).

Bu konuda Onur (2012: 224-225) araştırmasında İngiltere müzelerini örnek vermektedir. *“İngiltere’de çocukların deneyimden öğrendikleri inancı egemendir. İngiliz öğretmenler çocukların deneyimden öğrendiklerini kabul ettikleri için çocukların çevrelerindeki dünyayla doğrudan ve ilk elden deneyim yaşamasını gözetirler. Dolayısıyla gezilerin büyük bir eğitim değeri olduğu kabul edilir. İngiliz ilköğretim okullarında eğitsel ziyaretlerin yaşamsal rol oynadığını gösteren birçok araştırma vardır. Bu eğilim İngiliz müzelerinin okullu ziyaretçilerine çok önem vermelerini açıklamaktadır. Her türden bütün İngiliz müzeleri, okulları en öncelikli ziyaretçi grubu olarak görmektedir. Müzeler aktif öğrenme olanakları sunduğu için öğretmenlerin ilk tercihidir.”*

Sadece ilköğretim okullarında okuyan öğrenciler için değil aynı zamanda lise ve üniversite öğrencileri için de çeşitli eğitim etkinlikleri planlamaktadırlar. Bunların yanı sıra bugün müze eğitimini profesyonel şekilde devam ettiren müzeler, toplumun her kesiminden insana ulaşmak ve onları müzelere çekebilmek için her türlü ihtiyaç ve ilgiye göre etkinlikler, sergiler, söyleşiler, film gösterileri, workshoplar vb. etkinlikler düzenlemektedirler.

Müzelerin bu denli öğrenme merkezleri olmaları müzelerin toplumun eğitiminde rol oynamasını gerekli kılmıştır demek yanlış olmayacaktır. Bu durum, müzelerin hem fiziksel hem yapısal hem de işlevsel anlamda değişime uğramasına neden olmuştur.

Müze eğitiminin dünyada birçok müzede uygulanması, bu müzelerin her geçen gün ziyaretçi sayılarındaki artış ve birer eğitim kurumu olarak kendilerini geliştirmeleri Özsoy ve Baytekin'nin (1996: 53) *“eğitimde yer almayan hiçbir değer*

hayatını sürdüremez” ifadesiyle açıklanabilir. Çünkü müzelerin uzman eğitim kadroları, sundukları eğitim etkinlikleri ve okul-müze işbirlikleriyle her geçen gün toplumdaki yerini sağlamlaştırdığını hem ziyaretçi sayılarıyla hem de müzelere yaptıkları yatırımlarla görmek mümkündür.

Bu duruma en iyi örneklerden biri İngiltere'nin başkenti Londra'da bulunan “British Museum”dur.

Müze bugün yılda 6 milyon ziyaretçi sayısına ulaşmıştır. Ayrıca son dönem yapılanmalarıyla 75.000 metrekare alan içerisinde yer alan müzeye ek binalar (sinema ve tiyatro salonları, galeriler) inşa edilmektedir (“Sanal 13”, 2015).

Müzelerin bu denli büyük kitlelere ulaşmaları müze eğitimi ve toplum ilişkisini ön plana çıkartmaktadır. Çünkü günümüzde müzeler bir kültür kurumu olmalarının yanında, kendi içine dönük değil, toplumu kültürlemekle yükümlü ve topluma yönelik kurum ve kuruluşlardır (Atik, 1999: 156).

Hooper-Greenhill (1999: 28) bu konuda şunları ifade etmektedir; *müzelere toplumu birleştirme görevi yüklendiği için müzeler her sınıftan insanın aynı zeminde bir araya gelmeleri için ideal yerlerdi. Böylece müzeler ideal eğitim kurumları olarak, öğrenme yoluyla gerçekleştirilen toplumsal eşitlik için, kökten potansiyel sunan kurumlar olarak görülüyorlardı.*

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi müze eğitiminin bir başka yönü de toplumun eğitimini doğrudan ya da dolaylı yoldan sağlamaktır.

Bu duruma Ertürk ve Uralman (2012: 18-19) kitabında şu şekilde açıklık getirmiştir. Hollanda çok kültürlü/kültür çeşitliliği fazla olan ülkelerden biridir. Toplumda azınlıkta olan birçok göçebe topluluk kendini yaşadığı ülkenin bir parçası olarak görememekte ve kültürel sorunlar yaşamaktadırlar. Toplum tarafından kabul görmediklerini düşünen bu insanlar ne rahat yaşayabilecekler ne de buldukları topluma bir katkı sağlayabileceklerdir.

Bunun için, çağdaş müzeciliğin amaçlarının başında müzelerin etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapması ve planlaması gerekmektedir (Yücel, 1999: 86).

Yine aynı noktada Onur'un (2012: 114) tespitleri müzenin toplumsal rolünü göstermektedir. *“Müzelerin özellikle etnik gruplara ve azınlıklara yönelik toplum hizmetleri müzecilik tarihinde önemli bir aşamadır. Örneğin: Michigan eyaletindeki Grand Rapids Eyalet Müzesi Birleşik Devletlerdeki en eski müzelerden birisidir. 1854'te kurulan bu doğa tarihi müzesi 1967'de başlattığı festivaller ve Noel kutlamaları ile kapılarını Afrikalı-Amerikalı, Meksikalı, Polonyalı, Hollandalı, Litvanyalı, İngiliz, Fransız, Alman ziyaretçilere açmıştır. Değişik etnik gruplar sadece kendi kültür ve tarihleriyle gurur duyma olanağını yaşamamakta, aynı zamanda müzenin programlarına sürekli katılarak işbirliği ruhunu geliştirmektedirler.”*

Müzelerin toplumun kültürel sorunlarıyla ilgilenmesi kadar toplumda meydana gelen toplumsal olayları da kendi bünyesinde oluşturduğu etkinliklerle, söyleşilerle, film festivalleriyle gündeme taşınması ve bu tür sorunlara çözüm araması müzelerin eğitim işlevinde ne kadar etkin rol oynadığını bize göstermektedir. Bu duruma bir örnek; *“önceleri geleneksel bir tarih müzesi olarak 1923'te kurulan New York Kent Müzesi (MCNY) 1971'de topluluklara yönelik programlar yapmaya, uyuşturucu ve alkol gibi toplumsal sorunlarla ilgilenmeye başlamıştır. 1876'da kurulan Philadelphia Sanat Müzesi Birleşik Devletlerin en büyük müzelerinden biridir ve o da toplumsal hizmetlere 1970'de başlamıştır. Kentin yoksul bölgelerindeki Portorikolular, İtalyanlar, Çinliler, Yahudiler ve Zencilerle çalışan müze bu toplulukların yaşam kalitesini ve çevre sorunlarını ele alan belgesel filmler gerçekleştirmiştir”* (Onur, 2012: 114-115).

Yapılan bu etkinlikler; belgesel filmler, söyleşiler, sergiler, atölye çalışmaları, workshoplar vb. müze eğitimi içerisinde yer almaktadır. Bunların içerisinde müzede bulunan nadide eserler ve dünya kültürüne ait eserler sergilenmekte, aynı zamanda sanatçıların eserlerinin sergilendiği özel sergi günleri düzenlenmektedir.

Sergilenen eserlerin ziyaretçiler tarafından görülmesi, yorumlanması, hatta onlara dokunarak nesne ve eserleri hissetmelerine imkan veren etkinlikler oluşturulması; ziyaretçileri pasif izleyici olmaktan çıkarıp aktif öğrenen, etkinliklere katılan birer alıcı durumuna getirmektedir. Bunun yanı sıra sergilenen eserlerin daha iyi anlaşılması ve müze ziyaretlerinin daha verimli hale gelmesi için ziyaretçilere müze broşürü, müze kataloğu, rehber eğitimler ve eserlerin tanıtıldığı müze öğretim yaprakları gibi gereçler verilmektedir.

Bugün çağdaş müzecilik anlayışıyla hareket eden müzelerde özel gereksinimli ziyaretçilere yapılan çalışmalar; özel galerilerde, gösterip yaptırma, eser inceleme, işitme yetersizliği olanlar için işaret diliyle anlatımlar, görme yetersizliği bulunanlar için eserlere dokunma etkinlikleri, bedensel yetersizliği olan bireyler için tekerlekli sandalye hizmetleri, zihinsel yetersizliği olan bireyler için özel program ve etkinlikler şeklinde sıralanabilir

Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki müzelerin eğitim, kültür ve toplum anlayışına bakmak gerekmektedir. Müzelerde alzheimer hastaları ya da bilişsel bozukluğu olanlar, yaşlılar ve gaziler için programlar ayrıca otistik spektrumlu çocuklar için programlar olmak üzere birçok sosyal hizmet programı bulunmaktadır. Bazı müzelerde iş ve eğitim programları da düzenlenmektedir. Aile mahkemesi sistemi ile denetimli ziyaretçilere hizmet sağlamak ve düşük gelirli için sebze bahçeleri oluşturmak gibi sosyal çalışmalar da bulunmaktadır ("Sanal 14", 2016).

Toplumsal ve kültürel sorunlara yönelik önleyici ve iyileştirici çalışmalar yapması; ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik etkinlikler planlaması ve özel gereksinimli bireylere uygun atölye etkinlikleriyle çağdaş müzeler eğitimin yeni adresleri olmuşlardır.

2.6. Dünya’da ve Türkiye’de Müze Eğitimi

2.6.1. Dünya’da Müze Eğitiminin Gelişimi

“Dünyada müzecilik ve müze eğitiminin gelişim evreleri değerlendirildiğinde müzelerin ve eğitim programlarının toplumun ihtiyaçlarına paralel olarak geliştiği, gerek yetişkinlerin gerekse çocukların eğitiminde müzelerin aktif rol oynadığı görülmektedir” (Çiftçi, 2006: 2).

Müzelerin eğitim ve öğretimdeki rolünün başlangıcı; 1857 yılında John Ruskin’in İngiltere Parlamentosu’nda müzelerin çalışan sınıfların eğitiminde kullanılması gerektiğini belirtmesiyle başlamıştır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri’nde de halkın eğitiminde müzeler kullanılmaktaydı (Shabbar, 2001: 68).

“Halk Müzesi’nin, eğitsel amaçlarla kalıcı koleksiyonlar üretmesinin tarihi; bilim insanları, amatör tarihçiler ve antika koleksiyoncularından oluşan bir grubun, Grand Rapids Doğa Tarihi Derneği’ni oluşturmak için bir araya geldiği 1854 yılına kadar uzanır. Bu dönemde topluluk 5000’i bile bulmayan nüfusuyla, büyük ölçüde iskân edilmemiş Batı Amerika’nın bir parçasıydı” (Chester, 2001: 62).

Ondokuzuncu yüzyılın başlarında müzeler birer eğitim kuruluşu olarak görülmekteydi. Müzelerin kütüphanelerle, konferans salonları ve hatta laboratuvarlarla birlikte inşa edilmeleri insanların kendilerini eğitmeleri ve geliştirmeleri içindi. Böylelikle müzeler birçok bilgi edinme fırsatından birini sunmuş oluyordu (Hooper-Grennhill, 1999: 20-21). Özellikle 19. yüzyıldan itibaren Amerika Birleşik Devletleri’nde Brooklyn Çocuk Müzesi öncülüğünde kurulan çocuk müzeleri dünyada doğrudan eğitim veren önemli müzeler halini almış ve yeni bir akım başlatmıştır (Karadeniz, 2009: 454).

Bu yeni akımın daha verimli işleyebilmesi için okullar ile müzelerin birlikte çalışmasına ihtiyaç duyulmuştur. Okul-müze ortaklığının gelişmesi, müzelerin eğitim rolünün artmasına olanak sağlamıştır.

“19. yüzyıl sonlarına doğru eğitim imkânlarının artması ve öğretim yöntemlerindeki değişiklikler, müzeler ile okullar arasındaki ilişkilerin gelişmesini

sağlamıştır. Buna paralel olarak müze eğitimindeki gelişmeler, müze içinde öğretim ve nesnelerin okullara gönderilmesi için ödünç verme servislerinin oluşturulmasıyla gerçekleşmiştir” (Turanlı, 2012: 30).

Alan Chadwick’ e göre müzelerde bulunan eserlerin okullara gönderilmesine dayanan ödünç verme sisteminin öncelikli olarak seçilmesi: “Müzelerde okul çocuklarına ders verilmesinin dayandırılacağı yapıların kurulması zorsa da, okullara ödünç verme hizmetlerinin geliştirilmesi daha uygundu; bunun nedeni belki de, okullara göndermek için nesnelere bir koleksiyon oluşturmanın, öğretim randevuları, metodolojiler ve eğitimle uğraşmaktan daha kolay olmasıydı. Victoria ve Albert Müzesi’nin ödünç verme bölümünün 1804’den beri çalışıyor olmasına karşın, okullara malzeme gönderen ilk müzeler arasında Liverpool (1884), Sheffield (1891) ve Ancoats Müzesi vardı” (Aktaran: Hooper-Greenhill, 1999: 47).

Victoria & Albert Müzesi’nin ödünç verme bölümünün çalışmaya başlaması ile Liverpool Müzesi’nin ödünç verme sisteminin hayata geçirilmesi arasında 80 yıl gibi bir süre olması müze eğitimi olgusunun yavaş ilerlediğinin bir göstergesi sayılabilir.

“İlk ödünç verme hizmeti Henry Higgins tarafından Liverpool’da gerçekleştirilmiştir. Higgins birkaç yerel toplulukta görev yapmış, eski bir okul müfettişiydi ve 1889’da Müzeler Birliği’nin ilk başkanı olarak seçilmişti. 1883’de müze alt komitesi adına Liverpool Okul Kuruluna yazdığı mektupta çeşitli ilköğretim okullarına yararlı kopya numuneler göndermeyi önermişti” (Hooper-Greenhill, 1999: 47).

Yine 1896’ da John Dewey kendi eğitim kuramında deneyimin tamamlayıcısı olarak müzeyi görmüş ve Chicago Üniversitesinde kurduğu “Laboratuar Okul” da öğrencilere çok sık müze ziyaretleri yaptırmıştır (Onur, 2012: 167).

“20. yüzyılda müzeler dünyaya damgasını vurmuş olaylardan şiddetli biçimde etkilenmiş ve yeni sorumluluklar üstlenmişlerdir” (Karadeniz, 2009: 455).

Özellikle Birinci Dünya ve İkinci Dünya Savaşları sırasında okulların eğitim öğretimden uzak kaldığı bu dönemlerde müzeler çocuklara ve halka eğitim vermede

ve sergiler yoluyla halkı bilinçlendirmede büyük rol oynamıştır (Hooper-Greenhill, 1999).

Müzelerin bu şekilde bir eğitim rolü üstlenmesinin ilerleyen yıllarda eğitim kavramının müzeyle daha sık anılmaya başlamasında etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

1930'lu yılların başlarında İngiltere'de eğitim sistemi sonunda müze eğitimi dikkate almaya başlamıştır. İngiltere de eğitim kurulu, okullar ve müzeler arasında işbirliğini arttırıcı bazı kararlar alınmıştır. Müze eğitiminin sunduğu yararlar ve fırsatların kaçırıldığı düşünülmüştür. Alınan kararlar neticesinde güncel durumun nasıl geliştiği ve müzelerin okullarla çalışmasına ilişkin durum değerlendirilmesi yapılmıştır. İngiltere ve Galler'de bulunan 400 müzeden yaklaşık 20'si ilköğretim okullarına nesne ve numune göndermektedir, yine yaklaşık 50'si okullar tarafından planlı okul ziyaretleri için ve yaklaşık 100 müze de daha rastgele ve sistemsiz şekilde kullanılmaktadır (Hooper-Greenhill, 1999: 60).

1950'li yıllarda müze eğitimi konusunda müzelerin çocuklara verdiği eğitimde ve müzede eserlerin sergilenmesi konusunda uzman personel ihtiyacı gittikçe belirgin hale gelmeye başlamıştır ve 1970'li yıllara değin bu açık devam etmiştir. 1963'te yayınlanan Rosse Raporu'nda bu konunun bahsedilmesiyle müzelerde uzman bir ekip ve müze eğitim servisleri oluşmaya başlamıştır. 1970'li yılların ortalarında bu anlamda profesyonel bir anlayış ortaya çıkmaya başlamıştır. 1985' li yıllara gelindiğinde ise bu anlayış daha da belirginleşmiş ve "Müzelerde Eğitim Grubu" personeli müzede bulunan en büyük ve en etkin personel grubu haline gelmiştir (Hooper-Greenhill, 1999: 74-82).

Bu da müze eğitiminin daha verimli ve kaliteli olması demektir. 21. yüzyılda teknolojinin de sunduğu imkânlarla artık müze eğitimi binlerce insanın, öğrencinin, yaşlının planlı programlı ve istemli/istemli/sistemsiz şekilde eğitim gördüğü yerler olarak bilinmektedir.

Ayrıca birçok araştırma kuruluşu müzeler, müze ziyaretçileri ve müzelerin eğitim faaliyetleri hakkında çeşitli raporlar hazırlamaktadırlar. Bunlardan biri olan;

“Müzeler İçin Bir Manifesto” başlıklı raporda şunlar ifade edilmektedir: “Birleşik Krallıkta müzelerin İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Gallerin kültürel ve ekonomik gelişimine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. “Bölgesel Rönesans” adı verilen program bütün ülkede bölgesel müzelerin ziyaretçi çekme potansiyelini arttırmaktadır. Projenin sonucunda hazırlanan raporda:

- Birleşik Krallıkta 2500 müze her yıl 100 milyondan fazla ziyaretçi almaktadır.
- Birleşik Krallık yetişkin nüfusunun yüzde 37’si (17 milyondan fazla kişi) her yıl müze ve galerileri en az bir kez ziyaret etmektedir. Bu Avrupa da en yüksek oranlardan biridir.
- Okul çağı çocuklarının %50’si yılda en az bir kez müzeleri ziyaret etmektedir...

Söz konusu manifesto müzelerin eğitim rolüne de değinmektedir. Ana babaların müzeleri, çocuklarını okuldan ve kütüphaneden sonra eğiten en önemli yerler olarak gördüğünü ortaya koymuştur; ayrıca müzeler en güvenilir bilgi kaynaklarından biri olarak görülmektedir.

- Ana babaların yüzde 80’i müzelerin çocuklarının eğitimi için önemli bir kaynak olduğuna inanmaktadır.
- Ana babaların yüzde 85’i müzeleri ziyaret etmenin ulusal müfredatın bir parçası olması gerektiğine inanmaktadır.
- Ulusal müzeler her yıl 1 milyondan fazla müze ziyareti yapmaktan sorumludur” (Onur, 2012: 79-81).

Bu konuda başka bir örnek verilecek olursa; sanata gerekli ilgi ve önemin gösterilmemesi üzerine Amerika’da 1982 yılında kurulan Getty Güzel Sanatlar Merkezi’nin “Disipline Dayalı Sanat Eğitimi” kuramının içerisinde müze eğitimi ve bu konudaki eksikliklerin giderilmesi noktasındaki çalışmaların olduğu bilinmektedir (Özsoy ve Alakuş, 2009: 59-60).

2.6.2. Türkiye’de Müze ve Müze Eğitiminin Gelişimi

Ülkemizde müze çalışmaları, Sultan Abdülmecid’in 1845 yılında Yalova civarına yaptığı bir gezide üzerlerinde İmparator Konstantin adının yazılı olduğu taş yazıtlar görüp, bunların toplatılarak İstanbul’a gönderilmelerini emretmesiyle başlamıştır (Atasoy, 1992: 1458).

Sultan Abdülmecid’in damadı Fethi Ahmed Paşa 1845 yılında Tophane-i Amire Müşiri olarak atanmasından sonra antika eser toplamaya başlamış ve Padişahı ikna ederek Aya İrini de eski eserlerden oluşan iki sergi açmıştır (Ar, 2013: 190).

Fethi Paşa’nın bu çabalarından sonra Aya İrini’de bulunan eserler ve koleksiyona 1869 yılında Savfet Paşa’nın Maarif Nazırı olduğu dönemde, Müze-i Hümayun (Müzeihümayûn) adı verilmiştir (Ogan,1947: 4).

Sadrızamlık makamından Maarif Nezaretine gönderilen bir talimat yazısında “Müze” isminin ilk defa resmen yer aldığı ve tabirin “Müzehane” olarak kullanıldığı görülmektedir. “Müzehane” ismi ilerleyen zamanlarda Müzehane-i Şahane, Müze-i Amire, Müze-i Osmani, Asari Atika Müzesi ve Müze-i Hümayun şeklinde de kullanılmıştır (Gerçek, 1999: 85-86).

Müze-i Hümayun’da bulunan eserlerin askeri bir müze kurularak buraya taşınması ve müze olarak kullanılması, Sultan Abdülmecit saltanatının son döneminde askeri akademi okulunda ders veren Ahmet Muhtar Paşa’nın, Tophane Yöneticisi Zeki Paşa’ya Avrupa’dakine benzer bir ulusal askeri müze kurulmasıyla ilgili bir rapor hazırlamasıyla başlamıştır. Bu önerinin kabul görmesiyle bir ferman yayınlanarak askeri müzenin kurulması için hazırlıklar başlamıştır (Tekeli, 1998: 10).

1908-1923 yılları arasında askeri müzede müdürlük yapan Ahmed Muhtar Paşa, müzenin adını “Müze-i Askeri-i Hümayun” olarak değiştirmiştir (“Sanal 15”, 2016).

“...Ahmed Muhtar Paşa süratli çalışmasıyla bir kütüphane, bir atış poligonu ve dönemi için büyük bir yenilik sayılan bir sinema kurmuştur. Önemli bir faaliyeti de

oğlu Sermed Muhtar'a (Alus) Türkçe ve Fransızca olmak üzere üç ciltlik bir Askerî Müze rehberi hazırlatmasıdır" ("Sanal 16", 2016).

4 Eylül 1881 tarihinde Padişah II. Abdülhamit'in emriyle müze müdürlüğü görevine gelen Osman Hamdi Bey döneminde müzenin bir evrim geçirdiği söylenebilir. Osman Hamdi Bey müzenin eser bakımından zenginleşmesi gerektiğini düşünerek yerli kazıların yapılması konusunda ilk adımı atarak, ilk kazıyı Adıyaman Nemrut Dağı'nda yaptırmıştır. Yaptığı en büyük hizmetlerden birinin de Asar-ı Atika Nizamnamesi "Eski Eserler Tüzüğü" olduğu söylenebilir. Çıkarılan bu tüzükle eser kaçakçılığı önlenmiştir. Güzel sanatlara olan tutkusuyla bilinen aynı zamanda ressam olan Osman Hamdi Bey döneminde "Güzel Sanatlar Okulunun" inşaatı için padişahın izin çıkmış ve müze müdürlüğünün yanında okul müdürlüğü görevine de tayin edilmiştir (Gerçek, 1999: 107-115).

Müzecilikte yaşanan bu gelişmelerin yanında 20. yüzyılın başında müze eğitimi konusunda gelişmelerin yaşandığı görülmektedir.

Özellikle "okul müzesi" kavramının 1909 yılında Darülmualim'e müdür olarak atanan Satı Bey'le başladığı söylenebilir. Çünkü Satı Bey öğretimde okul içi eğitimi yeterli bulmayarak, çevre gezileri ile öğretimin desteklenmesini ve nesne ile öğretim konusunda uygulamalar yapılmasını istemiştir. Ders numuneleri bölümünde "Silah Müzesi" ve "Ders Levhası" gibi konularda zengin görsel içeriklere yer verdiğini ve öğretim noktasında görsellerin öğrencilerin gözlemine sunulmasının yararlı olacağını düşünmektedir. Yine 1909 yılında sunduğu raporda bu konuların yanı sıra müzelerin öneminden de bahsetmiştir. Böylelikle "Okul Müzesi" kavramı eğitime dahil olmuştur (Adıgüzel ve Öztürk, t.y. : 74-75).

Osmanlı İmparatorluğu'nda müze kavramının gelişiminden sonra Cumhuriyet döneminde de müze çalışmaları hızla gelişmeye devam etmiştir.

"Cumhuriyetin ilanından sonra müzelerde görev yapabilecek ilim adamı yetiştirmek için yurtdışına öğrenci gönderilmiştir. Atatürk'ün girişimleriyle ülke genelinde birçok müze açılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda kurulan bu müzeler artarda halka açılmıştır. İlk İnkılâp Müzesi 1921 yılında kurulmuş, Müze-i Hümayun

olarak bilinen müzenin adı 1922’de İstanbul Arkeoloji Müzesi olarak değiştirilmiştir” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 75-78). 1924 yılında Topkapı Sarayı içinde bulunan eşyalarıyla birlikte hazırlanarak halkın ziyaretine açılmıştır (Sezgin ve Karaman, 2009: 10).

1 Mart 1926 yılında 2287 sayılı kanunla ilkokul müzesi ile ilgili müdürlük kurulmuştur. Bundan bir sene sonra 1927 yılında okul müzesi yönetmeliği “Maarif Vekâleti Okul Müzesi Rehberi” adıyla yayınlanmıştır (Koçak, 2006: 11-12).

1928 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’nin adı Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olmuş, 1930 yılında da Türk Tarih Kurumu kurulmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005: 75).

İzmir Müzesi 1923’te kurulmuş ve 1927 de ziyarete açılmıştır. Ankara, Bursa, Antalya ve Adana Arkeoloji Müzeleri 1923 yılında halkın ziyaretine açılmıştır. 1924 yılında Topkapı Sarayı’nın müze olarak ziyarete açılmasına, 1926 yılında da Konya’daki Mevlana Celalettin-i Rumi Türbesi ve dergâhının müze olmasına, karar verilmiştir. Tokat Müzesi 1926, Sivas Müzesi 1927, Ankara Etnografya Müzesi 1928, Amasya Müzesi 1928, Kayseri Müzesi 1929, Afyon Müzesi 1930 Çanakkale ve İtfaiye Müzesi 1932, Bergama Müzesi 1934 yılında halkın ziyaretine açılmıştır (Buyurgan, Mercin, 2005: 75).

“1950 yılında müzeler ve müzecilik mesleğine mensup üyeler arası işbirliğini geliştirmek, uluslararası kurumlarla işbirliği yaparak bilgi alış verişi sağlamak, halk eğitimi ve karşılıklı işbirliği amacıyla Uluslararası Müzeler Konseyi’nin (ICOM) Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur” (Mercin, 2006: 30).

“1973’te “İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi” açılmış ve bu müze kültür ve eğitim etkinlikleri de yapmış ve halen de yapmaktadır. 1980 yılında İstanbul Resim Heykel Müzesi Derneği tarafından eğitim amaçlı ilk “müzedeki atölye çalışmaları” başlatılmıştır. Yine aynı yıl içerisinde özel müzeciliğin ilk temelleri (Vehbi Koç Vakfı tarafından kurulan Sadberk Hanım Müzesi) atılmıştır” (Mercin, 2006: 30).

1982’de yılında düzenlenen I. Milli Kùltür Şurası’nda “mùzede eğitim” vurgulanmakta ve büyük mùzelerde çocuk bölümlerinin oluşturulmasına değinilmektedir. 1986, 1992 ve 1995 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı’nın okul mùzelerine ilişkin yönerge yayınladığı gör÷lmektedir. 1990 yılında Antalya Arkeoloji Müzesi’nde, 1995 yılında ise İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde çocuk bölümleri oluşturulur, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi 1990 yılında hizmete girer. Müze eğitimiyle doğrudan ilgili iki kuruluştan biri olan, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı 1989 yılında, Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı ise 1997 yılında öğretime başlamıştır (Onur, 1999: 5).

Ayrıca ülkemizde müze eğitimi anlamında bugün özel mùzeler ve ulusal mùzeler çeşitli etkinlikler planlamakta ve uygulamaktadır. Bunların başında gelen Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Pera Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi gibi mùzeler eğitim faaliyetlerini yürütmektedirler. Pera Müzesi zihinsel yetersizliği bulunan öğrenciler ve bireyler için atölye çalışmaları ve planlı eğitim etkinlikleri yürütmektedir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi de özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için eğitim faaliyetlerine; drama, dokunma vb. etkinliklere başlamıştır.

2.7. Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin mùzelere taşınmasıyla dünya da pek çok müze ziyaretçileri için planlı eğitim faaliyetleri düzenlemektedirler. Bu faaliyetler ağırlıklı olarak okul gruplarına, gençlere yönelik olarak hazırlanmaktadır. Bunun yanında özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelikte eğitim faaliyetleri yapılmaya başlanmıştır.

Mùzelerde öğrenme, içinde sergilendiği alana ait gerçek objeler, eserler karşısında daha heyecan verici ve istekli gerçekleşmektedir. Bu yüzden özellikle gelişmiş ÷lkelerde mùzelerin öğrenmedeki rolü ve etkisi gör÷ldükçe, mùzeler her tür izleyiciye göre (okullara, ailelere, resmî kurumlara, vatandaşlara, engellilere) programlar, etkinlikler ve fiziki şartlar oluşturmaya başlamıştır (Buyurgan, 2009: 1170).

Müzelerin eğitim birimlerini oluşturmaları ve müze eğitiminin gelişmesi, öğrenmenin müzede görerek, yaşayarak, dokunarak gerçekleşmesi ve öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlamasından kaynaklanmaktadır.

Onur'un (2012: 80) bahsettiği gibi İngiltere'de yapılan bir araştırmada aileler müzede öğrenmenin daha kalıcı ve faydalı olduğunu düşünmektedir.

Elbette müze eğitiminin önemi ve gelişmiş müzelerde uygulanan eğitim faaliyetleri son derece modern ve yenilikçidir. Bunun yanı sıra bu müzelerin bahsedildiği gibi her yaştan ve her kesimden insana hitap eden eğitim faaliyetleri ve etkinlikleri bulunmaktadır. Bu etkinliklerden biri de özel eğitim ihtiyacı bulunan bireylerdir.

Dünyada gelişmiş ülkelerde, 19. yüzyıldan bu yana eğitim faaliyetleri içerisinde bulunan müzelerin; günümüzde de özel eğitim ihtiyacı olan özellikle de bedensel, işitsel, görme ve zihinsel yetersizliği bulunan bireylere eğitim faaliyetleri düzenledikleri görülmektedir.

Yetersizlikleri bulunan bireylere yapılan eğitim faaliyetlerinin yanı sıra, özel turlarla yetersizliğinin türüne göre sergilenen çalışmaları anlamaları ve ardından atölye çalışmaları ile müzede bulunan eserleri algılamaları, müzeyi, kültürünü ve kendi çevresini tanımasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadırlar.

2.7.1. Özel Eğitimde Müze Eğitimi ve Uygulamaları Neden Önemlidir?

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin topluma entegrasyonu; normal bireyler gibi sosyal aktivitelere katılmaları, meslek edinmeleri ve elbette toplumun bir parçası olarak hayatlarına devam etmeleri gerekmektedir. Bu sürecin sağlıklı şekilde işleyebilmesi için günümüzde etkin öğrenme ortamları olarak kullanılan müzelerin, yetersizlikleri bulunan bireylere de hizmet verdiği pek çok gelişmiş ülke müzelerinde görülmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin müzeleri gezmeleri, müzelerde sergilenen eserleri görmeleri, onları anlamaları ve bu sayede kendi kültürünü tanımaya çalışması, eserlere dokunması, hissetmesi engellenemez. Çünkü dünyada birçok ülkede özel

eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ve yetersizliği bulunan tüm bireylerin hakları kanunlarla garanti altına alınmıştır.

Bunun için 2006 yılında Avrupa Konseyi Avrupa'daki engelli insanların yaşamlarını iyileştirmeyi amaçlayan “ Engelli Eylem Planı”nı yayınlanmıştır. Bu plan engelli insanların günlük hayatta karşılaştığı ayrımcılıklara dikkat çeken, aynı zamanda onların kültür ve mirasa ulaşmalarını sağlayan kaynakları içermektedir (Walters, 2014: 2).

Yine bu alandaki gelişmelerden birisi; Engelli Eylem Planı kapsamında, “makul ayarlamalar” yapılmasıyla binada bulunan fiziki olumsuzlukların giderilmesi ve bu sayede müzelerin daha erişilebilir olmasını sağlamaktır. Aynı zamanda davranışsal engelleri ortadan kaldırmak için müze personelini bu doğrultuda yetiştirmektedir. Engellileri Koruma Yasası (DDA), 1995 yılında kanun haline gelmiştir ve engelli insanların hizmet alabilmeleri için imkânlar sunmaya başlamıştır (Ginley, 2013: 3).

Müzelerde zel gereksinimliler için erişim kolaylığı ve müzenin imknlarından yararlanmalarını sağlamak öncelikli olarak kanunlarla, yasalarla devletin görevi haline gelmiştir. Bunun yanında ülkeler artık her ırktan, milletten insanı bünyesinde barındırmaktadır. Hepsinin kendini değerli hissettiği, yetersizliği bulunan bireylerin de kendilerini değerli hissederek topluma daha çabuk adapte olmaları ve toplum tarafından fark edilip algılanmaları için; artık halkın eğitildiği yerler olarak görülen, sanatsal, kültürel faaliyetlerin yapıldığı, formal ve informal eğitimin gerçekleştiği müzelerden başlamak gerekir.

2.7.2. Müzelerin Tüm Engel Grupları İçin Tasarlanması

Müzelerin tüm engel grupları için tasarlanması için müzelerin öncelikli olarak fiziki yapılarındaki aksaklıkları gidermesi gerekmektedir. Ardından müzeye ulaşım, bedensel yetersizliği bulunan bireyler için müzeye giriş, müzede bulunan tuvaletlerin yerleri, sergi alanlarının tasarımı, görme ve kısmi görme yetersizliği olan bireyler için zemin ve duvar renk seçimleri, nesnelerin yerleşimi, eserlerin yerden yüksekliliği,

Braille yazılarının eklenmesi, öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler için mekân tasarımları vb. gibi birçok faktörün düşünülmesi gerekmektedir.

Bu konuda Ginley (2013: 4) şunları ifade etmektedir. Görme yetersizliği için nesnenin yanına bir Braille panosu koymak bazen kolay görülebilir ama NATO'ya füze tasarlamak kadar zor bir iştir. Braille yazılarının doğru nesneye monte edildiğinden emin olmak gerekmektedir. Ayrıca nesnelerin yerden yükseklikleri de çok önemlidir. Çünkü hem uzun boylu ziyaretçiler hem de tekerlekli sandalyede gelen ziyaretçilerin kolayca görebilmesi için uygun yükseklikte olması gerekmektedir.

Maxwell ve Killeen (2002: 20) "Müze Gezileri" adlı makalelerinde normal ve özel eğitim öğrencileri ile yaptıkları uygulamada, müzelerin özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için nasıl olması gerektiği; müze mekânlarının gürültüsüz, sade, mümkünse özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için tasarlanmış daha küçük mekânlar olması, penceresiz, tanıdık yerlere benzemesi (kendilerini rahat hissedebilmeleri için ve aşina oldukları mekânlarda öğrenmenin, hatırlamanın daha rahat olmasından dolayı), iyi aydınlatılmış olması, nesnelerin kopyalarına dokunma imkânlarının olması gibi faktörlerin müzede öğrenmeyi oldukça etkilediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bu kapsamda dünyada birçok müze çeşitli yöntemlerle engel gruplarının müzelere erişimlerini sağlamayı kolaylaştırmaktadır. Dünyada birçok müze "dokunma" etkinlikleri kapsamında görme yetersizliği bulunan insanlara özel olarak ayarlanmış sanat eserlerine dokunma etkinlikleri gerçekleştirmektedir.

Yetersizliği bulunan insanlar için müzenin ve eserlerin tasarlanması gerekmektedir. Bu konuda birçok araştırma, proje ve uygulamaların yapıldığı görülmektedir. Bunlardan biri de "geleceğin müzeleri" projesidir.

Bu proje 2005 yılında görme yetersizliği bulunan ziyaretçilerin müze aktivitelerine nasıl dahil edileceği ve bu kapsamda sergilenen parçaların görme yetersizliği yaşayan bireylere göre nasıl yerleştirileceği ve müze personelinin durumunun değerlendirilmesi için yapılmıştır. Projenin amaçları arasında ilk olarak,

gelecekteki ideal müzelerin rehberlerinin özelliklerini belirlemek olmuştur. İkinci amaç olarak ise iyi bir serginin nasıl düzenlenmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuştur (Salgado ve Salmi, 2006: 106).

Yine geleceğin müzeleri kapsamında “Çok Yönlü Müze” adı altında yapılan çalışmalar görme yetersizliği bulunan ziyaretçiler için ne gibi müze tasarımlarının oluşturduğunu göstermektedir. Çok yönlü müze, gölle ayrılmış iki ana alandan oluşmaktadır. Ebeveynler bir tarafı gezerken çocuklar da diğer alanda geziye katılabilmektedirler. Müzede sergilenen parçalara dokunmak ve tırmanmak için özel olarak ayarlanmış bir bölüm bulunmaktadır. Çoğunlukla açık hava müzesi olarak hizmet veren müzede sadece asansörün üstü yarısaydamdır. Işığın geçmesine olanak sağlayan asansör müze içinde yatay yönde de rahatça hareket eder ve kablolu demiryolu gibi çalışır. Görme yetersizliği olanlar zeminde rotayı belirleyen çizgilerin var olmasından dolayı gidecekleri yerlere engelsiz ulaşabilmektedirler. Müzede bulunan özelliklere bakıldığında sergi alanı düzenindeki açıklık, eserlere dokunma ihtimali, doğal ışık, kontrastın varlığı, ilk nereye gidileceğini gösteren açık göstergeler ve sergi alanı içinde bilgi alma ve yürüyüş açısından var olan özerklik gibi görme yetersizliği bulunanlar için düşünülmüş pek çok kolaylık görülmektedir. Bu çalışmada müzede görme yetersizliği olan bireyin ve yanında kendisine eşlik edecek kişinin bir süreliğine yalnız olma ve yürüme ihtimali takdire değer bulunmuştur (Salgado ve Salmi, 2006: 108).

Niarchos projesi: Bazı müzeler için Niarchos projesi engelli insanlarla doğrudan çalışma imkânı vermiştir. Banja Luka^{II} da, engelli çocuklarla uzun süren ortaklık sonucunda çömlekçilik ve el sanatlarının yeniden doğmasına imkân sunmuştur. Zengin müze koleksiyonunu kullanan yerel halkın çocukları, müzede düzenli mekân sanatçıları olmuşlardır. Bunun yanında engelli müze danışmanı nesnelere dokunma ile ilgili şunları ifade etmektedir: “Müzeler hiçbir şeye dokunulmayan sıkıcı yerler olarak görülmektedir. Ancak görme yetersizliği olanlar dâhil olmak üzere, herkesin müzede sergilenen nesnelere dokunması gerekmektedir.

^{II}Banja Luka: Bosna Hersek’te bulunan bir kent.

Bence bu şekilde herkes için iyi bir deneyim sağlanmış olacaktır” (Walters, 2014: 10).

Görüldüğü gibi müzeler yetersizliği bulunan tüm bireyler için müzeleri erişilebilir hale getirmek amacıyla devamlı gelişim halinde projeler üretmekte ve bunları hayata geçirmektedir. Toplumun tüm kesimlerine hizmet vermek için çalışan çağın modern müzeleri çeşitli yetersizlikleri bulunan ziyaretçilere tüm imkânları sağlamaktadır.

Görme Yetersizliği Bulunan Bireyler İçin Müze

Görme yetersizliği bulunan bireyler için müzelerin erişilebilirlik hizmetleriyle müze eğitimleri arasında doğru orantı var diyebiliriz. Çünkü herhangi bir yetersizliği bulunan bireye bir eğitimin sağlanabilmesi için öncelikle bireyin müzeye rahatça ve kendi başına erişim sağlaması veya müzeye geldiğinde müzedeki nesnelere ve sergileri anlayabileceğine inanması gerekmektedir.

Bu yüzden müze eğitimi konusunda modern müzelerin birçoğu internet sitelerinde yapılacak etkinlikleri belirtmekte ve özellikle görme yetersizliği bulunan bireyler için yapılacak etkinlikler için ses kayıtları yayınlamaktadırlar.

Müze ziyaretçileri artık camların arkasındaki koleksiyonları sadece görmek yerine, onlara dokunmakta istiyorlar. Bu durum görme yetersizliği bulunan ziyaretçiler için daha da önemlidir. Çünkü çevresini dokunma duyularıyla algılayan görme engelliler müzelerde eserlere dokunmak istemektedirler (Walters, 2014: 4).

Victoria & Albert Müzesi’de tüm engel gruplarına göre tasarlanmış nesne yerleşimi ve görme yetersizliği bulunanlar için kendinden güdümlü sesli yön cihazları, dokunmatik nesneyi bulma, yön bulma ve eser bulma teknolojileri kullanılmaktadır (Ginley, 2013: 4).

Ülkemizde de Batman Müzesi’nde gerçekleştirilen sesli adımlar projesi kapsamında telefonlara indirilen bir program sayesinde Batman Müze Park alanında sesli yönlendirmelerle görme yetersizliği bulunan ziyaretçiler sergi alanlarını ve

müzei gezebilmektedir. Eserlere yaklaşıldığında bilgiler verilmekte ve sesli yönlendirmeler yapılmaktadır (Kültür Varlıkları ve Müzeler, 2015)

Ginley (2013:3) makalesinde “*neden görme yetersizliğine sahip insanların müze koleksiyonlarına erişimini sağlamak gerekmektedir?*” sorusuna yine kendisi şu şekilde cevap vermektedir; çünkü yetersizliği bulunan insanlar vergilerini vermektedirler. Bu yüzden vergi mükellefi olan bir müzenin (V&A) bu tür ziyaretçilerine de imkan sağlaması gerekmektedir. Bu onların en doğal ve yasal haklarıdır.

Yasalarla garanti altına alınan engellilerin haklarının yanında müzelerin her kesimden insana ulaşma ve müzede onlar için de bir şeylerin olduğunu hissettirebilmek ve çeşitli yetersizliği bulunan bu insanlarla bağlar kurabilmek adına etkinlikler düzenledikleri ve sonuçları raporlaştırdıkları görülmektedir.

Bu duruma bir örnek olarak İngiltere’de bulunan Birmingham Müzesi incelenebilir. Birmingham Müzesi görme yetersizliği olanlar için bir uygulama başlatmıştır. Böyle bir etkinliğin ortaya çıkışı; özel gereksinimliler için müzede nesnelere bulunmasına rağmen onlar için bir yorumlama bulunmaması ve bunun sonucunda yetersizliği bulunanların da bu eserler ve nesnelere hakkında herhangi bir ilgi ve yorumlamalarının olmamasından doğmuştur. Amaçlanan ise görme yetersizliği bulunanların da müzede kendilerine ait bir şeylerin olduğunu hissetmesi ve eserlerle görme yetersizliği bulunanlar arasında bir bağ kurulması olmuştur. Bunun için 8 tablo seçilmiş ve özel gereksinimlilerin sorunlarıyla ilgilenen çeşitli yetersizlikleri bulunan 6 ressamla çalışılmıştır. Seçilen tabloların yorumlamaları bu kişiler tarafından yapılmış ve monoton bir müze seslendirmesinden çıkılarak özel gereksinimlilerin sorunlarından anlayan, bunu hisseden insanlar tarafından anlatımlar gerçekleştirilmiştir. Projenin sonucunda hem görme yetersizliği bulunanlar kendilerinin müzede bir yerinin olduğunu hissetmişler hem de normal ziyaretçilerde de bir farkındalık oluşmuştur (Braby and Strauss, 2008: 51-61).

Strechay ve Annis (2012: 1-2) görme yetersizliği bulunanların müzelere erişimini sağlamak ve kolaylaştırmak için öneriler getirmişlerdir. Bunlar:

1. Braille tabelaları doğru bir şekilde biçimlendirilmiş olmalı ve uygun, kolay bulunabilir yerlere konulmalıdır.
2. Braille yazıları büyük baskı şeklinde olmalı ve ses açıklamalarıyla aynı bilgiyi vermelidir.
3. Sanat eserlerinin ve nesnelerin açıklamalarının daha iyi olması için işaretlerin yerleştirilmesi zorunludur. Açıklamalarda kontrast renklerin seçilmesi ve büyük font yazı tiplerinin kullanılması gerekmektedir.
4. Açıklamaları dinlerken taşınabilir ses cihazları ve navigasyon olmalıdır.
5. Görme yetersizliği bulunan ziyaretçiler başta olmak üzere tüm özel gereksinimli gruplar için müze ve park personeli etkin bir etkileşim ve iletişim için kendi kurumlarındaki erişim cihazlarının kullanımı konusunda eğitilmelidir.
6. Görsel görüntüler, elektronik tabelalar ve renk şemaları zıt renklerle ve büyük yazı tipleri kullanılarak hazırlanmalı.
7. Heykel gibi 3 boyutlu eserlerin daha iyi görülebilmesi için nesnenin arkasındaki duvar renkleri zıt renklerde olmalıdır.
8. Aydınlatma sanat eserlerinin parlamasını önleyecek şekilde düzenlenmelidir.
9. Müzeler görme ötesinde duyular aracılığıyla erişim sağlamalıdır. Bazı müzeler ziyaretçileri için belirli nesne ve resimlerin şekillerini formlarını hissetmesini sağlayacak küçük bir dokunsal versiyonunu oluşturmalıdır.

Zihinsel Yetersizliği Bulunan Bireyler İçin Müze

Birçok müze çeşitli yetersizliğe sahip bireyler için uygun alan sağlamasına rağmen, zihinsel yetersizliği bulunan bireyler için aynı dikkati göstermemektedir. Bu durum, özellikle sergilerin çocuklar için tasarlanmadığı sanat ve doğa tarihi müzelerinde böyledir. Bu tür müzelerin nadiren uygulamalı sergileri vardır. Zayıf dil ve okuma becerileri, bu tür yetersizliği olan çocuklar için birçok sergi etiketini ulaşılmaz kılmaktadır. Ayrıca müzeler karmaşık yerlerdir. Buralarda sayısız sergiler, diğer ziyaretçiler, yeni mekânlar, çeşitli sesler ve aydınlatmada farklılıklar bulunmaktadır. Bazı çocuklar için bu heyecan verici olabilirken, birçok bilgiye

ulaşmakta sıkıntı çekebilen zihinsel yetersizliği olanlar için bu yerler tedirgin edici olmaktadır. Çünkü bu çocukların bu etkenlere ve bunlarla ilgisi olmayan şeylere dikkatlerini vermeleri gerekmektedir. Bu şartlar altında özel eğitim öğrencileri gezinin içeriği hakkında fazla bilgi elde edemeyebilirler (Maxwell ve Killeen, 2002: 18).

Bu yüzden müzede bulunan alanlar daha küçük parçalara ayrılmalı, kalabalık ve gürültülü olmamalıdır.

Öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler için MoMA'da atölye uygulamaları ve eğitim etkinlikleri bulunmaktadır. Öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere öncelikle sanatçıların eserleri tanıtılmakta ardından uygulama atölyelerinde özel gereksinimli bireyler tarafından çalışmalar yapılmaktadır ("Sanal 17", 2014).

Zihinsel yetersizliği bulunan bireyler için eğitim etkinlikleri düzenleyen müzelerden biri de İstanbul'da bulunan Pera Müzesi'dir. Atölyelerde 10-12 kişilik öğrenci gruplarıyla çamurdan/kilden şekiller yapılmakta, sergiye uygun olarak linol baskı, heykel ve kolaj çalışmalarısıyla eğitim etkinlikleri düzenlenmektedir.

2.7.3. Müzede Özel Gereksinimliler İçin Sergiler ve Objelerin Yerleşimi

"Müze sergileri/sergilemeleri müzenin topluma yansıyan yüzü olarak değerlendirilirse; sergilemelerde, ziyaretçinin bakış açısına önem verilmelidir çünkü ziyaretçinin müzeden istekleri ile müzelerin onlara vermek istediği aynı şey değildir" (Atasoy, 1999: 176).

Bu açıdan bakıldığında özel eğitime gereksinim duyan bireyler için durum daha da farklı bir hal almaktadır. Özel gereksinimli grupların ihtiyaçları düşünüldüğünde özel eğitime gereksinim duyan tüm grupların düşünülmesi ve buna göre bir sergileme yapılması gerekmektedir.

Müzelerin fiziki yapıları da özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmektedir. Özellikle yetersizliği bulunan ziyaretçi gruplarına daha iyi hizmet verebilmek için Avrupa'da birçok müze yasalarla hayata geçirilmiş olan düzenlemelerle müzelerinde özel gereksinimli personel çalıştırmakta

ve böylelikle yetersizliği bulunan bireylerin nasıl, neye, ne şekilde ihtiyaç duyduklarını daha kolay saptamakta ve buna göre düzenlemeler yapmaktadırlar.

Bu durum için, engellilik ve erişim memuru kapsamında engelli insanları, örneğin gözleri görmeyen bir kişiyi müzede istihdam ederek müzede erişebilirliği arttırmada eşsiz bir fırsat olarak Victoria & Albert Müzesi'ne yardımcı olunmaktadır (Ginley, 2013: 1).

Victoria and Albert Müzesi, bünyesinde görme yetersizliği bulunan yetişmiş bir personelle birlikte çalışarak müzenin özel eğitim konusunda ve özel gereksinimli ziyaretçileri için müzenin fiziki yapısı, sergileri ve etkinlikleri hakkında müzeye rehberlik ve danışmanlık yapmaktadır (Ginley, 2013).

Müzelerin tüm engel grupları için müzeye erişimi kolaylaştıran ve müzede rahat bir şekilde bireysel gezilerde bulunabilmek için tüm teknolojik donanımları ve fiziki altyapıları sağlamaları gerekmektedir.

Bu konuda Modern Sanat Müzesi (MoMA) ve British Museum özel eğitim öğrencileri için düzenledikleri faaliyetlerine internet sitelerinde açıklamalı olarak yer vermektedirler. Hangi etkinliğin, hangi yaş grubu, hangi engel grubuna nasıl yapıldığı ayrıntılı şekilde planlanmış ve yayınlanmıştır. Müzeler yetersizliği bulunan ziyaretçilerine planladıkları eğitim etkinliklerinden genelde ücret talep etmemekte ve rezervasyonla etkinliklerini gerçekleştirmektedirler. Müzelerin erişilebilirlik konusundaki bu çalışmaları özel eğitime gereksinim duyan bireyleri müzelere çekerek yapılan müze ziyaretlerini daha sık hale getirmektedir.

Müze gezileri, ilköğretim öğrencileri için popüler bir alan olsa da, okuma, kavrama (idrak) geriliği olan özel eğitim çocukları, müzeleri kendi akranlarının ziyaret ettiği sıklıkta ziyaret edememektedirler. Özel eğitim sınıfı öğretmenleri müze düzenlemelerinin öğrenciler için genellikle tedirgin edici olduğunu belirtmektedirler. Dahası, öğretmenler özel eğitim öğrencilerinin müze gezilerinden eğitsel açıdan faydalanıp faydalanmadıklarına dair şüphe duymaktadırlar (Maxwell and Killeen, 2002: 19).

2.8. Dünyadan Müze Eğitimi Uygulamalarına Örnekler

2.8.1. British Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

British Müzesine Genel Bakış

British Museum 1753 yılında dünyanın ilk halk müzesi olarak kurulmuştur. Kurulduğu günden bu yana müze ziyaretçilerine ve meraklılarına ücretsiz olarak hizmet vermektedir. Ziyaretçi sayısı yaklaşık olarak yılda 6 milyonu bulmaktadır.

Yirmi birinci yüzyılın başında 4 yeni daimi galeri açılışı ile müze genişlemeye devam etmiştir. Çini Seramik, Saatler, Avrupa M.S. 1050-1540 ve Nebamun Mezarı-Şapel: Antik Mısır da Hayat ve Ölüm gibi galeriler müzeye dâhil edilmiştir. Şimdilerde yapılan bir inşaat projesi ile geçici sergi alanı olarak kurulan “Dünya Koruma ve Sergiler Merkezi” bir sonraki büyük inşaat projesidir (“Sanal 18”, 2014).

Bir Eğitim Müzesi Olarak British Museum

British Müzesi'nin eğitim olanaklarına bakıldığında, eğitim için oluşturulmuş birçok bölüm bulunmaktadır. Ayrıca eğitimli personeli ve uzman eğitimcileriyle ziyaretçilere profesyonel bir hizmet sunulmaktadır. Müzenin öğrenmeye yönelik faaliyetlerine bakıldığında “Öğrenme” ana başlığı altında üç (3) alt başlık görülmektedir.

1. “Okullar ve Öğretmenler”
2. “Aileler için Öğrenme”
3. “Yetişkinler için Öğrenme.”

Bu faaliyetlerden “Okullar ve Öğretmenler” başlığı altında özel eğitime gereksinim duyanlar için müze eğitimi faaliyetlerinden bahsedilmektedir (“Sanal 19”, 2014).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bu yaş grubu öğrencileri için “SEN” başlığı altında bölüm açılarak onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanan eğitim ve öğretim programları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu program şu şekildedir:

SEN: Bu yaş grubu için açılan programlara önceden randevu alınmalıdır. Maksimum grup büyüklüğü 10 kişi olarak belirlenmiş ve oturum 60 dakika ile sınırlandırılmıştır. SEN öğrencilerine yönelik kolaylaştırılmış oturumlar ile görme, ses, koku ve dokunma yoluyla Antik Yunan, Mısır, Roma ya da Ortaçağ Britanya'yı öğrencilerin keşfetmesi sağlanır. Oturumlardan sonra öğrencilerin ilgili galerileri gezerek sanat eserlerini görmeleri sağlanmaktadır ("Sanal 20", 2014).

Bu konu başlıklarından SEN öğrencileri için oluşturulan Mısır Uygarlığı etkinlik örneği şu şekilde anlatılmaktadır.

SEN: Antik Mısır

Oturum Hakkında: Bu oturumda öğrenciler bakarak, dokunarak, dinleyerek ve koklayarak Antik Mısır mezarını keşfetmek için Clour Eğitim Merkezi'ni derslik olarak kullanacaktır. Öğle yemeğinden sonra öğrencilerle birlikte Mısır uygarlığına ait eserlerin bulunduğu galeriler ziyaret edilecektir. Sabah oturumu müze ekibinin bir üyesi tarafından gerçekleştirilecek, öğleden sonra ise öğretmen rehberliğinde galeri ziyareti gerçekleştirilecektir ("Sanal 20", 2014).

Oturum Aşamaları: Oturum Antik Mısır peyzaj ve Antik Mısır mezarlarının ana özelliklerini anlatarak başlar. Öğrenciler daha sonra nesnelere, resimleri, sesleri ve dokuları kullanarak bir Antik Mısır mezarını keşfederler. Öğretmen oturum süresince öğrencilerin fotoğraflarını ve kullanılan nesnelere fotoğraflarını çekebilmektedir.

Etkinlikten sonra öğrencilere ellerini yıkamaları söylenir. Ardından öğrenciler öğle yemeği molasına gönderilmektedirler. Öğle yemeğinden sonra Eski Mısır Galerilerini ziyaret etmek için öğrenciler galeriye alınır. Dört (4) numaralı galeride (Mısır uygarlığına ait heykellerinin bulunduğu galeri) dokunmatik bir tur düzenlenir. Dokunmatik tur için bir rehber ve konuyla ilgili kitaplar danışmadan temin edilebilmektedir. Kitaplar turdan sonra danışmaya teslim edilir.

- Oturumun ana temaları: Antik Mısır, Mumyalar ve Mezarlardır.
- Anahtar kelimeler: Antik Mısır, Nil Nehri, Islak/Kuru Mumya, Keten, Mezar, Papirüs, Shabti (Eski Mısır Firavun mezarlarına konulan küçük heykelcikler), Scarab (Böcek Türü) kelimelerini içerir (“Sanal 20”, 2014).

Oturum için Hazırlık

Madde 1: Öğrenciler yukarıda listelenen kelime ve temalara hazırlanır.

Madde 2: Öğrencilere Modern Mısır’ın fotoğrafları tanıtılır.

Madde 3: Öğrencilere Eski Mısır tanrı ve tanrıçalarıyla ilgili hikayeler dinletilir.

Madde 4: www.britishmuseum.org web sitesinin keşfedin bölümünde Antik Mısır’dan nesnelere sınıfta beyaz tahta üzerinde gösterilir.

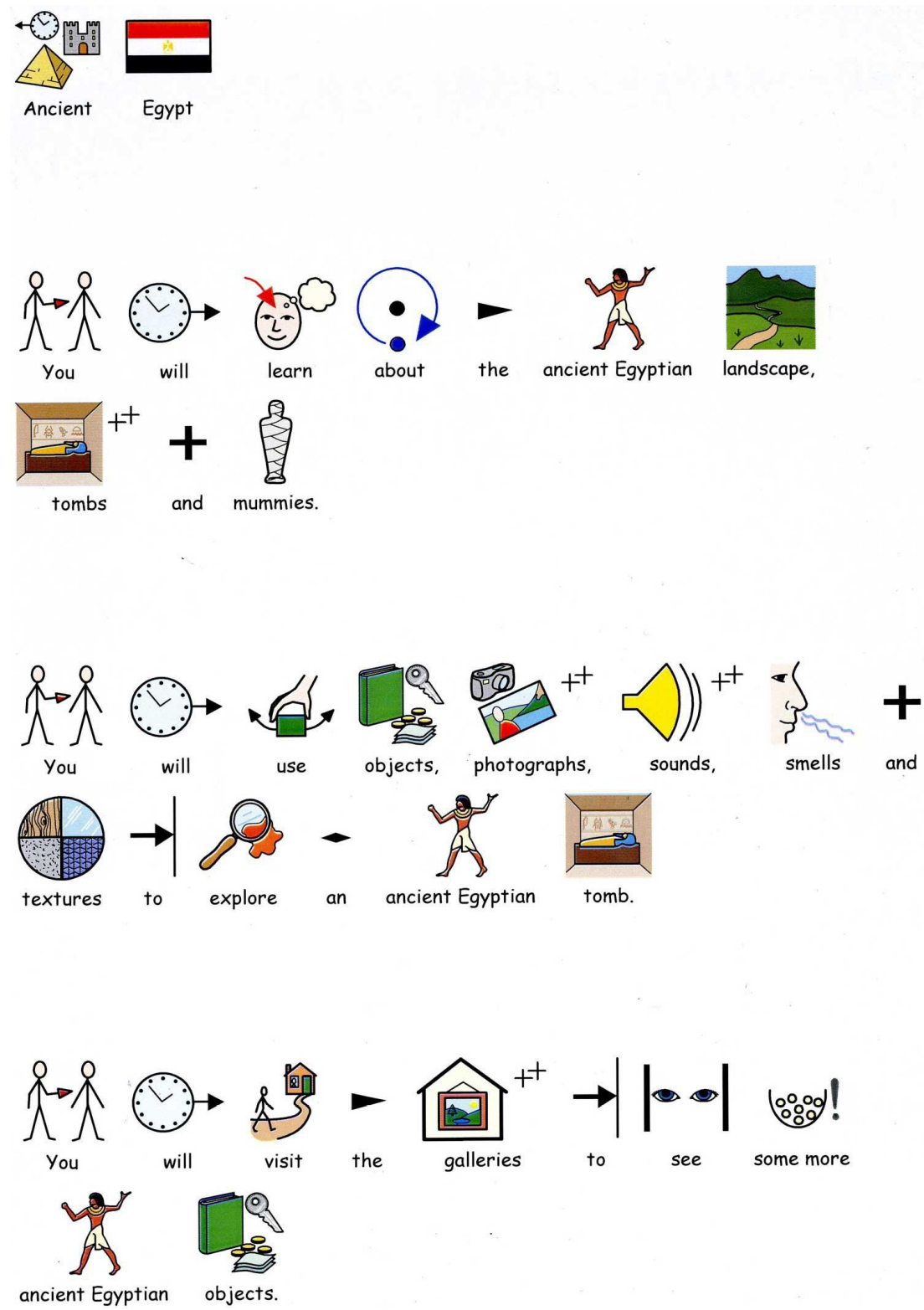
Madde 5: Antik Mezarlara bırakılan nesnelere biri de kurutulmuş yiyeceklerdir. Öğrenciler bu tür incir, hurma ya da kuru üzüm gibi kurutulmuş yiyecekleri tadabilir. Müze içerisinde bu tür nesnelere bulunmadığından dolayı öğrencilerin bu tür yiyecekleri öğretmen kontrolünde seansa getirmeleri önerilir.

Madde 6: Müzenin internet sayfasından öğrencilere sunumlar izlettirilebilir (“Sanal 20”, 2014).

Oturum Sonrası: Öğrenciler okula döndüklerinde fotoğraflar, çizimler, kelime ve nesnelere kullanarak Eski Mısır hakkındaki bilgileri kaydedebilirler. Ayrıca karton bir kutuyu mezar olarak kullanarak canlandırma yapabilirler.

Öğrenciler gösterilen ekmek, kuru üzüm gibi gıda tablolarından yola çıkarak kendi gıda tablolarını oluşturabilirler. Antik Mısır’a ait nesnelere müzenin web adresinde yer alan “Keşfedin” bölümünden temin edebilirler. Öğrencilere Eski Mısır Mumyaları, Tanrı ya da Tanrıçaları ile ilgili bir hikâyeye de okunabilir (“Sanal 20”, 2014).

Şekil-1: British Müzesi özel gereksinimliler için hazırlanan müze kartı

Kaynak: "Sanal 1", 2014.

SEN Öğrencileri için Yaşam Becerileri

Dijital Okul Oturumu: Dijital atölyede öğrenciler uzman müze ziyaretçileri olurlar. Müzeyi keşfetmek ve başkaları ile paylaşmak üzere öğrenciler işbirliği yaparak görüntüler, filmler ve sesleri toplayarak dijital bir ekran oluştururlar. Oturum saatleri 10.30-14.00 arasındadır ve 30 dakikalık bir öğle molasını içerir. Grup büyüklüğü en fazla 15 kişiden oluşmalıdır. Bu etkinlik Key Stage 2-3-4 seviyesindeki SEN öğrencileri içindir (“Sanal 21”, 2014).

Key Stage 3-4 aşamasındaki SEN öğrencileri “Yaşam Becerileri” oturumunda bilgi ve deneyim kazanıp müzeyi keşfederek deneyimli birer müze ziyaretçisi olma becerilerini geliştirirler. Öğrenciler kendi deneyimlerini kaydetmek ve interaktif bir sunum oluşturabilmek için teknolojiyi kullanırlar. Oturum bir öğle yemeği molası içermektedir. Oturumda genel notlar kullanılır. Ekstra bilgiye ihtiyaç duyuluyorsa kendilerine gönderilir. Bu oturumlar Samsung Dijital Keşif Merkezinde (SDDC) ve galerilerde gerçekleştirilmektedir (“Sanal 22”, 2014).

Oturumdan önce öğrencilerin ihtiyaçlarını belirtmek için müze personeliyle irtibata geçilmesi gerekmektedir. Oturumun konusu; müze etrafında oluşan müze atmosferi, karar verme ve kendine güven duyma gibi konulardan oluşmaktadır. Öğrencilere deneyimlerini belgelemek amacıyla dijital kameralar verilerek öğle yemeğinden sonra kaydettikleri fotoğrafları, videoları ve ses kayıtlarını interaktif medya sunumu olarak bir araya getirmeleri sağlanmaktadır. Bu etkinlikte, öğrenciler sabah kaydettikleri görüntü ve sesli kayıtlarını öğleden sonra grup çalışması ya da bireysel çalışma yaparak bir sunum haline getirirler (“Sanal 22”, 2014).

British Müzesi’nin görme, işitme, öğrenme ve hareket engeli olan öğrenciler için kapsayıcı öğrenme fırsatları sunan geniş bir yelpazesi vardır. Ziyaret rezervasyonu yapılırken öğrenciler için gerekli ekipmanlar, erişim gereksinimleri bildirilip, öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik tekerlekli sandalye, büyüteç gözlük ve diğer ekipmanlar müze tarafından karşılanmaktadır (“Sanal 23”, 2014).

SEN Öğrencileri İçin Müze Ziyaretleri

Okul Ziyaretlerinin Planlanması: Okul ziyareti yapılmadan önce müze ile iletişime geçip rezervasyon yapılması gerekmektedir. Rezervasyonlar en az bir dönem öncesinden yapılır. Müze rezervasyon onayı da iki hafta içerisinde gerçekleşir. Rezervasyon yaptırılırken sırasıyla tarih, saat seçimi, öğrencilerin ve yetişkinlerin sayısı, ziyaret edilmek istenen galeriler, ziyaret için kullanılacak araç ve öğrencilerin özel gereksinimleri ayrıntılı olarak belirtilir (“Sanal 24”, 2014).

Şekil-2: Okul ziyaretleri

Kaynak: “Sanal 2”, 2014.

Öğretmenlere Yönelik Planlama Oturumları: Müzede tüm seviye grupları öğretmenleri için bir okul ekibi bulunmaktadır. Bu ekip ziyaret öncesi öğretmenlere yönelik 90 dakikalık bir oturum düzenler. Ekip oturum süresince öğretmenlere galeriler, ziyaret planlaması ve öğrenciler için öğrenme aktiviteleri konusunda tavsiyelerde bulunur. Rezervasyonlar yaptırılırken her okul ve her grup kendi konu ve yıllık planını belirtir (“Sanal 24”, 2014).

2.8.2. Modern Sanat Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

Modern Sanat Müzesine Genel Bakış

“1929 yılında New York’ta kurulan Modern Sanat Müzesi kendisini dünyada modern sanatın önde gelen müzelerinden biri olmaya adanmıştır. Modern Sanat Müzesi zengin ve çeşitli toplama eserlerle modern sanatın içinde en kapsamlı ve panoramik manzaralı birimini oluşturmaktadır” (“Sanal 25”, 2014).

“Hediye sekiz baskı ve bir çizim ile başlangıç yapan Modern Sanat Müzesi koleksiyonu, 150.000’nin üzerinde resim, heykel, çizim, baskı, fotoğraf, mimari modeller, çizimler ve tasarım nesnelere kapsayacak şekilde büyümüştür. MoMA’da yaklaşık 22.000 film ve dört milyon dolarlık film-fotoğraf ve MoMA Kütüphane ve Arşivi olmak üzere dünyada kendi türünde önde olan araştırma tesisleri, 70.000’den fazla sanatçı, 300.000 kitap, sanatçı kitapları, süreli ve kapsamlı dosyaları bünyesinde barındırmaktadır. Müze arşivi, tarih ve modern sanat ile ilgili birincil kaynakları içermektedir. 2006 yılında Yoshio Taniguchi tarafından tasarlanan MoMA yeni binasına taşınarak 630.000 metrekarelik bir alanda oditoryumlar, eğitimci galerileri, sergi salonları, film- tiyatro odaları, derslikler, kütüphane ve arşiv bölümleriyle hizmetine devam etmektedir” (“Sanal 26”, 2014).

Müze kendini şu ifadelerle tanıtmaktadır: “Modern Sanat Müzesi yaratıcılığı ortaya çıkararak ve ilham veren bir yerdir. Dünyada Modern ve Çağdaş Sanat koleksiyonlarıyla, olağanüstü sergileriyle MoMA geçmişten bugüne hizmet vermektedir. Müzede ziyaretçiler için 9 dilde tanıtım ve rehberlik yapılmaktadır. Bunlar; Fransızca, Almanca, Korece, İngilizce, İspanyolca, Portekizce, İtalyanca, Japonca, Mandarince (Çince)” (“Sanal 27”, 2014).

Bir Eğitim Müzesi Olarak MoMA

“Bir eğitim kurumu rolüne adanmış olan bu müzede modern ve çağdaş sanat dünyasını anlamada, toplumun hem genel hem kamu ve özel kesimlerine yardımcı olması amaçlanmıştır. Müze faaliyetlerinde eksiksiz bir programın uygulanmasına önem verilir. Galeri sohbetleri, konferanslar ve sempozyumların yanı sıra, müze; özel ihtiyaçları olan anne-babalar, öğretmenler, aileler, öğrenciler, okul öncesi öğrencileri, iki dilli ziyaretçiler için özel aktiviteler sunmaktadır. Müzenin kütüphanesi ve arşivi dünyada modern sanat üzerine araştırma malzemesi olarak öncü bir konuma sahiptir (“Sanal 28”, 2014).

Modern Sanat Müzesi’nin bir eğitim kurumu olarak, çalışmalarına bakıldığında özel eğitim öğrencileri için de birçok eğitim ve öğretim faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Müze bu faaliyetleri şu başlıklar altında toplamıştır:

1. “K-12 Öğrenciler ve Öğretmenler
2. Gelişimsel veya Öğrenme Yetersizliği Bulunan Bireyler
3. Görme ve Kısmi Görme Yetersizliği Bulunanlar
4. İşitme ve Kısmi İşitme Yetersizliği Bulunanlar
5. Bunama Sorunu Yaşayan Bireyler
6. Tekerlekli Sandalye ile Erişim (bedensel yetersizliğe sahip) gibi bölümlerde özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için hizmetler vermektedirler” (“Sanal 29”, 2014).

1-) K-12 Öğrenciler ve Öğretmenler

Müze, K-12 öğrencileri ve onlara müze ziyaretleri öncesi ve sonrasında eşlik eden öğretmenleri için hazırladığı bu bölümde şu ifadeler yer vermektedir.

MoMA olarak biz çocukların sanatla uğraşmalarının, çocukluk gelişimi için hayati öneme sahip olduğuna inanıyoruz. Sanat çocukların hayal güçlerini zenginleştirmekte, kendilerine olan güvenlerini artırmakta ve eleştirel düşünme becerilerini güçlendirmektedir. Biz; gelişimsel engelliler, işitme engelliler, görme engelli ve bedensel engelli olanlar için birçok etkinlik ve program oluşturduk. Sınıf öğretmenleri ile birlikte her çocuğun ihtiyacını, güçlü ve zayıf yönlerini incelemek ve onların tam katılımlarını sağlamak için MoMA programlarını planlamaktayız” (“Sanal 30”, 2014).

MoMA ziyaretleri şu üç aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle bir program seçmeli sonra müze ile iletişime geçerek ve ziyareti planlamak gerekmektedir. Müze ziyaret planı, müzenin eğitimcileriyle birlikte hazırlanmalıdır. Bunun için müzenin web sayfasında şu ifadeler yer verilmektedir: Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre bir program hazırlamak için MoMA ile iletişime geçerek işbirliği yapınız (“Sanal 30”, 2014).

Şekil-3: MoMA Müzesi özel eğitime gereksinimli bireylerin müze ziyareti

Kaynak: “Sanal 3”, 2014.

K-12 Öğrenciler ve Öğretmenler” için uygun görülen müze ziyaretleri dört (4) programdan oluşmaktadır.

Bunlar:

- a) MoMA Grup Ziyareti
- b) Toplum Tabanlı Ders
- c) Sanat Stüdyosu
- d) Üç Parçalı Program (“Sanal”, 30: 2014).

a) MoMA Grup Ziyareti

Bu programda bir MoMA eğitimcisi ile birlikte müzede bulunan bir galerinin ziyaretinden oluşmaktadır. Grup büyüklüğü en fazla 15 olarak belirlenmiştir. Bir saat olarak belirlenen galeri turu için, önceden belirlenen saatte müzede hazır bulunmak gerekmektedir (“Sanal”, 30: 2014).

Müzenin bu uygulamasından faydalanabilmek için en az dört (4) hafta önceden müzeyle iletişime geçilmeli ve randevu alınmalıdır. Program için uygun görülen tarihler; yaz tatili, okulların tatil olduğu zamanlar, hafta sonlarıdır.

Müzenin eğitim etkinliklerinden olan grup ziyareti programı müze tarafından ziyaretçilerine ücretsiz olarak sunulmaktadır (“Sanal”, 30: 2014).

Şekil-4: MoMA Grup Ziyareti

Kaynak: “Sanal 4”, 2014.

b) Toplum Tabanlı Ders

Grubun ilgi ve yeteneklerine uygun olarak hazırlanan bu program interaktif hizmet sağlamak için oluşturulmuştur. Grup büyüklüğü en fazla 25 olarak belirlenmiş. Programa ayrılan süre ise 1 saatle sınırlandırılmıştır. Program için en az üç (3) hafta önceden randevu alınmalıdır. Uygun görülen zamanlar ise; yaz tatili, okul tatil zamanları ve tüm yıl olarak belirtilmiştir. Bu program ücretsiz olarak hizmet vermektedir (“Sanal”, 30: 2014).

Şekil-5: MoMA Grup Ziyareti

Kaynak: “Sanal 5”, 2014.

c) Sanat Stüdyosu

MoMA’ da bulunan galerilerdeki temalardan yola çıkarak kendi sanat eserlerini oluşturma etkinliği üzerine kurulan programa en fazla 15 kişi katılabilmektedir. Program için uygun görülen süre ise iki (2) saattir. En az üç (3) hafta öncesinden müze ile iletişime geçmek gerekmektedir. Program, her seviyeden öğrencilerin katılabileceği şekilde hizmet vermektedir (“Sanal”, 30: 2014).

d) Üç Parçalı Program

Bir MoMA ziyareti ve belirlenen 2 yerde (galeri) daha ziyaret içeren program da sık sık sanat etkinliklerinin (atölye ve galerilerde) olacağı belirtilmektedir. Program için en az dört (4) hafta önceden müze ile iletişime geçilmelidir. Grup büyüklüğü en fazla 15 olarak belirlenmiş ve ayrılan süre üçer (3) saatlik oturumlar halinde hazırlanmıştır. Bu programa her seviyeden öğrencilerin katılabileceği ve programın ücretsiz olarak hizmet verdiği belirtilmiştir (“Sanal”, 30: 2014).

Şekil-6: Sanat Stüdyosunda “Kendi Sanat Eserim” adlı etkinlik

Kaynak: “Sanal 6”, 2014.

Şekil-7: Üç Parçalı Program

Kaynak: “Sanal 7”, 2014.

2) Gelişimsel veya Öğrenme Yetersizliği Bulunan Bireyler

Galerilerde ve özel sınıflarda belirlenen tema üzerinden ya da sanat eserinden yola çıkılarak, her öğrencinin uygulamalı olarak sanatsal etkinliklere katılabildiği bu programda, öğrenme yetersizliği bulunan öğrenciler uzman eğitimciler eşliğinde önce bir sanat eserini tanırırlar. Fikir sahibi oldukları bu sanat eserini kendi beceri ve yetenekleri ölçüsünde yine konusunda uzman eğitimciler eşliğinde boya, kil ya da sanat eserinin yapısına uygun olan malzemelerle kendileri deneme fırsatı bulurlar (“Sanal 31”, 2014).

Aileleriyle ya da bireysel katılabildikleri bu programa önceden kayıt yaptırmak gerekmektedir. Her ay için farklı bir sanat eseri ya da konu belirlenen program için herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Müzede bu program için belirlenen süre 11.00-13.00 saatleri arasındadır. Program 5-18 yaş aralığındaki bireyler için hazırlanmıştır. Ayrıca yetişkin engelliler içinde ayrıca oturumlar düzenlenmektedir (“Sanal 31”, 2014).

Müzenin resmi internet sayfasında yaklaşan etkinlikler ve oluşturulan galeri ve sınıf etkinlikleri ay, gün, saat olarak paylaşılmıştır.

Gelişimsel veya Öğrenme Yetersizliği Olanlar İçin Etkinlik Örneği

Müzedede yer alan galerilerde yetersizliği bulunan öğrenci ve yetişkinlere yönelik oluşturulan bu programa “Yetenek Oluşturma” adı verilmiştir. Bu çalışma özel gereksinimli öğrencilere, yetersizliği bulunan yetişkinlere ve onların ailelerine yönelik yapılan bir çalışmadır (“Sanal 31”, 2014).

Müzenin özel gereksinimliler için yaptığı bu çalışmaların temelinde “engellilerle çalışmalar yaparız çünkü onlarda bu toplumun bir parçasıdır” anlayışı yatmaktadır. “Toplumun %20 sinin çeşitli düzeylerde engelleri bulunmaktadır. Yetenek oluşturma etkinliği “Gelişimsel ve Öğrenme Güçlüğü” sorunları yaşayanlara yönelik bir çalışmadır” (“Sanal 31”, 2014).

Müzenin gerçekleştirdiği bu çalışmalar ayda 1 kez 2 seans şeklinde hafta sonları düzenlenmektedir. Sabah oturumlarında çocuklara yönelik yapılan çalışma öğleden sonraları ise yetişkinlere hizmet vermektedir. Her ay farklı bir konu ya da sanat eserinden yola çıkılarak oluşturulan etkinlikler için müzede bulunan eğitimcilerden Amanda Williams şu yorumu yapmaktadır. “Yetenek oluşturma özel bir çalışmadır. Çünkü katılımcılar sanatsal yönlerini keşfediyorlar” (“Sanal 32”, 2014).

Müzedeki etkinliklere 8-14 yaş aralığındaki öğrenciler katılabilmekte ancak engel seviyesi her seviyeden olabilmektedir. Her katılımcı imkânlardan eşit şekilde faydalanabilmektedir.

Müzedede yapılan etkinliklerden biri incelendiğinde; öncelikle her katılımcının isimlerinin yazılı olduğu bir yaka kartına sahip olduğu görülmektedir. Oturuma katılan katılımcıların eğer varsa özel ihtiyaçları (tekerlekli sandalye, koltuk değnekleri v.b.) müze tarafından temin edilmektedir.

Ayrıca müze ve konu hakkında isteyen katılımcılara kitapçıklarda ödünç verilmektedir. Müzenin web sayfasında ilan edilen etkinlik takviminde o ay hangi konu ve etkinlik yer alıyorsa, o konu üzerine ilgili galeride etkinlik başlatılmaktadır.

Şekil-8: Öğrenme yetersizliği bulunan bireyler için yapılan etkinlik

Kaynak: "Sanal 8", 2014.

Öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler için yapılan bir etkinlikte Jackson Pollock' a ait olan eserlerden biri önünde toplanan gruba sanatçı, yaşadığı dönem ve eseri hakkında bilgi verilmektedir. Bu bilgiler verilirken özel gereksinimli öğrencilerin soyut kavramları daha iyi anlamlandırabilmeleri için onlara basit sorular yöneltilerek bunlara cevap vermeleri istenmektedir.

-Tabloda ne görüyorsun?

-Hangi renkler kullanılmış?

-Sanatçı bu şekilleri nasıl yapmış olabilir? vb. gibi basit sorular sorularak cevaplar alınmaktadır.

Alınan cevaplarla katılımcılara tablo hakkında bilgiler verildikten sonra öğle yemeği molasına çıkılmakta ve öğle yemeğinden sonra uygulama atölyelerinde eğitimciler eşliğinde gösterilen sanat eserinden yola çıkarak bir sanatsal deneyim

yaşamaları sağlanmaktadır. Boyalar, fırçalar, yerlere serilmiş tuval bezleri vb. malzemelerle Jackson Pollock'un eserlerinden yola çıkılarak ziyaretçilerle birlikte özel atölyelerde uygulama yaptırılmaktadır ("Sanal 31", 2014).

Şekil-9: Uygulama atölyesinde Jackson Pollock eseri uygulaması

Kaynak: "Sanal 9", 2014.

Uygulama atölyelerinde yaptırılan bu çalışmaların amacı; özel gereksinimli bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri, aynı sorunu yaşayan insanlarla bir aradayken kendilerini rahat hissedip sosyalleşmeleri, bir eser ortaya çıkardıklarında kendilerine olan özgüvenlerinin sağlanması, soyut olan tabloyu analiz ederken öğrendikleri soyut ifadeleri pekiştirmeleri, "soyut kavramları öğrenemezler" algısının tersine çevrilmek istenmesi olarak ifade edilmektedir ("Sanal 31", 2014).

Özellikle müze eğitmenlerinden olan Carrie McGee'nin ifade ettiği "toplumda inanılan onların karmaşık ve soyut şeyleri çözemeyecek kapasitede olması anlayışını bu etkinlikle bozmuş olduk" sözü yapılan etkinliğin amacına ulaştığını göstermektedir. Yine oturuma katılan öğrencilerin ve ailelerinin etkinlikten sonraki yorumlarını özetlemek gerekirse şu şekildedir:

Katılımcı Aile: "Çocuğum için kendini ifade edebileceği bir ortam oluşturuldu. Kendisi gibi bireylerle birlikte olması kendini ifade etmesini kolaylaştırdı."

Eğitimci: “En çok hoşuna giden Şey neydi?”

A-Katılımcı :“Kendim gibi birileriyle aynı ortamda olmak.”

Eğitimci: “Bu etkinlikte en çok sevdiğin Şey neydi?”

B-Katılımcı: “ Resimler, fırçalar ve boyalar.”

Eğitimci: “En çok hangi aktiviteyi sevdin?”

C-Katılımcı: “Heykel” (“Sanal 32”, 2014).

3-) Görme ve Kısmı Görme Yetersizliği Bulunanlar

Görme yetersizliği bulunan öğrenciler için de müzede galeriler ve etkinlikler bulunmaktadır. Görme yetersizliği bulunanlar için daha çok dokunma yoluyla sanat eserlerini anlamaları sağlanmaktadır.

Şekil-10: Dokunma etkinliği

Kaynak: “Sanal 10”, 2014.

“Müze eğitim bölümü bu konuda zihin gözlerine inebilmek için eserlerin, tabloların, heykellerin niteliklerini onlara dinleterek ve ayrıntılı olarak anlatarak zihinlerinde bir imge oluşmasını sağlıyoruz” demektedir (“Sanal 33”, 2014).

Görme yetersizliği bulunan ziyaretçilerin müzede yer alan eserler hakkında fikir sahibi olabilmeleri için sanat eserleri detaylı şekilde tasvir edilmektedir. Eğer söz konusu bir tablo ise; tabloda yer alan renkler, Şekiller, tablonun ebatları en ince ayrıntısına kadar ziyaretçilere anlatılmaktadır. Eğer sanat eseri bir heykel ise; heykele verilen form, hangi malzemeden yapıldığı, nasıl durduğu gibi özellikleri anlatılarak, ziyaretçilerin heykel hakkında bir fikre sahip olmaları sağlanmaktadır.

Her ay farklı bir konu ya da sanat eseri üzerinden gerçekleştirilen programa bireysel ya da grupça katılmak mümkündür. Katılım ücretsiz olmakla beraber öncesinde rezervasyon yapılması zorunludur (“Sanal 33”, 2014).

Şekil-11: Görme yetersizliği bulunan bireyler için detaylı eser anlatımı

Kaynak: “Sanal 11”, 2014.

Şekil-12: Marc Chagall “Ben ve Köyüm” eser anlatımı ve dokunma etkinliği

Kaynak: “Sanal 12”, 2014.

Görme ve Kısmi Görme Yetersizliği Olanlar İçin Etkinlik Örneği

Müzenin görme yetersizliği bulunanlar için düzenlediği bu etkinliklere katılmak için rezervasyon yapılması gerekmektedir. Belirlenen etkinlik gününde müzede bulunan katılımcılara isimlerinin yazılı olduğu yaka kartları dağıtılmaktadır.

İlgili galeride toplanan görme yetersizliği bulunanlar eğer o ayın konusu bir tablo ise; tablonun önünde toplanarak eğitimcinin anlattıklarını dinlerler. Örnek gösterilen etkinlikte Vincent Van Gogh’un “Yıldızlı Gece”, Marc Chagall “Ben ve Köyüm”, Paul Cezanne’ın “Elmalı Natürmort’u” adlı tabloları yer almaktadır.

Öncelikle tabloda yer alan bütün ayrıntılar katılımcılara teker teker anlatılmaktadır. Koyu mavi, lacivert gökyüzünden, parıldayan yıldızlara, ne kadar güzel bir yer olduğundan, boyaların nasıl kullanıldığından vb. bahsedilmektedir. Eğer bir heykel ise yine heykelle ilgili; heykele verilen hareket, yapıldığı malzeme, yapıldığı dönem, hangi renkte olduğu gibi heykeli tanıttıcı ifadelerden sonra etkinliğin ikinci bölümüne geçilmektedir (“Sanal 33”, 2014).

Şekil-13: W. Van Gogh’un “Yıldızlı Gece” ve Paul Cezanne’nin “Elmalı Natürmort” isimli eserlerinin anlatımları

Kaynak: “Sanal 13”, 2014.

İkinci bölümde ziyaretçilere dağıtılan eldivenler giyildikten sonra herkesin seçilen esere dokunması ve onu algılaması sağlanmaktadır. Böylelikle anlatılan sanat eseri (heykel) zihinlerde tamamen canlanmakta ve katılımcıların eseri görmeden algılamaları ve tanımları sağlanmaktadır. Dokunmalarına izin verilen bütün eserlerin orijinal eser oldukları da ifade edilmektedir.

Etkinliğin amacı için; “katılımcıların sosyalleşmelerini sağlamak, onlara farklı bir deneyim yaşatmak ve farklı öğrenmeler sağlamaktır” denilmektedir. Müze eğiticilerinin ve etkinliğe katılanların bu program hakkındaki görüşleri ise şöyledir:

Katılımcı: “Detaylı şekilde anlattı. Renkler, şekiller... Göl vardı, kale vardı ve sanki onu daha önceden gördüm gibi hissettim. Onun o muhteşem tanıtımını hiç unutmuyorum.”

Katılımcı : “Bir heykele dokunmama izin verilince gerçekten çok şaşırdım.”

Katılımcı: “Dokunduğu heykel için “duyularımı hissedebilmek mükemmeldi” (“Sanal 33”, 2014).

Şekil-14: Görme yetersizliği bulunan bireyler için dokunma etkinliği

Kaynak: “Sanal 14”, 2014.

Ziyaretçiler aracılığıyla ziyaret sonucunda müzenin eğitim konusunda yaptığı etkinliklerin analizi yapılmaktadır. Bu da yapılan etkinliklerin verimliliğini arttırmada ve müzenin faaliyetlerinin planlamasında müze eğitimcilerine yardımcı olmaktadır.

4-) İşitme ve Kısmi İşitme Yetersizliği Bulunanlar

Müze girişinde bütün engel grupları için ayrılmış özel danışmanlar gelen yetersizliği bulunan ziyaretçileri karşılayarak onlara uygun olan program ve etkinliklere yönlendirmektedirler (Şekil 15).

“İşitme ve kısmi işitme yetersizliği bulunanlar için yapılan etkinlikler ayda 1 kez 2 oturum şeklinde planlanmıştır. Etkinlikler için 2-3 hafta önceden müze ile iletişime geçip rezervasyon yaptırmak gerekmektedir. Müze kızılötesi ses geliştirme sistemleri ile donatılarak işitme yetersizliği bulunan bireyler için özel kulaklıklar verilmekte ve kısmi işitme yetersizliği bulunanlar için bütün eserlerin tanıtımı bu cihazlarla sağlanmaktadır” (“Sanal 34”, 2014).

Şekil-15: Müze girişinde yetersizliği bulunan ziyaretçilerin karşılanması

Kaynak: “Sanal 15”, 2014.

Tamamen duyma sorunu yaşayan ziyaretçiler için özel galerilerde belirtilen gün ve saatlerde, sanat eserlerinin tanıtımı işaret diliyle yapılmaktadır. Ayrıca ziyaretçiler için hazırlanmış resimli tanıtım kartları dağıtılarak onların eserleri daha iyi anlamalarına olanak sağlanmıştır. Film galerilerinde, işitme yetersizliği bulunan bireyler için İngilizce alt yazılı olarak gösterilen filmler de bulunmaktadır (“Sanal 35”, 2014).

İşitme yetersizliği bulunanlar için oluşturulan etkinlikler şu şekilde planlanmıştır:

- MoMA Yorumlama,
- Kamu Programları,
- Galeri Sohbetleri,
- Çocuk ve Aile.

Programların etkinlik takvimleri ve etkinlikte planlanan sergiler, galeri sohbetleri ayrıntılı olarak müzenin internet sayfasında yayınlanmaktadır.

Şekil-16: İşitme yetersizliği olanlar için kızılötesi cihazlarla eser anlatımları

Kaynak: “Sanal 16”, 2014.

Şekil-17: İşitme yetersizliği bulunan ziyaretçiler için işaret dili anlatımları

Kaynak: “Sanal 17”, 2014.

5-) Bunama Sorunu Yaşayan Bireyler

Bu programda gelen grupların birbirleriyle tanışmaları ve galerilerde planlanan etkinlik çerçevesinde sanat eserleri veya belirlenen konular üzerinden sanat sohbetleri yapmaları sağlanmaktadır. Sonrasında uygulama galerilerinde konuşulan tartışılan sanat eseri veya konunun uygulaması yapılmaktadır. Uygulama sonunda

ilgili galerilerde diğer sanat eserlerini görmeleri için müze eğitimcileri eşliğinde bir müze turu ve sergi turu planlanmaktadır (“Sanal 36”, 2014).

Program dahilinde alzheimer hastaları içinde bir etkinlik planlanmış ve eserleri tanımaları ve müzeyi gezmelerine olanak sağlanmıştır. Program 2007-2014 yılları arasında hayata geçirilmiş uluslararası bir programdır. Yardım yaşam tesisleri, bakım evleri, yetişkin bakım merkezleri ile ortaklaşa yürütölen program aynı zamanda dünyada bu konuda çalışan, çalışmak isteyen kuruluşlara yol göstermek ve deneyimlerini paylaşmak için oluşturulmuştur. Alzheimer hastaları ve bunama sorunu yaşayan insanların sanatla tanışmaları, sosyalleşmeleri, diğer insanlarla bir arada sohbet etmelerine olanak sağlayan bu program aylık olarak gerçekleşmekte ve program için ön kayıt gerekmektedir (“Sanal 36”, 2014).

Bu programda en çok göze çarpan ise “Meet-Me” (Tanışma) etkinliğidir. Toplumdan uzaklaşan yetişkinlerin birbirleriyle tanışmalarına olanak sağlayan bu program müzenin önem verdiği önemli projelerinden biridir. “Meet Me” programı için “sanat” konu başlığı ile paylaşılan bölümde alzheimer hastaları ve bunama sorunu yaşayanlar için 12 tane sanat modölü bulunmaktadır.

- Modöl 1: Modern Resim Gelenek ve Yenilik
- Modöl 2: Amerika Görüntöleri
- Modöl 3: Modern Portreler
- Modöl 4: Modern Sanat Şehir
- Modöl 5: Aile Resimleri
- Modöl 6: Müzik ve Sanat
- Modöl 7: Modern Işık Versiyonu
- Modöl 8: Sanat ve Siyaset
- Modöl 9: Modern Heykel
- Modöl 10: Sanatçının Süreci
- Modöl 11: Fotoğrafçılık ve Yaratıcı Dökümantasyon
- Modöl 12: Gündelik Görüntöler ve Nesnelere şeklindedir (“Sanal37”, 2014).

Modül 1: Modern Resim Gelenek ve Yenilik

“Seçilen eserler MoMA koleksiyonunda en ikonik eserler arasındadır. Sanatçılar 21. yüzyılın başında yeni sanatsal gelişmelerin öncüsü olmada adımlar atmışlardır. Modern sanatı inşa etmede bu eserler birer zemin oluşturmaktadır. Sanatsal geleneği kırıp modern sanatı oluşturan ünlü sanatçıların eserleridir. Eserler kronolojik bir sıra takip etmektedir. Bu da tarihsel bir ilerleme sağlayarak gelen yeniliklerin birbirine etkisini göstermektedir” (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-18: Modül-1 Sanatçı Eserleri

Kaynak: “Sanal 18”, 2014.

Modülün devamında Vincent Van Gogh ve eseri “Yıldızlı Gece” anlatılmadan önce galeride bulunanlara şu sorular yöneltilmektedir. Bu resme baktığınızda ne fark ettiniz? Renkleri nasıl tarif edersiniz? Bu resme baktığınızda nasıl hissediyorsunuz? Resim niye böyle hissettiriyor? (“Sanal 38”, 2014).

Sanat Yapımı Etkinliği

Öncelikle bütün ziyaretçilere suluboya yapabilmeleri için uygun kağıtlar dağıtılıyor. Ziyaretçileri serbest bırakarak birer tane akrilik ya da suluboya ile sanatçıların eserleri gibi manzara çalışmaları yapmaları isteniyor.

Daha sonra dağıtılan başka kağıtlara; farklı boyaları kullanarak, geniş-ince fırçalar, fırça darbeleriyle resimler yapmaları isteniyor ve iki çalışma arasında ortaya çıkan farkları tartışmaları isteniyor. Ziyaretçiler bu etkinlikte istedikleri sayıda çalışma ve deneme yapabiliyorlar (“Sanal 38”, 2014).

Modül 2: Amerika Görüntüleri

Seçilen eserler yirminci yüzyıl boyunca Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yaşama dair bakış açıları sunmaktadır. Farklı ülkelerden sanatçılar tarafından resmedilen hem kentsel hem de kırsal alanın var olduğu çalışmalar, kronolojik olarak Amerikan tarihinin yanı sıra sanatın da gelişiminde meydana gelen önemli değişikliklerin konuşulmasına olanak sağlamaktadır (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-19: Modül-2 “Tanış Benimle” etkinliğinden Amerika Görüntüleri

Kaynak: “Sanal 19”, 2014.

Modül 3: Modern Portreler

Seçilen eserler, modern ressamların bakış açılarını ve yaptıkları tasvirlerin incelenmesi için ziyaretçilere iyi birer fırsat sunmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında, her sanatçının tarzı; renk, ölçek ve kompozisyon anlayışı ile onun nelerden nasıl etkilendiğini hakkında fikir yürütülebilmektedir. Ayrıca eserler, resimde temsil edilen kişileri ya da tabloyu yapan ressamı hakkında da bilgiler vermektedir. Böylece ziyaretçiler tablo ve ressamı hakkında düşüncelerini birbirleriyle paylaşma imkânı bulurlar (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-20: Modül-3 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Portreler

Kaynak: “Sanal 20”, 2014.

Modül 4: Modern Sanat Şehir

Seçilen eserler modern sanatın gelişimi boyunca kentsel görüntülerin tasvirlerini sunmaktadır. Her eser sanatçının benzersiz bakış açısının yanı sıra onun kentsel çevresiyle ilişkisini de göstermektedir. Eserler incelenirken kronolojik olarak şehirlerin gelişimleri de göz önünde bulundurulur (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-21: Modül-4 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Sanat Şehir

Kaynak: “Sanal 21”, 2014.

Modül 5: Aile Resimleri

Aile konusuyla ilgili seçilen modern sanat eserleri bize çeşitli bakış açılarını sunmaktadır. Sanatçının tarzı ve eserin konusuna bakıldığında ilk çalışmaların daha geleneksel, sonraki çalışmaların ise daha soyut olduğu yorumlanabilir (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-22: Modül-5 “Tanış Benimle” etkinliğinden Aile Resimleri

Kaynak: “Sanal 22”, 2014.

Modül 6: Müzik ve Sanat

Seçilen eserlerde sanatçıların çeşitli şekillerde müziği inceledikleri ve eserlerinde kullandıkları görülmüştür. Görüntüler çeşitli şekillerin, stillerin, hareketlerin yanı sıra ritim ve müzikle ilgili diğer unsurların da konuşulmasına fırsat sunmaktadır (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-23: Modül-6 “Tanış Benimle” etkinliğinden Müzik ve Sanat

Kaynak: “Sanal 23”, 2014.

Modül 7: Modern Işık Versiyonu

Seçilen eserler sanatçıların ışık konusunu nasıl işlediğini keşfetmemizi sağlar. Bir fotoğraf ve dört resimden oluşan bu modülde “mekan ve ışık” esastır. Işığın nereye dikkat çektiği, izleyicinin algısını nasıl etkilediği tartışılır (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-24: Modül-7 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Işık Versiyonu

Kaynak: “Sanal 24”, 2014.

Modül 8: Sanat ve Siyaset

Seçilen eserlerde modern tarih boyunca siyasi figürlerin tasvirleri bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Meksika ve Almanya gibi çeşitli ülkelerden eserler bulunmaktadır. Bu eserlerde siyasi olayların yanı sıra sonraki yıllarda yaşam koşullarını nasıl etkilediği de konuşulabilir (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-25: Modül-8 “Tanış Benimle” etkinliğinden Sanat ve Siyaset

Kaynak: “Sanal 25”, 2014.

Modül 9: Modern Heykel

Seçilen eserler modern sanat müzesinin koleksiyonunda ikonik heykeller olarak yer almaktadır. Bu eserler üç boyutlu hacim ve kütlesi olan nesnelere. Constantin Brancusi, Alberto Giacometti ve Claes Oldenburg gibi öncelikle heykeltıraşlar olarak bilinen sanatçıların yanı sıra Umberto Boccioni ve Pablo Picasso gibi resim ve çizimler yapan sanatçıların önemli üç boyutlu çalışmaları vardır. Eserler tartışılırken kullanılan malzeme ve konuyla ilişkileri de dikkate alınır (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-26: Modül-9 “Tanış Benimle” etkinliğinden Modern Heykel

Kaynak: “Sanal 26”, 2014.

Modül 10: Sanatçının Süreci

Seçilen eserler çeşitli sanatsal süreçlerin sonucunda geleneksel olmayan yöntemlerle keşfedilerek oluşturulmuştur. Sanatçılar geleneği bozarak onun yerine yeni yaklaşımlar geliştirerek sanat yapmışlardır. Eserler kronolojik olarak düzenlenerek ziyaretçilerin sanatçıların eserlerinde kullandığı yöntemleri bu şekilde düşünerek sanatın hangi süreçlerden geçtiği üzerinde tartışmaları sağlanmaktadır (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-27: Modül-10 “Tanış Benimle” etkinliğinden Sanatçının Süreci

Kaynak: “Sanal 27”, 2014.

Modül11: Fotoğrafçılık ve Yaratıcı Dokümantasyon

Seçilen görüntüler Amerikalı sanatçıların siyah-beyaz fotoğraflardır. Bu fotoğraflar kentsel ve kırsal çevrelerin yanı sıra sosyal ve siyasal koşulları da sunmaktadırlar. Bu modül boyunca fotoğrafların belgesel potansiyeli düşünülerek sanatçıların mevcut Amerika görüntüleri üzerindeki bakış açılarına dikkat edilir (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-28: Modül-11 “Tanış Benimle” etkinliğinden Fotoğrafçılık ve Yaratıcı Dokümantasyon

Kaynak: “Sanal 28”, 2014.

Modül 12: Gündelik Görüntüler ve Nesnelere

Bu modül sanatçıların gündelik nesnelere ve görüntüleri birleştirmesini sunmaktadır. Bu uygulama Marcel Duchamp’ın 20. yy. başlarında başlamış, çağdaş sanat pratiğinin önemli bir parçası olarak adlandırılan hazır nesne anlayışını sunmaktadır. Bu modül boyunca sanatçıların kullanılmış nesnelere ilişkisi düşünülerek, orijinal nesnelere zaman içerisinde nasıl bir anlayışla sanat eserine dönüştüğü konuşulur (“Sanal 38”, 2014).

Şekil-29: Modül-12 “Tanış Benimle” etkinliğinden Gündelik Görüntüler ve Nesnelere

Kaynak: “Sanal 29”, 2014.

6-) Tekerlekli Sandalye ile Erişim (Bedensel Engelliler)

“Tekerlekli sandalyeye ihtiyaç duyan bireyler için oluşturulmuş bölümde; ilk gelen ziyaretçi esasına göre tekerlekli sandalye müze tarafından ücretsiz şekilde ödünç verilmektedir. Motorlu tekerlekli sandalyelerle gelen ziyaretçilerin müzeye girişlerine izin verilmekte; ayrıca müzeye görme yetersizliği bulunan ziyaretçilerin yardımcı hayvanları (rehber köpekler) getirmelerine izin verilmektedir. Müzenin içerisinde tekerlekli sandalye ile rahat dolaşım için engellilere uygun asansörler, merdivenler, tuvalet ve lavabolar yer almaktadır” (“Sanal 39”, 2014).

2.8.3. Brooklyn Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

Brooklyn Müzesine Genel Bakış

Brooklyn Müzesi Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en eski ve en büyük sanat müzelerinden biridir. Kökleri 1823'e kadar uzanan müze ilk olarak kütüphane, eğitim salonları, kütüphane derslerinin yanında resim ve heykel sergilerini sunan Brooklyn Enstitüsü'nü oluşturmak için 1841 yılında Washington Caddesindeki Brooklyn Lisesi binasına taşınmıştır. Jeolojiden, kölelik karşıtlığına kadar çeşitli konularda sergiler açan Enstitü 1846 yılında güzel sanatlar alanında kalıcı bir galeri kurmak için planlamalar yapmıştır (“Sanal 40”, 2014).

1890 itibarıyla, enstitü liderleri güzel sanatlar ve doğa bilimleri olarak yeni bir yapı inşasına karar vermişler ve Brooklyn Fen Enstitüsü isim değişikliğiyle Brooklyn Müzesi adını almıştır. Müze 1893 yılında McKim, Mead ve White isimli mimarlar tarafından yeniden tasarlanmış ve büyüyen koleksiyonlarının yanı sıra sayısız eğitim ve araştırma faaliyetlerine ev sahipliği yapmaya devam etmiştir. 1970'lerde bağımsız kuruluşlar haline gelen Brooklyn Müzik Akademisi, Brooklyn Botanik Bahçesi ve Brooklyn Çocuk Müzesi Bölümleri-Brooklyn Fen Enstitüsü kurumun kalıcı yapıları olmuştur (“Sanal 40”, 2014).

Müze web sayfasında ziyaretçilerine kurumu anlatırken şu ifadelerle yer vermektedir: Biz dünyanın en çeşitli, yaratıcı ve heyecan verici kent merkezlerinden

biri olarak Brooklyn şehrinin merkezinde yer alan bir müze olarak sizleri müzemize davet ediyoruz. Brooklyn Müzesi'nde Antik Mısır başyapıtlarını, Afrika sanatını, Avrupa resim sanatını, dekoratif sanatları ve çağdaş sanatı da içeren geniş, kapsamlı ve kalıcı bir koleksiyonu keşfedebilirsiniz. Ayrıca günümüzün en önemli sanatçı ve sanat uygulamaları ile geleneksel ve yeni eserlerin yanı sıra yenilikleri yansıtan sergiler ve programlarla farklı deneyimler kazanabilirsiniz (“Sanal 40”, 2014).

Bir Eğitim Müzesi Olarak Brooklyn Müzesi

Müze her yaştan ve özel eğitime ihtiyaç duyan her ziyaretçisi için imkânlar sunmaktadır. Bedensel yetersizliği bulunan ziyaretçiler için tekerlekli sandalye, işitme yetersizliği bulunanlar için işitme cihazları, konuşma yetersizliği bulunanlar için işaret dilini kullanabilen rehberler, zihinsel yetersizliği ve özel gereksinimlilere özel eğitim uzmanları ve özel galerilerde çeşitli etkinlikler sunmaktadır.

Özel eğitime gereksinim duyan okul grupları için yapılan etkinliklere dair müze sayfasında (<https://www.brooklynmuseum.org/education/schools/guided-visit/>) şu açıklamalara yer verilmiştir:

“K-12 okul grupları için rehberli galeri ziyaretleri, eğitim öğretim yılı boyunca galerilerimizde profesyonel müze eğitimcileri tarafından yönetilmektedir. Brooklyn Müzesi sanat koleksiyonlarının çeşitliliği ile bilinmektedir. Ders saatlerimizde coğrafya ve kültürleri kapsayan sanat eserlerini kullanmaktayız. Galeri etkinliklerindeki derslerde gözlem becerilerini ve eleştirel düşünmeyi geliştirmeye odaklanmaktayız. Biz insanların farklı şekillerde öğrendiklerinin (bireysel farklılıklarının) farkındayız. Bu yüzden açık uçlu ve güdüleyici sorular, konuşmalar, hikâye anlatımları, çizimler, duysal öğrenmeyi ve hareketi içeren öğrenme stratejileri ile bir dizi öğrenmeler sağlamaktayız. Özel gereksinimli öğrencilerin ziyaretlerinde nesnelere dokunma, koku ve ses ile öğrenmeleri onları galeri ziyaretlerine güdüleyebilir. Böylece Afrika maskeleri, Güney Amerika tekstilleri, kokulu kâğıtlar, sanatçıların malzemeleri, tarihsel reproduksiyonlar ve uygulamalarla öğrencilerin nesnelere anlamaları sağlanmaktadır. Bunun için ziyaret öncesinde doldurulan formlarda bunu belirtmek gerekmektedir.

Tüm okul gruplarının önceden müze eğitimcileriyle irtibata geçmeleri zorunludur. Tekerlekli sandalyeler ve tabureler müze girişinde bulunmaktadır. Amerikan İşaret Dili yorumlanması, yardımcı dinleme cihazları, dokunmatik nesnelere ve yükseltilmiş-çizimler (görme yetersizliği bulunanlar için) önceden haber vermek koşuluyla tüm okul grupları için ücretsiz olarak kullanılabilir (‘‘Sanal 41’’, 2015).

Müze olarak, rehberli dersler sırasında kullanılmak üzere gerekli tüm malzemeleri öğrencilere sağlayacağız denilmektedir.

Brooklyn Öğleden Sonra: Hafıza Kaybı Olan Bireyler için Sanat Sohbetleri

Mesai saatlerinin dışında, aylık bir program olarak sunulan etkinlikte müzede yer alan koleksiyonları keşfetmek için müze, ziyaretçilerini müzeye davet etmektedir. SEN bireyleri için uyarıcı konuşmalar özel eğitilmiş rehberlerle birlikte sunulmaktadır. Bu turlara katılmak için mutlaka önceden müze ile iletişime geçip planlama yapmak gerekmektedir (‘‘Sanal 41’’, 2015).

Duyusal Turlar: Görme ve Kısmi Görme Yetersizliği Olanlar İçin Sanat Sohbetleri

Görme ve kısmi görme yetersizliği bulunanlar için aylık olarak düzenlenen turlara önceden rezervasyon yaptırmak zorunludur. Zengin sözlü açıklamaları, koku, tat ve dokunsal deneyimler yoluyla sanat eserleriyle buluşmayı vaat eden programa ön kayıt gereklidir. Program için ücret talep edilmemektedir. Görme yetersizliği bulunanlar için web sitesinde oluşturulan bölümde müze gezisinde yapılan etkinliklerden; her yönüyle keşfedin: ses, dokunma, yazı ve görüntü olarak verilen bölümde: Amerika sanatı, 21. yüzyıl sanatı ve Brooklyn Müzesi eserlerinden seçme eserlerin sesli anlatımı sunulmaktadır (‘‘Sanal 41’’, 2015).

Özel Gereksinimli Yetişkinler için Rehberli Turlar

Özel ihtiyaçları olan yetişkinler için bir saatlik rehberli grup turları yapılmaktadır. Alanında uzman eğitimciler eşliğinde 3-5 eserde derinlemesine analiz

ve konuşmalar yapılarak karşılıklı etkileşimle eser incelemesi yapılmaktadır. Grupların ihtiyaçlarına göre tasarlanan turların ücreti 4 dolar olarak belirlenmiş. Yine bu turlar için müze ile iletişime geçmek gerekmektedir (“Sanal 41”, 2015).

Özel Gereksinimi Olan K-12 Öğrencileri için Rehberli Galeri Ziyaretleri

Bu tur müze eğitimcisi liderliğinde sınıfların özel ihtiyaçları doğrultusunda galeri deneyimleri sunmak için tasarlanmıştır. Özel olarak planlanan programın içerisinde; duyuşal öğrenme, dokunmatik nesnelere ve sanat eserlerini inceledikten sonra galerilerde uygulama yapılmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin ziyaretten verim alabilmeleri için öğretmenlerin müze eğitimcisiyle önceden irtibata geçmeleri faydalı olacaktır. Bu turdaki dersler için grupların maksimum 15 öğrenci olması gerekmektedir. Öğrenci başına 1,5 dolar ücret talep edilmektedir (“Sanal 41”, 2015).

2.8.4. Victoria ve Albert Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

Victoria ve Albert Müzesine Genel Bakış (V&A)

Victoria ve Albert Müzesi (kısaltılmış haliyle V&A), İngiltere'nin Londra şehrinin Güney Kensington bölgesinde bulunan bir müzedir. Bu müze dünyanın en geniş süsleme ve tasarım ürünleri içeriğine sahiptir. 4.5 milyon nesnenin üzerinde bir koleksiyona kalıcı olarak ev sahipliği yapmaktadır. İsmi Prens Albert ve Kraliçe Victoria'dan gelmektedir. Müze 1852 yılında kurulmuştur.

Kurulduğundan bu yana müze alanı 51.000 m²'lik bir genişleme yaşamıştır. Ayrıca 145'ten fazla galeri müzeye eklenmiştir. 5.000 yıllık bir sanat koleksiyonuna sahip olan müze eski çağdan günümüze değin geniş bir yelpazeye sahiptir (“Sanal 42”, 2014).

Bir Eğitim Müzesi Olarak Victoria ve Albert Müzesi

Müze, okul-müze ortaklığında özel gereksinimli öğrenciler için çeşitli imkanlar sunmaktadır. Bedensel yetersizliği bulunanlar için tekerlekli sandalyeden, görme yetersizliği bulunanlar için klavuz-rehber köpeklere (Şekil-30) kadar birçok

kolaylıktan faydalanabilmek için müze ile iletişime geçmek gerekmektedir. Müze özel gereksinimliler için faaliyetlerinin çoğunu ücretsiz olarak sunmaktadır. Müzenin SEN kapsamında yaptığı uygulamaları şu şekildedir: Fiziksel yetersizliği bulunanlar, görme yetersizliği bulunanlar, işitme yetersizliği bulunanlar ve öğrenme güçlüğü-disleksi güçlüğü olanlar (“Sanal 43”, 2014).

Fiziksel Yetersizliği Bulunanlar için Ziyaretler

Fiziksel yetersizliği bulunanlar için belirli galerilerde tekerlekli sandalye ile erişim sağlanmaktadır. Ayrıca asansörler ve galerilerde rahat edebilmeleri için galeri taburelerinin müze rehberlerinden istenmesi ya da ziyaret öncesi bu konuda müzeye bilgi verilmesi gerekmektedir (“Sanal 44”, 2014).

Şekil-30: Görme yetersizliği bulunan bireyler için rehber köpekler

Kaynak: “Sanal 30”, 2014.

Görme Yetersizliği Bulunan Bireyler için Ziyaretler

Görme yetersizliği bulunan bireyler için müzeye rehber köpeklerin getirilebileceği ve müze ziyaretinden önce müze ile irtibata geçmeleri halinde müzeden rehber talep edebilecekleri müzenin hizmetleri arasındadır. Görme

yetersizliği bulunanlar için özel olarak belirlenen galerilerde nesnelere dokunma turları düzenlenmektedir (“Sanal 44”, 2014).

Şekil-31: Müzeden dokunma turları

Kaynak: “Sanal 31”, 2014.

Ayrıca müzede yer alan bazı eserlerin ve nesnelerin ayrıntılı olarak açıklandığı ses kayıtları müzenin web sitesinde de mevcut bulunmaktadır.

Yine kütüphaneden yararlanmaları için büyük dokunma kitapları düşünölmüş, ekran okuyucuları ve kısmi görme yetersizliği bulunanlar için yine bazı galerilerde büyütme sistemleri-teknolojisi kullanıldığı müze tarafından aktarılmaktadır.

Ayrıca müzenin sunduğu hizmetlerden biri de fotoğraf sanatçılarının eserlerinden bazılarına dokunma ve onların anlatımını içeren bir etkinliktir (“Sanal 44”, 2014).

Öğrenme Güçlüğü ya da Disleksi Olanlar için Ziyaretler

Müze ziyaretinden önce özel gereksinimli bireyler için rehber talep edildiğinde müze tarafından alanında uzman bir rehber ziyaret boyunca eşlik etmektedir. Ziyaretçilere verilen “Konuşma Tarayıcıları” müzede bulunan nesne ve eserlerin daha rahat anlaşılmasını sağlamaktadır. Web sitesinde ayrıntılı olarak anlatılan cihaz, istenilen açıklamaya tutulduğunda yüksek sesle açıklamayı anlatmaktadır (“Sanal 44”, 2014).

İşitme Yetersizliği Bulunan Bireyler için Ziyaretler

İşitme yetersizliği bulunan bireyler için müzede ses geliştirme ve işitme cihazları mevcuttur. Kısmi işitme yetersizliği bulunanlar içinse eser ve nesnelere tanıtan kulaklıklar ve radyo alıcıları ile müzede ziyaret sırasında birçok galeriye erişim kolaylığı sağlanmaktadır. Aynı zamanda müze ziyaretinden önce yetersizlik durumu belirtildiğinde, işaret dilini bilen uzmanların ziyaret boyunca yetersizliği bulunan ziyaretçilere eşlik edebileceği müzenin hizmetlerinden biri olarak ifade edilmektedir (“Sanal 44”, 2014).

Müzenin özel eğitime gereksinim duyan ziyaretçileri için her hafta değişen etkinliklerini web sitesi üzerinden açık turlar ve uygulamalar bölümünden takip etmeleri istenmektedir. Tiyatro Oditoryumu-seminer odaları ve galeri noktalarında kullanılan kulaklıklar haricinde işitme yetersizliği bulunanlar için alt yazılı videolar da müzede sunulan imkânlardan biridir (“Sanal 44”, 2014).

Çocuk Müzesi Bölümü

Müzenin özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için de bazı etkinlikleri bulunmaktadır. Perşembe günleri saat 10.30 ile 13.30 saatleri arasında sadece özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için yapılan etkinlikler şu şekildedir:

“Müzede Sessiz Günler” adını taşıyan etkinlikte özel gereksimi olan çocuklar için hazırlanan kaynak çantaları oluşturulmuştur. İçlerinde hareketli oyuncaklar, büyük hikâye kitapları ve oyuncakların yer aldığı çantada çeşitli basit oyunlar ve aktiviteler için gerekli malzemeler bulunmaktadır. Müzeye rezervasyon ve geliş önceliğine göre yapılan ziyaretlerde bu kaynak çantalar (Şekil 32) ödünç verilmektedir (“Sanal 44”, 2014).

Müze 2011 yılında otistik çocuklar ve aileleri için başlattığı programda otistik çocukların müze ziyaretlerinin daha verimli geçmesi için ailelerle işbirliğine girmiştir. Ailelerin gerekli bilgileri edinerek müze ziyaretine gelmeleri için web sitesinden kaynak kitapları edinerek ya da müze yetkilileri ile görüşerek bir müze ziyareti planlamaları önerilmektedir.

Özel gereksinimli çocukların gürültü ve kalabalıktan korktukları için sessiz oda- Sessiz galeri oluşturulmuş ve çocukların bu galerilerde vakit geçirebilecekleri açıklanmıştır. Yemek odaları, kolay ulaşabilecekleri çıkışlar, müzeye ulaşım gibi pek çok ayrıntı düşünülerek ziyaretçilere bu konularda bilgiler verilmektedir. Müze bu ziyaretleri ücretsiz olarak sunmaktadır.

Yine görme yetersizliği bulunan çocuklar için erişim danışmanı Liz Porter ve sanatçı Lynn Cox ile çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmada dokunmatik görüntüleri içeren büyük bir baskı ile ses kalemleri ve ses kılavuzlarıyla oyuncak aylar etkinliği planlanmaktadır (“Sanal 44”, 2014).

Şekil-32: Kaynak çanta otistik çocuklar için

Kaynak: “Sanal 32”, 2014.

Çocukların müze ziyaretlerinde kullanacakları, oyuncaklar, açıklayıcı kartlar, kulaklıklar gibi birçok malzemeyi barındıran bir çanta müzeden ödünç olarak temin edilebilir. Müze bu hizmeti 10 Euro depozito karşılığında vermektedir.

2.8.5. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Atatürk'ün önerisiyle merkezde bir "Eti Müzesi" kurma fikrinden hareket edilerek diğer bölgelerdeki Hitit eserleri de Ankara'ya gönderilmeye başlanınca geniş mekanlara sahip bir müze binası ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Zamanın Kültür (Hars) Müdürü Hamit Zübeyr Koşay tarafından, devrin Maarif Vekili Saffet Ankan'a metruk halde bulunan Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Hanın onarılıp müze binası olarak kullanılması önerilmiş, bu fikir kabul edilerek, 1938 yılından 1968'e kadar devam eden bir restorasyon çalışması başlatılmıştır. Bedestenin orta bölümünde yer alan kubbeli mekanın büyük bir kısmının onarımının 1940 yılında bitirilmesi ile eserler, Alman Arkeolog H. G. Guterbock başkanlığındaki bir heyet tarafından müzeye yerleştirilmeye başlanmıştır. 1943 yılında binaların onarımı devam ederken, müzenin orta bölümü ziyaretçilere açılmıştır. Müze yapısı 1968 yılında son halini almıştır. Bugün idari bina olarak kullanılmaya devam eden Kurşunlu Han'da araştırmacı odaları, kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almaktadır ("Sanal 45", 2016).

Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın seçkin müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde, Anadolu Arkeolojisi Paleolitik Çağdan başlayarak günümüze kadar Osmanlı devrinin bu tarihi mekânlarında kronolojik bir sırayla sergilenmektedir ("Sanal 45", 2016).

Eğitim Müzesi Olarak Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Ülkemizde müzede eğitim etkinliklerine erken başlayan müzelerden biri olarak kabul edilebilecek olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi, bünyesinde barındırdığı çok sayıda eser ve uzman kadrosuyla günümüzde de eğitim etkinliklerine çağın gereksinimlerine uygun olarak devam etmektedir.

1970'li yıllardan itibaren müze bünyesinde okullara düzenlenen çeşitli konferans ve seminerlerle eğitim faaliyetlerine başlayan müze 2002 yılında kurulan

eğitim birimiyle birlikte daha kapsamlı eğitim etkinliklerine başlamıştır (Demirdelen, 2002: 331-334).

Eğitim biriminin esas hedef kitlesi ilköğretim çağındaki öğrenciler olmakla beraber, müzenin eğitim atölyesinde ortaöğretim öğrencilerine de bu kapsamda eğitim hizmetleri verilmektedir. 2005 yılından itibaren ise, okul öncesi öğrencileri de eğitim faaliyetlerine kabul edilmeye başlanmıştır (Demirdelen, 2012: 210).

Eğitim etkinleri üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada müze gezisi yapacak ğrenci grubunun yaşı, sayısı, ziyaretin süresi ve atölye çalışmaları hakkında grubun öğretmeniyle bilgi alışverişinde bulunulmaktadır. Sonrasında müze gezisi gerçekleşmekte ve son aşamada ise atölye çalışmaları yapılmaktadır. Bu atölyeler; tablet yazılım atölyesi, kalıp çıkarma atölyesi, seramik yapım atölyesi, sikke basma atölyesi, restorasyon-mozaiik yapım atölyesi ve Neolitik Dönem ev örneği atölyesi olarak sıralanmaktadır. Müzede bulunan bu atölyeler genelde 45 dakikalık müze gezisi sonrasında 45 dakikalık atölye çalışmaları şeklinde yapılmaktadır (Demirdelen, 2012: 209-227).

Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için de eğitim faaliyetleri bulunan müzede görme yetersizliği bulunanlar, işitme yetersizliği bulunanlar ve bedensel yetersizliğe sahip bireylerle çeşitli müze eğitim etkinlikleri-atölye çalışmaları düzenlenmektedir.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde özel eğitime gereksinim duyan bireyler için ilk çalışmalar 2001 yılında müzeye erişilebilirlik konusunda müze bahçesi ve sergi salonları girişlerine yerleştirilen yürüme rampalarıyla başlamıştır. Bedensel yetersizliği bulunan öğrencilere yönelik başlayan bu iyileştirme çalışmaları görme yetersizliği yaşayan öğrencilere dokunma etkinlikleri ve işitme yetersizliği bulunan öğrencilere yönelik atölye çalışmalarıyla devam etmiştir (Buyurgan ve Demirdelen, 2009: 566).

Müzenin özel gereksinimli bireylere yönelik bir program dahilinde sürekli devam eden eğitim etkinlikleri bulunmamaktadır. Müzenin özel gereksinimli bireylere yönelik çalışmaları genellikle müzeye yapılan müracaatlar sonucunda

eğitim biriminde görevli uzmanlar tarafından planlanarak uygulamalar yapılmaktadır (HD ile kişisel iletişim, 08 Ağustos 2016).

Müzedede özel eğitim öğrencileri için 2004-2011 yılları arasında çok sayıda eğitim etkinlikleri planlanmış ve uygulanmıştır. Bu kapsamda özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin bazı etütlük nesnelere ve kabartmalara dokunarak hissetmeleri gerekmektedir. Eğitim çalışmalarına yönelik araç ve gereçlerin bulunduğu kutudaki replikalar ve bazı etütlük eserlere öğrencilerin dokunmaları ve onları hissederek onların neler olabileceğini tahmin etmeleri istenmektedir. Ayrıca müzenin eğitim atölyesinde özel gereksinimli öğrencilerin incelemeleri için yaptırılmış müze koleksiyonundaki bazı nesnelere alçı kopyaları da bulunmaktadır. Deri, yün, kirmen, çakmak taşı, obsidyen, çanak-çömlek ve bazı metal heykelcikleri dokunarak hissedebilen bu öğrencilere yönelik çalışmalarda, anlatıma ayrıca dikkat edilmektedir (Demirdelen, 2012: 223).

2.8.6. Pera Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

Pera Müzesine Genel Bir Bakış

8 Haziran 2005'te açılan Pera Müzesi, Suna ve İnan Kıraç Vakfı'nın nitelikli ve geniş ölçekli kültür-sanat hizmeti sunmak amacıyla kurduğu bir özel müzedir. 2003-2005 döneminde restoratör mimar Sinan Genim'in hazırladığı proje çerçevesinde Tepebaşı'ndaki tarihi Bristol Oteli'nin cephesi korunarak çağdaş ve donanımlı bir müze olarak inşa edilen binasında hizmet vermektedir. Pera Müzesi, Suna ve İnan Kıraç Vakfı'na ait olan "Oryantalist Resim", "Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri" ve "Kütahya Çini ve Seramikleri" koleksiyonlarını ve bu koleksiyonların temsil ettiği değerleri; sergiler, yayıncılık ürünleri, sözlü etkinlikler, eğitim etkinlikleri ve bilimsel çalışmalar aracılığıyla kamuya paylaşmakta ve gelecek kuşaklara bu değerleri aktarmayı amaçlamaktadır ("Sanal 46", 2014).

Aralarında Tate Britain, Victoria ve Albert Müzesi, St. Petersburg Rus Devlet Müzesi, JP Morgan Chase Koleksiyonu, New York School of Visual Arts, Maeght Vakfı gibi dünyanın önde gelen müze, koleksiyon ve vakıflarıyla ortak sanat projeleri üreten Pera Müzesi, düzenlediği dönemli sergilerle, "Jean Dubuffet",

“Henri Cartier-Bresson”, “Rembrandt”, “Niko Pirosmeni”, “Josef Koudelka” “Joan Miró”, “Akira Kurosawa”, “Marc Chagall”, “Pablo Picasso”, “Fernando Botero”, “Frida Kahlo”, “Diego Rivera”, “Goya” gibi dünyanın usta sanatçılarının eserlerini ülkemiz sanatseverleriyle buluşturmuştur (“Sanal 46”, 2014).

Açıldığından bugüne kadar her yıl ulusal ve uluslararası eğitim ve sanat kurumlarıyla işbirliği yaparak genç sanatçıları destekleyen sergiler de düzenleyen Pera Müzesi, tüm sergilerini kitaplar, sözel etkinlikler ve çocuk eğitim programlarıyla da desteklemektedir. Dönemsel programları ve etkinlikleriyle dikkat çeken Pera Film ise ziyaretçilerine ve sinema meraklılarına, klasiklerden bağımsız filmlere, animasyon ve belgesellere kadar geniş bir yelpazede hizmet vermektedir. Kimi zaman sergilere paralel kapsamlı gösterimler de müze tarafından düzenlenmektedir (“Sanal 46”, 2014).

Bir Eğitim Müzesi Olarak Pera Müzesi

Pera Eğitim, 2009 yılından bu yana etkinliklerini özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle de paylaşmaktadır. Zihinsel yetersizliği bulunanlar için özel olarak hazırlanan etkinlikler, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve sanat yoluyla kendilerini ifade etmelerini, problem çözme ve motor kabiliyetlerini geliştirmelerini, güven duygularının pekişmesini, çevreyle ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarını, keyifli bir müze deneyimi geçirmelerini sağlamak amacıyla Pera Müzesi tarafından hazırlanmaktadır (“Sanal 46”, 2014).

Gruplar, Kütahya Çini ve Seramikleri veya Oryantalist Resim Koleksiyonu sergilerini görüp inceleyerek çizim ve drama çalışmalarının yanı sıra eğitim eşliğinde özel atölyelerde kil ve kolaj çalışmaları da yapılmaktadır (“Sanal 46”, 2014).

Pera Müzesi 5-6-7-8. sınıflar düzeyindeki öğrenci grupları ve ortaöğretim kademesinde bulunan öğrencilerle çalışmalar yapmaktadır. Müze sadece zihinsel yetersizliği bulunanlar için özel eğitim etkinlikleri düzenlemektedir.

Özel gereksinimlilere yönelik düzenlediğiniz etkinlikler nelerdir?

Zihinsel yetersizliği bulunan bireyler için özel olarak hazırlanan etkinlikler, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve sanat yoluyla kendilerini ifade etme yeteneklerini, problem çözme ve motor kabiliyetlerini geliştirmelerini; güven duygusunu pekiştirmelerini; çevreyle ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarını; keyifli bir müze deneyimi geçirmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Eğitimleri öncelikle rehberli sergi turuyla başlamakta, ardından koleksiyon veya süreli sergilerden hangisi gezildiyse o sergiye yönelik atölye çalışmaları yapılmaktadır (Örneğin; kil atölyesi, kolaj, linol baskı, üç boyutlu çalışmalar veya grup çalışmaları...) (Müze yetkilisi ile kişisel iletişim, 22 Ağustos 2014).

Şekil-33: Zihinsel yetersizliği bulunan bireyler ile yapılan baskı çalışması

Kaynak: "Sanal 33", 2014.

Şekil-34: Özel eğitim öğrencileri ile kil atölyesi çalışmaları

Kaynak: “Sanal 34”, 2014.

Ayrıca Pera Müzesi yetkilisi şunları söylemiştir: “Kaynaştırma programlarına çok önem veriyoruz. Beyoğlu Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve yabancı liseler ile işbirliği içerisindeyiz. Belediyenin sağladığı okullardan ve liselerden gelen öğrencilerin özel gereksinimli bireylerin gruplarına katılmasıyla program farklı bir boyut kazanıyor.”

Şekil-35: Pera Müzesi özel eğitim öğrencileri sanat eseri incelemesi

Kaynak: “Sanal 35”, 2014.

Özel gereksinimi bulunan ziyaretçilerle 10 kişi veya en fazla 12 kişi ile eğitim programlarımızı gerçekleştiriyoruz (Müze yetkilisi ile kişisel iletişim, 22 Ağustos 2014).

Özel gereksinimi olan bireylere tanıdığımız avantajlar nelerdir?

Özel gereksinimli bireyler ve onlarla gelen kaynaştırma öğrencileri de rehberli tur ve atölyelere ücretsiz olarak katılabiliyorlar.

Müze eğitmeni özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle ilgili yaptıkları etkinlikleri şu şekilde özetliyor: “Her sene düzenli olarak eğitim-öğretim yılının sonunda ve başında etkinliklerimize katılan öğretmenlerle bir araya gelerek değerlendirme toplantıları yapıyoruz. Okulların programlarına uygun şekilde yıllık takvimimizde yer almalarına kolaylık sağlıyoruz. Öğretmenlerin önerilerini ve ihtiyaçlarını dinleyerek programlarımızı geliştirmeye özen gösteriyoruz. Her yıl süreli sergilere ve koleksiyon sergilerine göre düzen olarak atölye çalışmalarımızı gerçekleştiriyoruz” (Müze yetkilisi ile kişisel iletişim, 22 Ağustos 2014).

Şekil-36: Bunama rahatsızlığı olan hastalarla müze uygulamaları

Kaynak: “Sanal 36”, 2014.

Müzenin 2014 yılının son aylarında hayata geçirdiği yeni bir projesi de alzheimer hastalarını konu almakta. “Pera Eğitim” ve Alzheimer Vakfı ile ortaklaşa yürütülen projeye “Alzheimer Projesi” adı verilmiş. Ziyaretçileriyle ayda bir kez gerçekleştirilen sanat etkinliğinde Pera Müzesi’ndeki sergilerden seçilmiş sanat eserlerine odaklı bir sergi turunun ardından Pera Kafe’de çeşitli ikramlar eşliğinde izlenimlerini birbirleriyle paylaşma imkanı bulmaktadırlar (“Sanal 46”, 2014).

Şekil-37: Bunama rahatsızlığı olan hastalarla müze uygulamaları

Kaynak: “Sanal 37”, 2014.

2.8.7. İstanbul Modern Sanat Müzesi Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları

İstanbul Modern Sanat Müzesi’ne Genel Bakış

İstanbul Modern’in tohumları, 1987 yılında, 1. Uluslararası Çağdaş Sanat Sergileri’nde, bugünkü bilinen ismiyle Uluslararası İstanbul Bienali’nde atılmıştır. Serginin İstanbul sanat ortamına getirdiği ilgi ve dinamizmden etkilenen İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı’nın kurucusu Dr. Nejat F. Eczacıbaşı, İstanbul’da daimi bir modern sanat müzesi kurmak için harekete geçmiştir (“Sanal 47”, 2014).

Uzun bir arayış sonrasında Haliç’te, 19. Yüzyıl sanayi alanı olan Feshane, çağdaş bir sanat müzesine dönüştürülmüştür. Bina, 1991 yılında 3. İstanbul Bienali’ne ev sahipliği yapmış, ancak uzun vadeli projeler gerçekleştirilememiştir.

O günden bu yana pek çok projeyle İstanbul'da bir modern sanat müzesi düşünün gerçekleşmesi denendi, ama uygun bir yer bulunamadığından veya ana koleksiyon oluşturulamadığından girişimler sonuçsuz kalmıştır (“Sanal 47”, 2014).

Projenin kaderi, 2003 yılında 8. İstanbul Bienali'nin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi'nin yanında bulunan dört numaralı gümrük antreposunu ana mekanı olarak kullanmaya karar vermesinden sonra yeniden değişmiştir. Müze Türkiye'nin modern ve çağdaş sanat sergileri düzenleyen ilk özel müzesi olarak 2004 yılında, İstanbul Boğazi'nin kıyısındaki 8.000 metrekarelik bir alanda kurulmuştur (“Sanal 47”, 2014).

Müze modern ve çağdaş sanat alanlarındaki eserleri, uluslararası bir yönelimle koleksiyonunda toplar, korur, belgeler ve sergileyerek sanatseverlerin erişimine sunar. Süreli ve sürekli sergi salonları, fotoğraf galerisi, eğitim ve sosyal programları, kütüphane, sinema, restoran ve mağazası ile çok yönlü bir hizmet yelpazesi sunmaktadır.

Müzenin koleksiyonları, sergileri ve eğitim programları, toplumun her kesiminden ziyaretçiye sanatı sevdirmeyi ve onların etkin biçimde sanata katılımlarını sağlamayı hedeflemektedir (“Sanal 47”, 2014).

Bir Eğitim Müzesi Olarak İstanbul Modern Sanat Müzesi

İstanbul Modern Sanat Müzesi eğitim uygulamalarındaki çeşitliliğini özel eğitime muhtaç öğrenci ve yetişkinler için sosyal sorumluluk adlı projesiyle hayata geçirmiştir. Bu kapsamda hem görme yetersizliği bulunanlar hem de özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için özel galerilerde eğitim etkinlikleri oluşturmaktadır.

Çağdaş müzecilik anlayışıyla bilgi üreten ve ürettiği bilgiyi farklı yaş grupları ve toplumsal çevrelerle paylaşan İstanbul Modern, dezavantajlı sosyal gruplar ile bedensel ve zihinsel yetersizliği bulunan çocuk, genç ve yetişkinler için özel eğitim programları tasarlayıp uygulamaktadır. İstanbul Modern, bu kapsamda farklı kurumlarla işbirliği yaparak, eğitim hizmeti sunulacak grubun durumuna özel

hazırladığı eğitim programlarıyla farklı sosyal gruplardan gelen ziyaretçilerine bir paylaşım ortamı sunmaktadır (ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014).

Müze özel gereksinimliler için 2 farklı program geliştirmiş bunlardan biri “Dokunduğum Renk” bir diğeri ise “Buluşma” ismiyle hizmet vermektedir.

Buluşma Projesi

Buluşma projesi, otizm, down sendromu, mental retardasyon gibi zihinsel yetersizliği olan bireyler ile liselerden gençlerin veya bağımsız gönüllülerin bir araya gelip, üretimde buldukları atölye çalışmalarından oluşan bir projedir. Bu proje bir tanışma toplantısı ve üç atölye çalışmasından oluşmaktadır. Tanışma ve bilgilendirme amacı taşıyan ilk toplantı, gönüllüler ile projeye katılacak olan özel eğitim kurumunun rehber öğretmeni/psikologunun katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Projeyi yürüten eğitmen Buluşma Projesi'nin amaçlarını, sürecini ve atölyelerin gidişatını katılımcılarla paylaşırken, özel eğitim kurumu rehberi ise gönüllülere, özel öğrenim ihtiyacı olan bireyler hakkında bilgi vermektedir. Bu tanışma toplantısı 1 saat sürmektedir. İzleyen hafta atölyede bir araya gelen gönüllüler ve özel eğitim gereksinimi bulunan bireyler birbiriyle eşleşerek iki kişiden oluşan gruplar oluşturmaktadırlar (ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014).

Bir hafta kadar aralıklarla tekrarlanan üç farklı atölyenin içeriği ise alanında uzman psikologlar ve pedagogların yardımıyla hazırlanmaktadır.

Bu atölyeler:

- Damlayan Renkler
- Geometrik Şekiller
- Kes-Yapıştır başlıklarını taşımaktadır.

“Damlayan Renkler Atölyesi”nde, atölye başlangıcında her gruba müze koleksiyon sergisinden seçilen üç eserin küçük boyutta görselleri verilir. Bu görsellerden yola çıkarak yapılan sergi turunda, katılımcılardan bu eserleri bulmaları istenir ve bulduktan sonra yorumlar yapılmaktadır. Sergi turu sonrasında yapılan

uygulamada mürekkep, su gibi malzemelerle çeşitli tekniklerde çalışmalar yapılmaktadır (ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014).

Şekil-38: Buluşma projesi uygulaması

Kaynak: “Sanal 38”, 2014.

“Geometrik Şekiller Atölyesi”nde yine öncesinde gruba dağıtılan eser görselleri ile koleksiyon sergisi gezilerek üç farklı yapıta odaklanılır ve ip, kalem, guaj boya gibi malzemelerle katılımcıların ortak bir çalışma yürütmeleri sağlanmaktadır.

“Kes-Yapıştır Atölyesi”nde ise, atölye başlangıcında kolaj tekniğinde yapılmış örnekler gösterilerek katılımcıların müze koleksiyon sergisinde yer alan Burhan Doğançay’ın “Muhteşem Çağ” adlı eserini bulmaları istenir. Bu eser üzerinde yorumlamalar yapıldıktan sonra uygulama alanına geçilerek kolaj tekniğinde çalışmalar yapılmaktadır (ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014).

Dokunduğum Renk Projesi

Görme yetersizliği bulunan çocuklar için düzenlenen “Dokunduğum Renk” etkinliği, uzman eşliğinde sergi gezilerini, atölyede gerçekleştirilen uygulamaları ve sesli betimlemeli film gösterimlerini kapsayan özel bir etkinlik programıdır.

Bu etkinliklerde İstanbul Modern çocukların, sanat yapıtlarının okunması fikrini esas alan sergi gezilerinde yapıtları incelemelerine ve yorumlamalarına, çeşitli malzemelerin kullanıldığı atölye çalışmasında hayallerini tasarladıkları oyuncaklarda somutlaştırmalarına ya da tasarladıkları masallara aktarmalarına, İstanbul Modern

Sinema’da sesli betimlemesi yapılmış animasyon gösteriminin ardından filmi yorumlamalarına aracı olmaktadır (ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014).

Şekil-39: Dokunduğum renk projesi uygulaması

Kaynak: “Sanal 39”, 2014.

Bu proje ilköğretim çağındaki çocuklardan başlayıp yetişkin gruplara kadar uygulanmaktadır. Birkaç aşamadan oluşan bu proje, rezervasyonla ilerlemektedir (ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma literatür taraması temelinden yola çıkılarak özel gereksinimli bireylere uygulanan müze eğitimi etkinliklerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada 4 tanesi yurt dışında (British Museum, Modern Sanatlar Müzesi (MoMA), Brooklyn Müzesi, Victoria ve Albert Müzesi), 3 tanesi ülkemizde (İstanbul Modern Sanat Müzesi, Pera Müzesi ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi) olmak üzere 7 müzenin eğitim uygulamaları incelenerek bu konuda yaptıkları çalışmalar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Doküman analizi tekniği kullanılarak, yurt dışında bulunan müzelerin özel gereksinimli bireylere yönelik yapmış oldukları müze eğitim etkinlikleri ve uygulamaları incelenmiştir. Yerinde birebir gözlem yapılarak incelenmesi mümkün olmadığından, müzelerin internet sitelerinde paylaştıkları fotoğraflar, videolar, ses kayıtları, yazılar, belge ve dokümanlar incelenerek bu konudaki veriler doküman analizi tekniğiyle elde edilmiştir. İstanbul Modern Sanat Müzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Pera Müzesi eğitim birimleriyle de yazılı görüşmeler yapılarak özel gereksinimli bireylere uyguladıkları müze eğitim etkinlikleri hakkında bilgiler istenmiştir.

Nitel araştırmacılar, belli bir konuyla ilgili araştırma yaparken o konunun “ne kadar” veya “ne kadar iyi” olduğunu öğrenmekten çok daha geniş bir bakış açısı elde etmek istemektedirler. Örneğin bir dersin nasıl öğretildiği, öğrencilerin neler yaptıkları, öğrenme sürecini etkileyen faktörlerin neler olduğunu araştırılır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de öğrenci ve öğretmenin deneyimleri doğal ortamlarda gözlemlenmektedir (Büyüköztürk vd., 2009: 248).

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak müze eğitiminin, özel gereksinimli bireylere uygulandığında öğrencilerin neler yaptıkları, nasıl tepkiler verdikleri, öğrenme sürecini etkileyen olumlu olumsuz faktörlerin neler olduğu gözlemlenmek istenmiştir. Bunun için bizzat müzede eğitim etkinliği planlanmış ve bu kapsamda ortaokulda öğrenimlerine devam eden hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan (4

kız-1 erkek) 5 öğrenci ile Karaman Müzesi'nde müze eğitim etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

Karaman Müzesi'nde gerçekleştirilen kilim incelemesi ve sikke incelemesi için öğrenci ailelerinden yazılı izinler alınmış, eğitim etkinlikleri planları hazırlanmış ve müze ile iletişime geçilerek gerekli hazırlıklar tamamlanmıştır. Müze eğitim etkinliklerinden sonra konulara uygun olarak uygulama çalışmaları yapılmış ve etkinliğin tüm aşamaları video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Eğitim etkinlikleri süresince sürekli fotoğraf çekilmiş ve aşamalar araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.

Yapılandırılmamış görüşme tekniğine uygun olarak hazırlanmış, altı (6) sorudan oluşan görüşme formları Karaman Müzesi'nde gerçekleştirilen uygulamalar sonrasında öğrencilerle doldurulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar tezin bulgular ve yorumlar bölümünde yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Yapılan bu çalışmada, yurt dışında bulunan British Museum, Victoria ve Albert Müzesi, Modern Sanat Müzesi ve Brooklyn Müzesi; ülkemizde bulunan Pera Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi özel eğitim kapsamında müze eğitimi uygulamaları incelenmiş; Karaman Müzesi'nde hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan bir grup öğrenci ile müze eğitimi uygulamaları gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular, yorumlanarak bu bölümde ifade edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada özel eğitilmiş bireylere yönelik yaptıkları müze eğitim uygulamaları incelenen müzelerden British Museum, MoMA, Victoria ve Albert Müzesi, Brooklyn Müzesi, Pera Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin müze eğitim etkinliklerinde öncelikli olarak müzelerle erişim ve özel gereksinimli bireylerin müzeye, eserlere erişebilirliği konusunda çalışmalar yaptıkları görülmektedir.

Araştırmada incelenen yurt dışı müzelerinin özel eğitime gereksinim duyan bireylere yaptıkları eğitim etkinlikleri incelendiğinde; genel anlamda zihinsel yetersizliği, görme yetersizliği, işitme yetersizliği, bedensel yetersizliği, öğrenme yetersizliği olanlara ve Alzheimer hastalarına eğitim etkinlikleri düzenledikleri görülmektedir.

Ülkemiz müzelerinde ise Anadolu Medeniyetleri Müzesinin ağırlıklı olarak görme yetersizliği olanlarla çalışmalar yaptığı, Pera Müzesinin zihinsel yetersizliği olanlarla etkinlikler gerçekleştirdiği ve İstanbul Modern Sanat Müzesinin ise öğrenme güçlüğü yaşayanlar ve görme yetersizliği olanlara eğitim etkinlikleri düzenledikleri görülmektedir.

Müzelerde öncelikle eğitim birimleri kurularak, müzelerin son yüzyılda kazandığı eğitim rolünün planlı ve programlı bir şekilde yürütülmesini sağladıkları görülmektedir. Ayrıca kurulan eğitim birimlerinde özel eğitime gereksinim duyan

bireylerin ihtiyaçlarından anlayan, alanında uzman kişilerce hazırlanan eğitim etkinliklerini planladıkları ve uyguladıkları saptanmıştır.

Müzelerin okul-müze işbirliklerine önem verdikleri, müze ziyareti ve müze eğitim etkinliklerinin daha verimli olması için belirli aralıklarla öğretmen ve okullarla toplantılar yaptıkları görölmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müzelere rahatça ulaşmaları, müzeye rahat giriş çıkış yapabilmeleri; müze binasının içerisinde rahat ve kolay hareket edebilmeleri için müzeler tarafından yürüme rampaları, asansörler, tekerlekli sandalye hizmetleri gibi birçok kolaylık bulunmaktadır.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müze ziyaretleri, müzelere erişimleri ve müzelerde bulunan imkanlardan eşit şekilde faydalanabilmeleri için hakları kanunlarla garanti altına alınmış ve müzelerin özel eğitime gereksinim duyanlar için bu tür hizmetleri yapmaları yasal zorunluluk haline getirilmiştir.

Görme, işitme, bedensel ve zihinsel yetersizliği bulunan bireyler ile öğrenme zorluğu yaşayan, bunama rahatsızlığı yaşayan ve alzheimer hastaları gibi birçok yetersizlik grubu için eğitim etkinlikleri düzenledikleri görölmektedir.

Günlük, haftalık ve aylık programlarını internet sitelerinden duyurarak özel gereksinimli bireylerin müzeye gelmeden önce ne yapacaklarını anlatan video ve ses kayıtları ile erişilebilirliği en üst seviyeye çıkarmaya çalışmışlardır.

Müzelerin girişlerinde, otoparklarında, sergi alanlarında... kısaca müzenin her kısmında özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarını doğru saptayıp gerekli iyileştirme çalışmalarını yapabilmek için müzelerde alanında uzman özel gereksinimli bireyleri, müze personeli olarak çalıştırmaktadırlar.

Bunun yanında müze girişlerinde bulunan danışma birimlerinde yetersizlik gruplarını anlayabilecek ve onları doğru bir şekilde yönlendirebilecek donanımına sahip müze personeli bulunmaktadır.

Görme yetersizliği bulunan bireylere uygun olarak hazırlanan eğitim etkinliklerinde alanında uzman müze personeli tarafından sanat eseri incelemesi yapılmakta ve incelenen eser tüm ayrıntılarıyla betimlenerek ziyaretçilerin zihinlerinde canlanması sağlanmaktadır. Bu anlatımların daha etkili olabilmesi için incelenen eser üç boyutluysa, görme yetersizliği bulunan ziyaretçilerin esere dokunması sağlanarak farklı bir deneyim yaşamalarına ve eseri tamamen algılamalarına olanak sağlanmaktadır.

Kısmi görme yetersizliği bulunan bireylerin eserleri daha iyi görebilmeleri için zemin ve duvar renkleri zıt renklerle düzenlenmekte ve aydınlatmalar bu yetersizlik grubu düşünülerek yapılmaktadır.

İşitme yetersizliği bulunan bireyler için işaret dili bilen müze personeli eğitim etkinliklerine katılmakta ve geziler, etkinlikler işaret diliyle anlatılmaktadır. Yine kısmi işitme yetersizliği bulunan bireyler için kızılötesi ve radyo frekanslı işitme cihazlarıyla eserlerin anlatımları yapılmaktadır. Sinema, sahne sanatları gibi gösterilerin bulunduğu alanlarda işitme yetersizliği bulunan bireyler için alt yazılı anlatımlar bulunmaktadır.

Bedensel yetersizliği bulunan ziyaretçiler için müze girişinde tekerlekli sandalyeler ve koltuk değnekleri bulunmaktadır.

Müze içerisinde tekerlekli sandalyedeki ziyaretçiler düşünülerek eserlerin boyları ve altlarında bulunan açıklamaların yükseklikleri uygun ölçülerde hazırlanmıştır.

Öğrenme yetersizliği bulunan bireyler için MoMA'da Jackson Pollock' a ait bir eser, basit sorularla incelenerek ziyaretçilerin eseri anlaması sağlanmaktadır. Sonrasında uygulama atölyelerinde sanatçıya ait eserden yola çıkarak ziyaretçilerin her birine eser uygulaması yaptırılmaktadır. Böylece öğrenme yetersizliği bulunan bireylerin bir eseri anlamaları, analiz etmeleri ve eserden yola çıkarak kendi tablolarını yapmalarına olanak sağlanmaktadır.

Otistik bireyler için müze eğitim uygulamalarında ise 2011 yılından bu yana eğitim etkinlikleri düzenleyen Victoria ve Albert Müzesi, müzenin kalabalık ve gürültülü ortamından rahatsız olmamaları için ziyaretçilerine sessiz oda/galeri tasarlayarak eğitim etkinliklerini bu odada yapmaktadır. Aynı zamanda otistik bireylerin kullanabilmesi için kaynak çanta adını verdikleri ve içerisinde etkinliklerde kullanacakları malzemelerin ve çeşitli oyuncakların bulunduğu bir etkinlik çantası tasarlamışlardır. Yine otistik bireyler için müzeye ayrı bir giriş çıkış bölümü oluşturulmuştur.

Bunama sorunu yaşayan ve alzheimer hastaları için eğitim etkinlikleri düzenleyen MoMA, belirlenen sanat eseriyle ilgili anlatım etkinliklerinden sonra hem bireylerin tanışması, sohbet etmesi hem de üzerinde konuşulan sanat eserinin uygulamasının yapılabilmesi için uygulama atölyelerinde eğitim etkinlikleri düzenlemektedir.

British Museum da özel gereksinimli bireylerin tüm duyularına (dokunma, koklama, bakma, tatma ve duyma) hitap edebilmek amaçlanmaktadır. Bu yüzden Antik Yunan ve Antik Mısır adlı eğitim etkinliklerinde özel gereksinimli bireylerin o dönemin yiyeceklerinden olan kurutulmuş incir, üzüm, hurma gibi yiyecekleri tatmaları sağlanmaktadır. O döneme ait fotoğraflar ve videolar gösterilmekte ayrıca bireylerin lahit mezarlara dokunmalarına izin verilmektedir. Bireylere dağıtılan fotoğraf makineleriyle etkinlik sırasında fotoğraf ve video çekmeleri sağlanarak etkinlikten sonra uygulama atölyelerinde ellerindeki fotoğraf ve videolardan yararlanarak kendilerine ait bir film oluşturmaları istenmektedir.

Müze eğitimi konusunda birçok etkinlik planlayan MoMA, özel eğitimli bireylerin ailelerine de eğitim vermektedir. Etkinliklere çocuklarıyla birlikte katılan ailelerde müze eğitim faaliyetlerinden yararlanmaktadırlar.

Müzeler, müze eğitim etkinliklerinin geliştirilebilmesi için sivil toplum kuruluşlarıyla düzenli toplantılar yapmaktadırlar. Yine müze eğitim etkinliklerinin daha verimli olabilmesi için ziyaretçilerden öncelikli grup olarak adlandırılan okul

gruplarının öğretmenleriyle etkinlik öncesinde toplantılar yaparak etkinliklerin ve ziyaretin daha verimli geçmesini sağlamaktadırlar.

4.1. Uygulamaya Dair Bulgular

Karaman Müzesi'nde gerçekleştirilen eğitim uygulamaları iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilk etkinlik kilim incelemesi, sonrasında sikke incelemesi olarak gerçekleştirilmiştir.

Uygulamalar esnasında müzeye girildiğinde ilk dikkat çeken şey müzenin soğuk olmasıdır. Sergi alanında, etnografya ve arkeoloji bölümlerinde ısıtma sisteminin olmamasından dolayı müze çok soğuktur. Uygulama için gelen öğrencilerin incelemelere olan dikkatlerini olumsuz yönde etkilemiş, üşümüş olduklarını dile getirmişlerdir.

Müzenin aydınlatma sistemi yetersiz olduğundan uygulamalarda bireylerin eserleri görmelerinde zorluklar yaşanmıştır. İnceleme yapılacak bölümler, uygulamacı tarafından taşınabilir projektörlerle aydınlatılmıştır.

Kilim incelemesine geçildiğinde öncelikli olarak öğrencilerin meraklı, istekli ve heyecanlı oldukları gözlemlenmiştir.

Kilim incelemesinde, kilim üzerinde yapılan motiflerden bazıları öğrencilere açıklanmış ve kilim üzerinde göstermeleri istenmiştir, öğrenciler anlatılan motifleri kilim üzerinde bulup elleriyle göstermişlerdir.

Etkinliklerden önce gerçekleştirilen genel müze ziyaretinde gezilen etnografya bölümü, kilim incelemesi için aynı bölüme gelindiğinde öğrenciler tarafından alan hakkında verilen bilgileri hatırladıkları gözlenmiştir.

Genel müze ziyaretinde verilen bilgilerden olan müze, etnografya ve arkeoloji terimlerini hatırladıkları sorulan sorulara verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır.

Kilim incelemesinden sonra gerçekleştirilen “kendi kilimimi tasarlıyorum” uygulamasında öğrencilerden bir tanesi öğrendiği tarak motifini resim kâğıdına tarak resmi çizerek aktarmıştır.

Başka bir öğrencinin resminde el kullandığı görülmektedir (eli belinde motifi). Diğer öğrencilerin ise resimlerinde çiçek, insan ve hayvan figürleri kullandıkları görülmüştür.

Öğrencilere uygulama sonrasında altı sorudan oluşan bir form doldurtulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekildedir:

1-) Daha önce Karaman Müzesi’ni gezdin mi?

Öğrencilerle etkinliklerden önce müze ziyareti yapılmasına rağmen iki öğrenci “ evet bir kez gezmiştim” derken, iki öğrenci hayır gezmedim yanıtını vermiştir.

2-) Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

- “resim yaptım, babamı yaptım, kardeşimi yaptım”
- “resim yapmak, el çizmeyi sevdim, kilim hakkında konuşmaktan keyif aldım”
- “resim yapmak”
- “kilim motifini incelemekten zevk aldım”

Öğrencilerin cevaplarından resim yapma etkinliklerinden hoşlandıkları, aynı zamanda kilim incelemesi etkinliklerinden keyif aldıkları söylenebilir.

3-) En çok neyi sevdim? sorusuna öğrenciler şu cevapları vermişlerdir:

- “Resim yapmayı çok sevdim”
- “Müzeyi çok sevdim”
- “Kilimleri sevdim, çayı sevdim”
- “Ölü adam, kilim, eski oyma şeyi (rahle)”

Verilen cevaplardan etkinliğin hem inceleme hem de uygulama kısımlarından keyif aldıkları ve inceleme sırasında anlatılanların hala hatırladıkları görülmektedir.

4-) Kilim ve üzerinde bulunan şekiller, motifler hakkında ne öğrendin?

- “Daire olduğunu öğrendim, dikdörtgen olduğunu öğrendim. Kırmızı renkli olduğunu, belle ilgili olduğunu, gözle ilgili olduğunu öğrendim”
- “Üçgen, kare şekiller olduğunu öğrendim, sarı ve kırmızı renkleri olduğunu öğrendim, tarak şekli olduğunu el, bel, kalça olduğunu öğrendim”
- “Hatırlamıyorum”
- “Tarak, göz, ev”

Öğrencilerin bir tanesi dışında sorulan sorulara karşılık kilim incelemesiyle ilgili bir cevap verdikleri görülmektedir.

5-) Görsel sanatlar dersini burada işlemek ister misin? Neden?

- “Müzedede isterim”
- “Evet, burasını çok sevdim”
- “İsterim. Müze çok güzel, eğlenceli, boyama yaptık”
- “İsterim, burayı çok sevdim”

Müzeyi sevdikleri ve görsel sanatlar dersini müzedede işlemek istediklerini söylemişlerdir.

6-) Müzedede tekrar böyle bir etkinliğe katılmak ister misin? Neden?

- “Evet, çok resim yaptık. Müzedede bulunan mummyayı öğrendim”
- “Evet, burayı çok sevdim, öğretmenlerimi çok sevdim”
- “İsterim. Eğlenceli, resim yapmaktan hoşlandım”
- “Dışarıyı gezdik, güzeldi”

Yapılan etkinliklerden öğrencilerin hoşnut kaldıkları ve müzeye tekrar gelmek istedikleri görülmektedir.

Sikke İncelemesi

İncelenecek sikkenin büyük bir çıktısı sikkelerin bulunduğu vitrinin önüne asılmıştır. Müze soğuk olduğu için öğrencilerin montlarıyla etkinliğe katılmaları sağlanmıştır. Yine müzenin ışıklandırma sisteminin yetersiz olmasından dolayı projektörler yardımıyla inceleme yapılacak alan aydınlatılmıştır.

Öğrencilerin istekli ve heyecanlı oldukları gözlenmiştir. İnceleme sırasında öğrencilere eser inceleme basamaklarına uygun olarak hazırlanmış sorular yöneltilerek inceleme yapılmıştır.

Sikkenin üzerinde neler gördükleri, hangi sayı ve şekillerin olduğu, renklerinin neler olduğu gibi birçok soru yöneltilerek öğrencilerin sikkeyi anlamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Parayı ilk defa Lidyalıların kullandığından bahsedilmiş ve günümüze ait madeni paralar öğrencilere dağıtılarak onlara dokunmaları ve incelenen sikke ile bağlantı kurmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Aynı zamanda parayı bastıran kişinin paranın üzerine kendi isim ve resmini yaptırdığı bunun yanında sayıların, şekillerin ve sembollerin olduğu söylenmiştir.

Müzelerin ne işe yaradıkları üzerinde durularak incelemeye son verilmiştir. Uygulama alanında öğrencilere seramik hamurları dağıtılmış ve istedikleri şekilde kendi paralarını tasarlayabilecekleri söylenmiştir.

Öğrencilerin uygulama alanında yaptığı çalışmalar incelendiğinde:

A.Ş. adlı öğrencinin çalışmasında kendi ismini paranın üzerine yerleştirdiği ve bazı rakamları çalışmasına eklediği, Ü.A. adlı öğrencinin de çalışmasında bir figür kullandığı, S.A. adlı öğrencinin çalışmasında daire şeklini fazlaca kullandığını; H.Ş. adlı öğrencinin çalışmasında yatay bir çizgi ve deliklerden oluşan bir motif yaptığı, K.A. adlı öğrencinin de çalışmasında bazı harfleri kullandığı ve daire şeklinde iki tane delik yerleştirdiği görülmektedir. Genel anlamda öğrenciler çalışmalarında şekiller, harfler, kendi isimleri, figür ve rakamları kullanmışlardır.

Öğrencilerle yapılan sikke uygulamasından sonra öğrencilere altı sorudan oluşan bir form doldurtulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekildedir:

1-) Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

- “Hamur yapmak”
- “Hamur, para”
- “Hamurdan para yapmak”
- “Hamur”

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan seramik hamuruyla yapılan “kendi paramı tasarlıyorum” uygulamasının öğrenciler açısından keyifli bir etkinlik olduğu anlaşılmaktadır.

2-) Senin en çok sevdiğin şey neydi?

- “Paraya bakmak, ölü adama bakmak, paraları sevdim, kilimleri sevdim”
- “Kendi yaptığım bir para olmak”
- “Paralar”
- “Altın para, şekilli aletler”
- “Paralar, altınlar, gümüşler”

Öğrencilerin en çok sevdiği şeyin, etkinliğin de konusu olan paralar olduğu anlaşılmaktadır.

3-) Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

- “Atatürk”
- “Lidyalıları”
- “Lidyalıların para bulduğunu öğrendim. Paranın altın gümüş olduğunu öğrendim. Renklerinin sarı ve gri olduğunu öğrendim”
- “Padişahlar”
- “Padişah”

Öğrencilerden iki tanesinin sorulan soruyu bildiği, diğer öğrencilerin ise sikke incelemesi sırasında padişahların para bastırıldığı ve Atatürk resminin günümüz paralarının üzerinde bulunmasından bahsedildiği için bu yönde cevaplar verdikleri görülmüştür.

4-) Görsel sanatlar dersini (resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

- “Resmi seviyorum”
- “İsterim, müzenin içi soğuk ama burası sıcak burada işlemek isterim”
- “Evet, çünkü resim yapmayı çok seviyorum. Okulda da müzede de yapmak isterdim”
- “Müzeyi çok sevdim, ondan dolayı isterim”
- “Evet çok güzel burası, etkinlikleri çok kez yaparım”

Öğrencilerin müzede resim dersini işlemek istedikleri görülmektedir.

5-) Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

- “Müzeye getiririm. Eski insanların tarihine bakmak için, diğer insanlar da baksın diye”
- “Gümüşçülere götürürüm çünkü orada lazım diye”
- “Müzeye getiririm. Çünkü orada herkes görebilir ve merak edenlerin görmek isteyenlerin görebilmesi için”
- “Altıncıya veririm. Müzeye veririm. Bize her şeyi gösteriyor müze.”
- “Ne yapacağımı bilmediğim için o kişilere veririm. Müzeye, gümüşçülere veririm.”

Öğrencilerin geneli müzeye getireceklerini söylemişlerdir. Bunun yanında gümüşçülere altıncılara vereceklerini söylemişlerdir. Sikke incelemesi sırasında öğrencilere sorulan “bir sikke bulsanız ne yaparsınız?” sorusuna öğrencilerden bir tanesinin “gümüşçülere, altıncılara götürürüm” cümlesinin öğrencilerin akıllarında kaldığı görülmektedir.

6-) Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki, tekrar müzede ders işlemek ister misin? Neden?

- “Yapmadım, isterim. Daha önce gitmediğim için bir daha gitmek isterim”
- “Müze çok güzel. Öğretmenlerimi çok seviyorum”
- “Yapmadım. Evet isterim. Burası çok güzeldi ondan”
- “Hayır, müzeye ilk defa geliyorum. Evet isterim. Çünkü zevkli, bir şeyler öğreniyorum”

Öğrencilerin etkinlikten keyif aldıkları için müzede tekrar böyle bir etkinliğe katılmak istedikleri anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Uygulamaya Dair Sonuçlar

Özel eğitim öğrencilerinden hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan ortaokul öğrencilerinden oluşan bir grupla Karaman Müzesi'nin etnografya ve arkeoloji bölümlerinde müze eğitimi uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Etnografya bölümünde bulunan bir kilim eser inceleme basamaklarına göre incelenmiş, sonra konuya uygun olarak öğrencilere uygulama yaptırılmıştır.

Müzedede gerçekleştirilen uygulamalarda müze içerisinde bulunan aydınlatma sisteminin yetersizliğinden dolayı birçok eserin incelenmesi, görülmesi zorlaşmıştır. Normal bireyler kadar özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden kısmi görme yetersizliğine sahip olan bireylerinde düşünülerek daha aydınlık bir müze atmosferi oluşturulmasının eserlerin görülmesini kolaylaştıracağı ve daha ferah bir sergi alanı oluşturulmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Yapılan uygulamada öncelikle müzenin ısıtma sisteminin olmamasından dolayı müzenin soğuk olması öğrencilerin müze ziyaretini ve müze eğitim etkinliklerini olumsuz etkilemiştir. Müzelerin hava sıcaklıklarının mevsim koşullarına göre ziyaretçilerinin rahatsız olmayacağı koşullarda ayarlanmasının ziyaretleri olumlu yönde etkileyeceği sonucuna varılmıştır.

Müzelerde eğitim birimleri kurularak özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirmeler yapılması ve müzelerde eğitim etkinliklerinin planlanmasının özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müzeleri daha sık ziyaret etmelerini sağlayacağı düşünülmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin okul dışında farkı bir mekânda bulunmaları, özellikle tarihi birçok nesnenin bulunduğu bir müzede bulunmaları öğrencilerde bir istek, merak ve heyecan uyandırdığı gözlemlenmiştir. Bu da özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin birçok ders ve konuyu müzede işlemelerinin

öğrencilerde istek, merak ve heyecan duygularını arttırarak daha verimli öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayabileceği düşünülmüştür.

Öğrencilerin müzede gerçekleştirilen kilim incelemesinde özellikle etrafında bulunan nesnelere ve incelemenin yapıldığı kilime dokunma istekleri müzelerde bulunan nesnelere bu tip ziyaretçiler açısından algılanması adına, dokunmaya elverişli şekilde ayarlanmasının öğrenmeyi kolaylaştıracağı ve müze gezisinin verimli geçmesini sağlayacağı sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin resim yapmayı, müzeyi ve etkinliği sevdikleri; tekrar müzede etkinlik yapmak istediklerini, doldurdıkları formlardan görmekteyiz. Bu da bizi özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin müzede öğrenmeyi ve vakit geçirmeyi sevdikleri sonucuna götürebilir.

Kilim ve sikke incelemelerinde öğrencilerin öğrendikleri bilgileri uygulama esnasında yaptıkları resimlerinde kullanmaları ve uygulama sonrasında ne öğrendiklerine dair soruların bulunduğu formlardaki sorulara genel anlamda doğru yanıtlar vermeleri, bize müzede nesneyi görerek, ona dokunarak öğrenmenin etkili olduğu sonucuna götürmektedir.

Öğrencilerle uygulamalar öncesinde yapılan müze gezisinde aktarılan bilgilerin yine uygulamalar esnasında o nesnenin yer aldığı vitrinin önünde eser incelemesi yapılmasıyla öğrencilerde konuyu ve hangi konudan bahsedileceğini hatırlamalarını kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir. Bu yüzden müzede gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştırdığı varsayılmaktadır.

Özel eğitim okulu yöneticisi Demirer ile (21 Mayıs 2015) yapılan kişisel görüşme sonrasında şu bilgilere ulaşılmıştır:

Müze gezisi ve uygulamasının öğrenci velileri ve çocuklar tarafından beğenildiği ve bu tür bir etkinlik olduğunda çocuklarının katılmalarını istediklerini iletmiştir. Uygulamaya katılmayan diğer okul öğrencilerinin yapılan etkinliği arkadaşlarından duyup kendilerinin de müzeye gitmek istediklerini hem aileleri hem de kendilerinin belirtmiş olması öğrencilerin müze gezisi ve müzede öğrenmeden

keyif aldıkları ve müze eğitiminin eğitim sistemimiz içersinde olmasının bu tür öğrenciler için olumlu olabileceği sonucuna ulaştırmıştır.

5.2. Sonuçlar

“Özel Eğitim Kapsamında Müze Eğitimi Uygulamaları” isimli bu tez çalışmasında dünyada ve ülkemizde özel eğitim gereksinimi olan bireyler için müzelerde yapılan eğitim etkinlikleri ve uygulamaları incelenmiştir.

Gelişmiş ülkelerdeki müzelerden araştırmaya dahil edilen “Victoria and Albert Museum”, “Brooklyn Museum”, “British Museum”, “MoMA” müzelerinin eğitim etkinlikleri incelendiğinde öncelikle müze personeli ve müzelerin fiziki özelliklerinin özel eğitime gereksinim duyan bireyler düşünülerek tekrar düzenlendiği hatta günümüzde değişen koşullara ve ihtiyaçlara göre yeni düzenlemelerin yapıldığı görülmüştür.

Ülkemizde de müzelerin öncelikle fiziki şartlarının iyileştirilmesi ve bu iyileştirme sürecinde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere göre düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Bu anlamda medeniyetlerin beşiği sayılan bir coğrafyada yer alan ülkemizin en küçük şehir müzelerinde bile çok sayıda tarihi eser, arkeolojik buluntular ve etnografik eserler yer almaktadır. Böyle düşünüldüğünde ülkemizde müze eğitiminin iyi örneklerinden olan İstanbul Modern Sanat Müzesi, Pera Müzesi ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nin “müze eğitimi” faaliyetlerinin, ülkemizde yer alan şehir ve özel müzelerin tamamına yayılması gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Ayrıca yapılan araştırmalar neticesinde müze eğitimi konusunda müzelerin özel gereksinimli bireylerle çalıştığı görülmektedir. Bu sayede müzelerin ihtiyaçlarının en uygun şekilde karşılanması sağlanmış olmaktadır. Ülkemizde de müzelerin yetişmiş özel gereksinimli personellerle çalışmasının özel eğitim kapsamında müze eğitimi açısından faydalı olacağı sonucuna varılabilir.

Toplumun bütün fertlerine uygun etkinlikler düzenlemek, her yaş gurubundan ziyaretçisine uygun sergiler sunmak gelen ziyaretçilerin bütün ihtiyaçlarını müzelerin

içerisinde karşılamalarına olanak sağlamak (yeme-içme salonları, dinlenme salonları, sinema ve tiyatro, kafeteryalar vb.) gibi birçok hizmeti müzelerin ihtiyaç duyan tüm ziyaretçilerine sunması gerekmektedir.

İncelenen müzelerde yasal zorunluluk gereği müzelerin özel eğitime gereksinim duyan bireyler için bütün önlemleri almaları, ihtiyaçları karşılamaları ve müze ziyareti dahil tüm imkanlardan eşit ölçüde yararlanmaları sağlayan kanunlar ve yasalar olduğu görülmüştür.

Ülkemizde de özel gereksinimi olan bireylerin müzeleri daha kolay ziyaret edebilmelerine olanak sağlayan ve ihtiyaçlarına uygun düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılan kanun ve yasalarla hakları koruma altına alınmalıdır.

Araştırma da incelenen müzelerden MoMA da olduğu gibi özel eğitime gereksinim duyan bireylerle birlikte ailelerine de müzelerde eğitim verilmesinin hem çocuklar hem de aileleri açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

5.3. Tartışma

Zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin, ihtiyaçları doğrultusunda gerekli eğitim düzenlemeleri yapıldığında istenilen davranışları sergiledikleri, akademik anlamda ilerleme kaydettikleri yapılan araştırmalar neticesinde bilinmektedir. Bunun yanında müze eğitiminin artık bütün dünya tarafından kabul gören eğitim öğretim faaliyetlerindeki başarısını da göz önüne aldığımızda, zihinsel yetersizliği bulunan bireylerin bir şeyler öğrenebildiği ve müze eğitimi ile bu öğrenmelerin daha kolay ve hızlı yapılabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu konuda, MoMA eğitimcilerden Carrie McGee'nin ("Sanal", 42: 2014) öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerle yaptığı uygulama sonrasında, özel gereksinimli bireylerin hiçbir şey öğrenemeyeceklerine dair toplumda oluşan algının yaptıkları çalışmalarla yıkıldığını söylemesi; özel gereksinimli bireylerin öğrendiklerini ve uygulayabildiklerini, müzede eğitimin bu bireylerde etkili olduğunu gösteren örneklerden biridir.

Bülent Salderay'ın (2008) “Türkiye’deki zihin engelliler iş okullarında görsel sanatlar dersinin öğrencilerin beceri, davranış ve meslek edinimindeki katkısına yönelik öğretmen görüşleri” adlı çalışmasında görsel sanatlar dersinin zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin, davranışlarına, sosyal ve iletişim becerilerine, meslek edinimlerine olan katkısının özel eğitim ve görsel sanatlar öğretmenleri tarafından belirlendiğinden bahsetmektedir.

Sayime Erben (2005) “Montessori materyallerinin zihin engelli ve işitme engelli çocukların alıcı dil gelişiminden görsel algı düzeyine etkisi” isimli tez çalışmasında, zihinsel yetersizliği bulunan bir grup öğrenci ile yaptığı 6 haftalık uygulamalardan bahsetmektedir. Bu uygulamalar sonucunda zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin alıcı dil ve görsel algı düzeylerinde önemli düzeyde değişiklikler saptadığından ve sonuçların yükseldiğinden bahsetmektedir.

Sebahat Çerkez'in (2011) “Sosyal bilgiler dersinde müze eğitime dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi” isimli tez çalışmasında okul dışı müze eğitim uygulamalarının Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarıyı arttırdığı sonucuna vardığı görülmektedir. Aynı zamanda müze eğitimi öğretim yöntemlerinin sınıf içi diğer öğretim yöntemlerine oranla daha etkili olduğundan bahsetmektedir.

Eda Karkuş (2016) “Güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinin bilgi ve becerilerinin müze eğitimi yoluyla geliştirilmesi” adlı doktora tezinde, müze eğitimi dersinin öğrencilerin sanat tarihi, estetik algı gelişimi, sanat eleştirisi becerisi ve sanatsal uygulamalarına etkisinin olumlu olduğu; öğrencilerin bilgi ve becerilerine, öğrencilerin sanat tarihi konularındaki bilgi birikimlerine katkı sağladığı sonucuna ulaştığını ifade etmektedir.

5.4. Öneriler

Öncelikle özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müzelere rahatça ulaşmaları, müzeye giriş ve çıkışlarda rahat edebilmeleri; müze binasının içerisinde rahat ve kolay hareket edebilmeleri için yürüme rampaları, asansörler, tekerlekli

sandalye hizmeti, yetersizlik durumuna göre müze rehberi gibi birçok kolaylık müzeler tarafından ücretsiz şekilde sunulmalıdır.

Müzelerin günlük, haftalık ve aylık hatta yıllık programlarını internet sitelerinden duyurarak, özel gereksinimli bireylerin müzeye gelmeden önce ne yapacaklarını anlatan video ve ses kayıtları koyarak, erişilebilirliği en üst seviyeye çıkartmaları önerilmektedir.

Müzelerin özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarını doğru saptayıp gerekli iyileştirme çalışmalarını yapabilmek için müzelerde alanında uzman özel gereksinimli bireyleri müze personeli olarak çalıştırmaları fayda sağlayacaktır.

Müzelerin birçok kurum ve kuruluşla olan bağları müzelerin daha işlevsel olmasını sağlamaktadır. Bu konuda gelişmiş ülkelerdeki müzeler öncelikle halkı eğitmenin önemine binaen müzelerde konferanslar, etkinlikler, sergiler, söyleşiler, tiyatro gösterileri vb. birçok etkinliği iletişim halinde oldukları kurumlar aracılığıyla yapmaktadırlar. Ülkemizde de müzelerimizin kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları gibi birçok kurumla bağlantılarının olması gerekmektedir.

Gelişmiş ülke müzelerinin müze eğitim faaliyetlerinin öncelikli hedef ziyaretçi gruplarının ilkokullar olmak üzere okullar ve öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu ziyaretçi grupları içerisinde özel eğitime gereksinim duyan bireyler de müzelerin önem verdiği ziyaretçi kitlesi arasındadır. Ülkemizde de hem özel eğitim öğrencilerinin hem de normal eğitim gören öğrencilerin müzeleri daha sık ziyaret etmelerini sağlayacak düzenleme ve faaliyetlerin planlanması ve hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın "okul-müze" işbirliği konusunda yasal dayanakları oluşturarak ortak çalışmalar yapması gerekmektedir.

Ayrıca özel eğitime gereksinim duyan bireylerin müzelerde görerek, dokunarak, eğlenerek ve kalıcı olarak öğrenmelerine olanak sağlayan yasal düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Müzelerin eğitim sistemi içerisinde etkin şekilde kullanılması eğitim öğretim faaliyetlerini olumlu yönde etkileyeceğinden, görsel sanatlar dersi başta olmak üzere birçok dersin müzelerde işlenmesi fayda sağlayacaktır.

Görme, işitme, bedensel ve zihinsel yetersizliği bulunan bireyler ve öğrenme zorluğu yaşayan bunama, alzheimer hastaları gibi birçok yetersizlik grubu için eğitim etkinlikleri düzenledikleri görülmektedir. Bu tür eğitimsel faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için ülkemiz müzelerinin tamamında eğitim birimlerinin kurulması gerekmektedir.

Yine bu anlamda gelişmiş ülke müzelerindeki başarılı uygulamalara bakıldığında, müzelerimizin özel eğitime gereksinim duyan tüm grupları tanıyan, ihtiyaç ve beklentilerini anlayabilen bu konuda eğitim almış müze personellerine ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan bireyler için müze eğitiminin gelişebilmesi için müzelerimizin; fiziki şartlarının özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ihtiyaç ve beklentileri de göz önüne alınarak iyileştirilmesi önerilmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyanlar için bir bütün halinde düşünülen müzelerde eğitim uygulama atölyelerinin yer alması müze eğitimi açısından fayda sağlayacaktır.

Özellikle zihinsel yetersizliğe sahip ziyaretçiler ve diğer tüm yetersizlik grupları için kalabalık olmayan, geniş ve uzun alanlar yerine daha küçük ve tanıdık alanların olması, kısmi görme yetersizliği olan bireyler için duvar ve zemin renklerinin doğru seçilmesi gerekmektedir.

Objelerin yerleşimlerinde; özellikle görme yetersizliği olanlar, bedensel yetersizliği olanlar ve diğer yetersizliği bulunan gruplar için eserlerin uygun yükseklik ve yer seçiminin yapılması; eser ve objelerde açıklayıcı “Braille” yazılarının olması ve yerleşiminin yetersizlik durumuna göre yapılması önerilmektedir.

İşitme yetersizliği olanlar için işaret dili bilen müze rehberlerinin, işitme cihazları ve eser analizi kayıtlarının (kısmi işitme kaybı yaşayanlar için) müzelerde olması fayda sağlayacaktır.

Öncelikle görme yetersizliği olan bireyler, sonra diğer tüm yetersizlik grupları için dokunma turlarının gerçekleştirileceği müze alanlarının oluşturulması önerilmektedir.

Bedensel yetersizliği bulunan bireyler için tekerlekli sandalyelerin müzelerde bulunması, özel eğitime gereksinim duyan bireyler için yapılan tüm etkinliklerin eğitim birimleri tarafından önceden planlanarak duyurulması gerekmektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan bireylerle ilgilenebilmeleri açısından müzelerde görevlendirilmeleri müze eğitimi açısından fayda sağlayacaktır.

Ankara Üniversitesi bünyesinde devam eden disiplinlerarası müze eğitimi lisansüstü programı gibi lisansüstü programlar çoğaltılarak alanında uzman müze eğitimi personelinin yetiştirilmesi ve müzelerde görev alması gerekmektedir.

Bunların yanında özel eğitime gereksinimi olan bireylere eğitim veren kurum ve kuruluşların kendilerine yakın müzeleri belirli aralıklarla ziyaret etmeleri, gerçekleştirebilirlerse müzede eğitim etkinlikleri ve uygulamaları yapmaları önerilmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ömer ve Öztürk, Faruk (t.y.). Türk eğitim düşüncesinde okul müzesinden müze pedagojisine değişim. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 14 (114), 73, 81.
- Akbaş, Turan (2001). Okuma-Yazma güçlüğü ve okul. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7 (7), 49-57.
- Akçamete, Gönül (2012). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* (4. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akengin, Çağatay (2011). *İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Müze Kaynaklı İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminin Öğrenci Kazanımlarına Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksu, Müge (2011). *Zihinsel Engelli Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Motor Beceri Gelişimine Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Ar, Bilge (2013). *Osmanlı Döneminde Aya İrini ve Yakın Çevresi*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Artun, Ali (2012). *Tarih Sahneleri- Sanat Müzeleri 1- Müze ve Modernlik* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atagök, Tomur (1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* (1. Baskı). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Ataman, Ayşegül (2009). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş* (7. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Atasoy, Sümer (1992). Türkiye’de Müzecilik. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 6. Cilt, 1458-1474. Ankara: İletişim Yayınları.
- Atasoy, Sümer (1999). Müzelerde Sergileme (Editör: Tomur Atagök). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.

Atik, Şeniz (1999). Müzelerimizin yeniden yapılandırılması kapsamında müze-toplum ilişkisi, müze toplum ilişkisi bağlamında müze tanıtımı ve iletişim. (Editör: Tomur Atagök). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, 155-172.

Avcıoğlu, Hasan (2013). *İlköğretimde Özel Eğitim* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Baykan, Z. Özlem (2007). *2005 ve 2006 İlköğretim Programlarının "Müze Eğitimi" Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Baykoç, Necate (2010). *Özel Eğitim*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Batu, Sema ve Kırcaali İftar, Gönül (2005). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Batu, Sema ve Kırcaali İftar, Gönül (2011). *Kaynaştırma* (6. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Bedriye, Öncü ve Selahattin, Şenol (2002). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun etiyolojisi: Bütüncül yaklaşım. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 5: 111-119.

Bolu, Hande (2010). *Zihinsel Engelli Çocukların Gelişiminde Sanat Eğitimi Derslerinin Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Braby, Lizy and Strauss, Melissa (2008). Talking About... Disability and Art Birmingham Museum and Art Galleries. (Edited by Jocelyn Dodd, Richard Sandell, Debbie Jolly and Ceri Jones) *Rethinking Disability Representation in Museum and Galleries*. Research Centre for Museums and Galleries (RCMG) Department of Museum Studies University of Leicester 105 Princess Road East Leicester LE1 7LG. 51-61.

Buyurgan, Serap (2009). Görme yetersizliği olan üniversite öğrencilerinin müzelerden beklentileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory & Practice* 9, (3), 1167-1204.

Buyurgan, Serap ve Demirdelen Halil (2009). Total kör bir öğrencinin öğrenmesinde dokunma, işitsel bilgilendirme, hissetme ve müze. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 563-580.

Buyurgan, Serap ve Mercin, Levent (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları* (1. Basım). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Buyurgan, Serap ve Mercin, Levent (2010). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları* (2. Basım). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Büyüköztürk, Şener, Çakmak Kılıç, Ebru, Akgün, Özcan Erkan, Karadeniz, Şirin ve Demirel, Funda (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cavkaytar, Atilla (2015). *Otizm Spektrum Bozukluğu*. Ankara: HTC Ofset.

Cavkaytar, Atilla ve Diken, H.İbrahim (2007). *Özel Eğitime Giriş* (3.Baskı). Ankara: Kök Yayınları.

Chester, J. Timothy (2001). Çatışma, ruhsallık ve öz kimliği sergilemek: Bir kentsel tarih müzesinde etkileşimli teknolojinin uygun kullanımları. (Editör: Burçak Madran). *Kent, Toplum, Müze Deneyimler Katkıları*. İstanbul: Tarih Vakfı, 62-67.

Cirhinlioğlu, Fatma Gül (2010). *Çocuk Gelişimi ve Ruh Sağlığı* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Çağlar, Doğan (2011). *Geri Zekâlı Çocuklar ve Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Çağlar, Doğan (1979). *Geri Zekâlı Çocuklar ve Eğitimi* (2. Basım). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Çağlar, Doğan (1982). *Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimi* (2. Basım). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Çelik, Asude (2009). *Zihinsel Engelli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersindeki Öncelikli Renk Tercihleri*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Çerkez, Sebahat (2011). *Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitime Dayalı Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Tutumlarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Çıkılı, Yahya (1996). *Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Türk Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Çiftçi, Nihan (2006). *Çengelhan Rahmi Koç Müzesi'nin Eğitim Potansiyeli Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demirdelen, Halil (2012). Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim etkinlikleri (Editör: Nevra Ertürk ve Hanzade Uralman). *Müzebilimin ABC'si*. İstanbul: Ege Yayınları, 209-228.

Demirdelen, Halil (2002). Müze Eğitim Uygulamaları. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllıkları, 331-338.

DSM-5 (2013). *DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı* (Çeviren: Ertuğrul Köroğlu). Ankara: HYB Yayıncılık.

Erben, Sayime (2005). *Montessori Materyallerinin Zihin Engelli ve İşitme Engelli Çocukların Alıcı Dil Gelişiminden Görsel Algı Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ercan, Eyup Sabri ve Aydın, Cahide (2012). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu* (3. Baskı). İstanbul: Pupa Yayınları.

Eripek, Süleyman (1996). Zihinsel Engelli Çocukların Tanımı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 81-87.

Eripek, Süleyman (1996). *Zihinsel Engelli Çocuklar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları Eğitim Fakültesi Yayınları.

Eripek, Süleyman (2011). *Özel Eğitim* (4.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Eripek, Süleyman (2012). *Zihin Yetersizliği Olan Bireyler ve Eğitimleri*. Ankara: Eğiten Kitap.

Ersevım, İsmail (2006). *Hiperaktif Çocuklar ve Ritalin* (2. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.

Ersoy, Özlem ve Avcı Neslihan (2000). *Özel Gereksinimli Olan Çocuklar ve Eğitimleri*. İstanbul: Ya-pa Yayınları.

Ertürk, Nevra ve Uralman, Hanzade (2012). *Müzebilimin ABC'si* (1. Baskı) İstanbul: Ege Yayınları.

Geçmiş, Havva Hacer (2014). Zihinsel Engelli Çocuklar (Editör: Ali Fuat Resuloğulları). *Özel Gereksinimi Olan (Engelli) Bireyler ve Eğitimi*. Ankara: Vize Basın Yayın, 109-134.

Gerçek, Ferruh (1999). *Türk Müzeciliği* (1. Baskı). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ginley, Barry (2013). *Museums: A Whole New World for Visually Impaired People*. 33, (3).

Gökmen, Bülent (2014). *Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinden Psikolojik Dayanıklılık ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gökay, Melek (1998). *Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulaması ve Sonuçları*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kırcaali-İftar, Gönül, Güleç-Aslan, Yeşim ve Uzuner Yıldız (2009). Otistik çocuklar için davranışsal eğitim programı (OÇİDEP) ev uygulamasının bir çocukla incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10 (1) 1-25.

Hooper-Greenhill, Eilean (1999). Müze ve Galeri Eğitimi (Çevirenler: Meltem Öрге, Evren Emine Gül Kapçı). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

ICOM (2007). The International Council of Museums <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>, Erişim Tarihi 25.12.2015.

Karaahmet, Selma (2011). *İşitme Engellilerin İlköğretim Okullarında Görsel Sanatlar Dersini Veren Öğretmenlerin Öğrencileriyle İletişimlerinde Empati Becerilerinin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Karabıyık, Ayfer (2007). *Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecilik Hareketlerine Bir Bakış*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Karadeniz, Ceren (2009). *Dünyada Çocuk Müzeleri ile Bilim, Teknoloji ve Keşif Merkezlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Türkiye İçin Bir Çocuk Müzesi Oluşturulması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karakuş, Eda (2016). *Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Bilgi ve Becerilerinin Müze Eğitimi Yoluyla Geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kaya, Ebru (2013). *Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Meslek Dersi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri (özel eğitim uygulama merkezi, iş uygulama merkezi, mesleki eğitim merkezi)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, Saniye Ünal (2007). *Görsel Sanatlar Eğitiminin Zihinsel Engelli Öğrencilerin Eğitimine Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Keleş, Vedat (2003). Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2 (1-2).

Kırcaali-İftar, Gönül (2012). Otizm Spektrum Bozukluğuna Genel Bakış (Editör: Elif Tekin-İftar). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimler*. Ankara: Vize Basın Yayın.

Kobal, Gönül (2009). Ortopedik Yetersizliği Olan ve Sağlık Sorunu Olan Çocuklar (Editör: Ayşegül Ataman). *Özel Eğitim*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 269-292.

Koçak, Nil (2006). *M. E. B. 75. yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi ve Eğitim Potansiyeli*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KTB (Kültür Turizm Bakanlığı). (1990). Kültür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14442/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeligi.html>, Erişim Tarihi: 23.07.2014.

Kültür Varlıkları ve Müzeler 2015:

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,149154/batman-muzesi-mudurlugunde-gerceklestirilen-engelsiz-mu-.html>, Erişim Tarihi 20.08.2017

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2008). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_02/14114042_zedep.pdf, Erişim Tarihi: 27.05.2017.

Maxwell, E. Lorriine and Killeen, Platten Jennifer (2002). Museum Visits: Experiences of Special Education Developing Children. *The Journal of Museum Educaiton. Vol. 27* (1), 18-21.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (Şubat 2010). Tebliğler Dergisi. 2629, Şubat 2010. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2629_0.html, Erişim Tarihi: 23.05.2015.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (Şubat 2010). Tebliğler Dergisi.73.103-104.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2000). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/66.html>, Erişim Tarihi: 24.07.2014.

MEGEP (Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi). (2013). *Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bedensel ve Süreğen Hastalıklar*. Ankara. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Bedensel%20ve%20S%C3%BCre%C4%9Fen%20Hastal%C4%B1klar.pdf, Erişim Tarihi: 18.03.2016

MEGEP (Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi). (2014). *Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğrenme Güçlüğü*. Ankara. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C3%96%C4%9Frenme%20G%C3%BCC%C3%A71%C3%BC%C4%9F%C3%BC.pdf, Erişim Tarihi: 18.03.2016.

MEGEP (Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi). (2015). *Çocuk Gelişimi Zihinsel Engelliler*. Ankara. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Zihinsel%20Engelliler.pdf, Erişim Tarihi: 27.05.2017.

Mercin, Levent (2006). *Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişiciye, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi-*

(Diyarbakır ili örneği). Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Miyandoab, Siyavuş Huseyinalizadeh (2008). *Zihinsel Engelli Kardeşi Olan ve Zihinsel Engelli Kardeşi Olmayan 7-13 Yaş Grubu Çocukların Aile Çizimlerinin Karşılaştırılması ve Analizi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Moma Museum ve British Museum (2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/index->

,http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/access_and_sen.aspx, Erişim Tarihi: 15.06. 2014.

Ogan, Aziz (1947). *Türk Müzeciliğinin 100. Yıl Dönümü* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul'u Sevenler Grubu Yayınlarından.

Onur, Bekir (1999). Sunuş (Editör: Bekir Onur). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (Çevirenler: Meltem Öрге, Evren Emine Gül Kapçı). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 4 Ankara.

Onur, Bekir (2012). *Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş* (1.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

ÖEHY (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği). (2006). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf, Erişim Tarihi: 11.05.2015.

ÖEHY (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği). (2000). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/66.html>, Erişim Tarihi: 24.04.2016.

ÖÖKGM (Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü). (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Yaygın Gelişimsel Bozukluklar Destek Eğitim Programı*. Ankara.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/11/02/963567/dosyalar/2013_01/18015828_285_ygb_prog.pdf, Erişim Tarihi 20.12.2013.

Örengül, Abdurrahman Cahid (2013). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Tanısıyla İzlenmekte Olan Çocuklarda Akran Örselemesi/Zorbalık*. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul.

Öncü Bedriye ve Şenol Selahattin (2002). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun etiyolojisi: Bütüncül Yaklaşım. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 5, 111-119.

Özgür, İsmail (2013). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi-Özel Eğitim* (4. Baskı). Adana: Karahan Kitabevi.

Özsoy, Vedat ve Alakuş, Ali Osman (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Öztürk, Yusuf (2013). *Triple P Olumlu Anne Babalık Eğitimi'nin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan 7-12 Yaş Arası Çocuklarda Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri Üzerine Etkilerinin Araştırıldığı Randomize Kontrollü Bir Çalışma*. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Özyürek, Mehmet (1995). *Görme Yetersizliği Olan Çocuğu Bağımsızlığa Hazırlamak için Ana Baba Rehberi*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Özyürek, Mehmet (2009). *Bireysel Farklılıkları İnceleme Yaklaşımları* (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Papalia, Carmen (2013). A New Model for Access in the Museum. *Disability Studies Quarterly*, Cilt (33) No:3.

Polat, Elif (2013). *Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler için Web Destekli Uyarlanabilir Öğretim Sistemi Tasarımı*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Salderay, Bülent (2008). *Türkiye'deki Zihinsel Engelli Öğrenciler İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek Edinimindeki*

Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Salgado, Mariana ve Salmi, Anna (2006). Ideas for Future Museums by the Visually Impaired. *Participatory Design*. Proceedings of the Participatory Design Conference Vol II, 105-108.

Sanberk, Satı ve Eroğlun Zengin, Meliha (2013). Çocukluğun Dezintegratif Bozukluğu: Bir Olgu Sunumu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14 (2): 174-176.

Saraç, Seda (2014). Okuma Güçlükleri ve Disleksi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi* 34-1, 71-77.

Sarı, Hakan (2003). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Seidel, Stefan ve Hudson, Kenneth (1999). Müze ve Kültürel Kimlik (Çeviren: Bahri Ata) (Editör Bekir Onur). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı Yayınları No:1.

Sezgin, Mete ve Karaman, Abdullah (2009). *Müze Yönetimi ve Pazarlaması* (1. Baskı). Ankara: Çizgi Yayınevi.

Shabbar, Nihad (2001). Çocuklar İçin Müze Eğitimi (Editör: Burçak Madran). *Kent, Toplum, Müze Deneyimler Katkıları*. İstanbul: Tarih Vakfı, 68-73.

Sölpük, Rasim (2012). *Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müze Eğitimi 12* (1. Baskı). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Stanley I. Greenspan, M.D. Serena Wieder ve Ph. D. Robin Simons (2004). *Özel Gereksinimli Çocuk Zihinsel ve Duygusal Gelişim*. (Çevirenler: İsmail Ersevim). İstanbul: Özgür Yayınları.

Stefan, Seidel ve Hudson Kenneth (1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik* (Çeviren: Bahri Ata). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Strechay, Joe ve Annis, Tara (2012). Access to Museums and Parks for Patrons who are Blind or Visually Impaired. *AFB Access World Magazine*. Cilt (13).

Sucuoğlu, Bülbin ve Kargın, Tevhide (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sucuoğlu, Bülbin (2009). *Zihinsel Engelliler ve Eğitimleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Taner, Mehmet (2007). *Özel Eğitim*. İstanbul: Gün Yayıncılık.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü*, Ankara. http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_04/24101742_zedep.pdf, Erişim Tarihi: 18.05.2013.

Tekeli, Sadık (1998). *Military Museum Collections*. İstanbul: Askeri ve Kültür Merkezi.

Turan, Ali (2004). *Zihinsel Engellilerde Resim Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Turanlı, Süreyya (2012). *Oyuna Dayalı Müze Etkinliklerinin Öğrenci Erişimi ve Görsel Sanatlar Dersine Karşı Tutumları Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uçar, Alpaslan (2014). Sanat Eğitiminde Müzelerin Eğitimsel Roller ve İşlevleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 14 (1), 107-117. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aibuefd/article/view/5000091504/5000084876>, Erişim Tarihi: 27.05.2017.

Uzun, Emre (2007). *Görme Engelliler İçin Basılı Doküman Yorumlama ve Seslendirme Sistemlerinin Gerçekleştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Vardar, Nalan Akyürek (1996). Müze ve Müzecilik Kültürü. *Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri Kitabı*. 24-26 Eylül. Ankara: Genelkurmay Basımevi, 16-21.

Yavuzoğlu-Atasoy, Nazan (1996). Müzelerimizdeki Eğitime Yönelik Çalışmaların İrdelenmesi. *Kuruluşunun 150'nci Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri Kitabı*. 24-26 Eylül. Ankara: Ankara Genel Kurmay Basım Evi, 104-117.

Yılmaz, Sevda (2008). *Zihinsel Engelli Öğrencilerin Kavram Öğretiminde Kullanılan Etkileşimli Eğitim Cd'lerinin Görsel Tasarım İlkelerine ve İçeriğine Uyumu*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Yücel, Erdem (1999). *Türkiye'de Müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Yüksel, Özlem (2009). *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Frostig Görsel Algı Eğitim Programlarının Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Vassaf, Belkıs Halim (2011). *Öğrenme Yetersizliği*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Zilcioğlu, Şule (2008). *Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Omev Ofset Matbaacılık.

Walters, Diana (2014). Disabled people and museums in the Western Balkans. *Cultural Heritage Without Borders*. <http://bmuseums.net/wp-content/uploads/2014/02/Niarchos.pdf>, Erişim Tarihi:14.02.2015.

Empati Özel Eğitim Okulu BD ile kişisel iletişim, 21 Mayıs 2015.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi HD ile kişisel iletişim, 08 Ağustos 2016.

İstanbul Modern Sanat Müzesi ID ile kişisel iletişim, 28 Ağustos 2014.

Sanal Kaynakça

("Sanal 1", 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/sight>.

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

("Sanal 2", 2015).

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>,

Erişim Tarihi 26.10.2015.

("Sanal 3", 2017).

https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf

Erişim Tarihi: 08.01.2017.

("Sanal 4", 2016).

http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/yayimlar/kaynastirma/kaynastirma.pdf,

Erişim Tarihi: 28.01.2016.

("Sanal 5", 2015).

www.selcukluram.gov.tr,

Erişim Tarihi: 18.03.2015.

("Sanal 6", 2014).

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/66.html>

Erişim Tarihi: 22.01.2017.

("Sanal 7", 2015).

http://www.aspergerasperder.org/tr/Asperger_Sendromu_ve_Otizm_nedir.aspx,

Erişim Tarihi: 17.12.2014.

("Sanal 8", 2015).

http://gulsenonal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/32/01/747477/icerikler/atipik-otizm_617939.html,

Erişim Tarihi 15.12.2015.

(“Sanal 9”, 2015).

<http://www.rehabilitasyon.com/ct/Atipik/Hakkinda>,

Erişim Tarihi: 18.12.2015.

(“Sanal 10”, 2015).

<http://mehmetkucukgoz.com/AtipikOtizm.aspx>,

Erişim Tarihi 18.12.2015.

(“Sanal 11”, 2017).

<http://sercev.org.tr/serebral-palsi>,

Erişim Tarihi: 08.01.2017

(“Sanal 12”, 2017).

<http://www.tscv.org.tr/>,

Erişim Tarihi: 08.01.2017.

(“Sanal 13”, 2015).

http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history.aspx,

Erişim Tarihi: 14.01.2015.

(“Sanal 14”, 2016).

<http://www.aam-us.org/about-museums/museum-facts>,

Erişim Tarihi: 22.02.2016.

(“Sanal 15”, 2016).

http://www.turkcebilgi.com/askeri_m%C3%BCze,

Erişim Tarihi: 12.11.2015.

(“Sanal 16”, 2016).

<http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=030492>,

Erişim Tarihi: 09.04.2016.

(“Sanal 17”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,

Erişim Tarihi: 19.02.2014.

(“Sanal 18”, 2014).

http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history.aspx,

Erişim Tarihi: 11.07.2014.

(“Sanal 19”, 2014).

<http://www.britishmuseum.org/learning.aspx?ref=header>,

Erişim Tarihi: 14.07.2014.

(“Sanal 20”, 2014).

http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/sessions.aspx,

Erişim Tarihi: 23.07.2014.

(“Sanal 21”, 2014).

http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/sessions/skills_for_lif
[e_-_sen.aspx](http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/sessions/skills_for_life_-_sen.aspx),

Erişim Tarihi: 24.07.2014.

(“Sanal 22”, 2014).

[http://www.britishmuseum.org/pdf/events/1694_705_Teachnotes_SkillsSEN_KS2-](http://www.britishmuseum.org/pdf/events/1694_705_Teachnotes_SkillsSEN_KS2-4FINAL.pdf)
[4FINAL.pdf](http://www.britishmuseum.org/pdf/events/1694_705_Teachnotes_SkillsSEN_KS2-4FINAL.pdf),

Erişim Tarihi: 25.07.2014.

(“Sanal 23”, 2014).

http://www.britishmuseum.org/visiting/school_visits.aspx,

Erişim Tarihi: 25.07.2014.

(“Sanal 24”, 2014).

[http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/courses_for_teachers/](http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/courses_for_teachers/planning_a_visit.aspx)
[planning_a_visit.aspx](http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/courses_for_teachers/planning_a_visit.aspx),

Erişim Tarihi: 25.07.2014.

(“Sanal 25”, 2014).

<http://www.moma.org>,

Erişim Tarihi: 15.08.2014.

(“Sanal 26”, 2014).

<http://www.moma.org/about/history>,

Erişim Tarihi: 15.08.2014.

(“Sanal 27”, 2014).

<http://www.moma.org/about/index>,

Erişim Tarihi: 15.08.2014.

(“Sanal 28”, 2014).

<http://www.moma.org/about/history>,

Erişim Tarihi: 15.08.2014.

(“Sanal 29”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/index>,

Erişim Tarihi: 17.08.2014.

(“Sanal 30”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/k-12>,

Erişim Tarihi: 17.08.2014.

(“Sanal 31”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 32”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 33”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/sight>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 34”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/hearing>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 35”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/hearing#course6>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 36”, 2014).

<https://www.moma.org/visit/accessibility/dementia>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 37”, 2014).

<https://www.moma.org/meetme/index>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 38”, 2014).

http://www.moma.org/meetme/modules/module_one#module_1_1,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

(“Sanal 39”, 2014).

<http://www.moma.org/learn/disabilities/wheelchair>,

Erişim Tarihi: 19.08.2014.

(“Sanal 40”, 2014).

<https://www.brooklynmuseum.org/features/building>,

Erişim Tarihi: 03.01.2015.

(“Sanal 41”, 2014).

<https://www.brooklynmuseum.org/education/access/>,

Erişim Tarihi: 03.01.2015.

(“Sanal 42”, 2014).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Victoria_ve_Albert_M%C3%BCzesi,

Erişim Tarihi: 28.04.2015.

(“Sanal 43”, 2014).

<https://www.vam.ac.uk/info/disability-access>,

Erişim Tarihi: 28.04.2015.

(“Sanal 44”, 2014).

<https://www.vam.ac.uk/info/disability-access#visitors-with-physical-disabilities>,

Erişim Tarihi: 28.04.2015.

(“Sanal 45”, 2016).

<http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/TR,77764/muzenin-tarihcesi.html>,

Erişim Tarihi: 26.12.2016.

(“Sanal 46”, 2014).

peramuzesi.org.tr,

Erişim Tarihi: 07.08.2015.

(“Sanal 47”, 2014).

istanbulmodern.org.tr,

Erişim Tarihi: 29.09.2015.

Şekil Kaynakça

“Sanal 1”, 2014.

http://www.britishmuseum.org/pdf/events/1692_742_Teachnotes_SENEgypt_finalHEADER.pdf,

Erişim Tarihi: 25.07.2014.

“Sanal 2”, 2014.

http://www.britishmuseum.org/visiting/school_visits.aspx,

Erişim Tarihi: 25.07.2014.

“Sanal 3”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/k-12>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 4”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/groups#course4>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 5”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/groups#course4>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 6”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/groups#course4>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 7”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/groups#course4>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 8”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,

Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 9”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,
Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 10”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,
Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 11”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,
Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 12”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/developmental>,
Erişim Tarihi: 18.08.2014.

“Sanal 13”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/sight>,
Erişim Tarihi: 19.08.2014.

“Sanal 14”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/sight>,
Erişim Tarihi: 19.08.2014.

“Sanal 15”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/hearing>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 16”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/hearing>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 17”, 2014.

<http://www.moma.org/learn/disabilities/hearing>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 18”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 19”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 20”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 21”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 22”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 23”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 24”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 25”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 26”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,
Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 27”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,

Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 28”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,

Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 29”, 2014.

<http://www.moma.org/meetme/modules/index>,

Erişim Tarihi: 20.08.2014.

“Sanal 30”, 2014.

<http://www.vam.ac.uk/page/d/disability-and-access/>,

Erişim Tarihi: 28.04.2014.

“Sanal 31”, 2014.

<http://www.vam.ac.uk/page/t/talks-visually-impaired/>,

Erişim Tarihi: 28.04.2014.

“Sanal 32”, 2014.

<http://www.vam.ac.uk/page/d/disability-and-access/>,

Erişim Tarihi: 28.04.2014.

“Sanal 33”, 2014.

Pera Müzesi yetkilisi ile kişisel iletişim,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 34”, 2014.

Pera Müzesi yetkilisi ile kişisel iletişim,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 35”, 2014.

<http://www.peramuzesi.org.tr/Egitim>,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 36”, 2014.

<http://www.peramuzesi.org.tr/Icerik/Alzheimer-Projesi/122>,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 37”, 2014.

<http://www.peramuzesi.org.tr/Icerik/Alzheimer-Projesi/122>,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 38”, 2014.

İtir Demir ile kişisel iletişim,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 39”, 2014.

İtir Demir ile kişisel iletişim,

Erişim Tarihi: 28.08.2014.

“Sanal 40”, 2014.

Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle yapılan uygulamadan.

“Sanal 41”, 2014.

Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle yapılan uygulamadan.

“Sanal 42”, 2014.

Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle yapılan uygulamadan.

“Sanal 43”, 2014.

Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle yapılan uygulamadan.

“Sanal 44”, 2014.

Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle yapılan uygulamadan.

“Sanal 45”, 2014.

Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle yapılan uygulamadan.

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı	Barış ERDOĞAN	İmza:	
Doğum Yeri	Ereğli/KONYA		
Doğum Tarihi	17/03/1986		
Medeni Durumu	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Abdurrahim İÖO	-	Ereğli	1997
Ortaöğretim	Abdurrahim İÖO	-	Ereğli	2000
Lise	Kayseri Güzel Sanatlar Lisesi	-	Kayseri	2004
Lisans	Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	Resim-İş Öğretmenliği	Eskişehir	2008
Yüksek Lisans				
Becerileri	Sosyal ilişkiler kurar, üretkendir, öykücüdür, dinleyiciyi elinde tutar, şıktır, dinamik ve aktiftir, pratik çözümler üretebilir, ince mizah anlayışına sahiptir, katılımcıları harekete geçirir, empati kurar, maceraperesttir, samimidir, çalışkandır, centilmendir, hayalperesttir, güveniliridir, hoş sohbettir, takım oyuncusudur.			
İlgi Alanları	Spor, ağaç ve çiçek bakımı, edebiyat, resim.			
İş Deneyimi	Belkaya İlköğretim Okulu Ereğli 2009 (Görsel Sanatlar Öğretmeni) Zübeyde Hanım İÖO Karaman 2010 (Görsel Sanatlar Öğretmeni) Ticaret Meslek Lisesi Karaman 2011 (Görsel Sanatlar Öğretmeni) Piri Reis İÖO Karaman 2011 (Görsel Sanatlar Öğretmeni) 100. Yıl Ortaokulu Karaman 2012 (Görsel Sanatlar Öğretmeni)			

	<p>Güzel Sanatlar Lisesi Karaman 2013-2015 (Görsel Sanatlar Öğretmeni)</p> <p>Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Pupa Entegrasyon Birimi (Özel Eğitimli Bireylerle Çalışma Programı) Karaman 2015 (Görsel Sanatlar Öğretmeni)</p> <p>Gültepe Ortaokulu Ankara 2016 (Görsel Sanatlar Öğretmeni)</p>
Aldığı Ödüller	
Hakkında bilgi almak için önerebileceği m şahıslar	<p>Prof. Dr. Melek Gökay</p> <p>Yrd. Doç. Dr. Nihat Şirin</p> <p>Yrd. Doç. Dr. Yahya Çıkılı</p> <p>Yrd. Doç. Dr. Hatice Kübra Özalp</p>
Tel. E-posta	05073691279 baris.erdogan@hotmail.com
Adres	Altın Evler Mahallesi Yatık Musluk Caddesi Gazi Osman Paşa Sitesi 11/D Blok 6/27 Mamak/Ankara.

EKLER

EK-1: Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerle Karaman Müzesi'nde gerçekleştirilen müze eğitimi uygulamaları.

EK-2: Hafif düzeyde yetersizliği bulunan öğrencilerin müze eğitimi uygulamaları için veli izin belgeleri.

EK-3: Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler tarafından kilim ve sikke uygulaması sonrası doldurulan formlar.

EK-4: Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin Karaman Müzesi'nde gerçekleştirilen kilim ve sikke incelemeleri sonrasında yaptıkları çalışmalar.

Ek-1 Uygulama

Karaman Müzesi Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Bulunan Öğrencilerle Müze Eğitimi

Uygulama, hafif düzeyde zihinsel yetersizliğe sahip beş (5) öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler ortaokul düzeyinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerdir. Öncelikle öğrencilerle tek tek tanışılmış ve öğrencilerin daha önce hiçbir müzeye gitmedikleri öğrenilmiştir. Öğrencilerle bir müze ziyareti yapmak için, aileleriyle görüşülerek gerekli izinler alınmış, müze ile irtibata geçilerek gerekli hazırlıklar tamamlanmıştır.

02 Nisan Perşembe günü saat 14.30'da öğrencilerle Karaman Müzesi bahçesinde buluşmuş ve ardından müzeyi gruba tanıtabak ve rehberlik edecek olan müze personelinin de yardımıyla müze ziyareti başlamıştır.

Öğrencilerin heyecanlı oldukları, daha müzeye girmeden sordukları sorulardan ve meraklı bakışlarından anlaşılmaktadır. Müze ziyareti, arkeoloji bölümündeki ilk insanlar ve onların yerleşim yerlerini gösteren maketin önünde "Müze nedir, neden müzeler vardır, müzelerde neler bulunur" sorularıyla başlamıştır. Müzeyi gruba tanıtaban müze görevlisi bütün sorulara sabırla ve titizlikle, tek tek cevap vermektedir.

Arkeoloji bölümünde tüm vitrinler tek tek gezilmektedir. Bu sırada uygulamacı da, öğrencilere arkeolojinin ne olduğu, müzedeki tarihi eserlerin nerede bulunduğu ve neden burada tutulup sergilendiği konusunda, her camekânda bulunan eserlere göre bilgiler vermektedir. Sikkeler, taş devrinden kalma aletler, küpler, gözyaşı şişeleri... Tüm bunlar öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Çocuklar Roma döneminden kalma büyük lahit mezarın kabartmalarına, işlemelerine dokunmak istemişler ve bunun ne olduğunu sormuşlardır. Müze rehberi; bunun eskiden önemli bir kişinin mezarı olduğundan ve üzerindeki kabartmalarda da o kişinin yaşamına ait hikâyelerin resmedildiğinden bahsetmiştir.

Arkeoloji bölümünün tanıtımından sonra etnografya bölümüne geçilmiştir. Öğrencilerin ilk ilgisini çeken şey tarihi top namlusu oluyor, ardından kilimlere ve işlemelerine bakmışlardır. Yine bütün camekânlar tek tek dolaşmış ve öğrencilere anlatılmıştır. Öğrenciler birçok ürünün evlerinde olduğundan; babaannelerinin, dedelerinin evlerinde bunları gördüklerinden bahsetmişler neredeyse bütün ayrıntıları sormuşlardır. İlgileri, merakları ve istekleri üst seviyede.

Arkeoloji ve etnografya bölümü bitince öğrencilerle müzenin bahçesine çıkılmıştır. Öğrencilerden bir tanesi hemen girişte bulunan aslan heykeline koşmuş eliyle onu sevmiş ve üzerine çıkmaya çalışmıştır. Bu durumun üzerine tarihi eserlerin zarar görmemesi gerektiği ve neden onları korumamız gerektiği anlatılmıştır. Onu gören arkadaşlarının ilgisi de aslan heykeline kaymıştır. Aslan heykelini anlatan müze rehberi, aynı zaman da bunun bir heykel olduğundan ve heykeli yapan kişilere heykeltıraş denildiğinden bahsetmiştir. Öğrenciler birçok bilgiyi müze, heykel, heykeltıraş, etnografya ve etnografya bölümünden birçok nesneyi anlayıp öğrenmişlerdir. Yine arkeolojik kazılarda ortaya çıkan tarihi eseri ve lahitleri öğrendiklerini sorulan sorulara verdikleri cevaplardan anlamaktayız. Öğrenciler müze ziyareti bittikten sonra müzeye tekrar gelmek istediklerini söylemişler ve bir sonraki uygulama için gün saat belirtilerek öğrenciler müzeden ayrılmışlardır.

Kilim İncelemesi

Uygulamaya öncesinde öğrencilerin ailelerinden yazlı izinler alınmıştır. Ayrıca müze ile iletişime geçilerek eğitim etkinlikleri için izinler alınmış, etkinlik planları hazırlanmıştır.

Müzenin etnografya bölümünde bulunan Cumhuriyet dönemi kilimlerinden bir tanesinin incelemesi için 08 Nisan Çarşamba günü saat 15.00'da Karaman Müzesinde öğrencilerle buluşulmuştur.

Öğrenciler gelmeden önce inceleme yapılacak bölüm uygulamacı tarafından getirilen projektörlerle aydınlatılır (Aydınlatma sistemlerinin çok yetersiz olmasından dolayı müze karanlıktır). Bunun yanı sıra müzenin içerisinde bir ısıtma sistemi olmadığı için müze çok soğuktur. Bunun için de öğrencilerden mont ve kabanlarını giyinmeleri istenmiştir.

Öğrencilerle öncelikle müzenin etnografya bölümünde yer alan kilimler tek tek gezilmiştir. Kilimlere dokunan öğrencilere kilimler arasındaki boyut ve renk farkları sorulmuştur. En son, incelenecek kilim önünde önceden hazırlanan bölüme öğrenciler oturmuşlardır. Bu sırada 2 Müze Görevlisi, 1 Resim Öğretmeni, 1 Özel Eğitim Öğretmeni ve 1 Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencisi uygulamacıya eşlik etmektedir. Öğrencilerden bir tanesinin hastalanması sebebiyle dört öğrenci ile uygulamaya geçilmiştir.

Uygulamada özel eğitim öğrencileriyle seçilen bir kilim üzerinden sanat eleştirisi yapılmıştır.

“Sanat eleştirisi aktiviteleri bir sorgulama- araştırma sürecidir. Bu evreler eser hakkında şu dört temel soruyla ilgilidir;

- a) Neler görüyorsunuz (betimleme)
- b) Sanatsal elemanlar birlikte nasıl düzenlenmiş (çözümleme),
- c) Sanatçı bize ne söylemek istiyor (yorumlama),
- d) Eser hakkında ne düşünüyorsunuz, neden (yargı),”(Gökay, 1998: 72).

Bahsedilen evrelere göre ve öğrencilerin seviyelerine uygun olarak hazırlanan eser inceleme soruları öğrencilere yöneltilerek kilimin şekil, renk, üzerindeki motifler, dokusu, nasıl yapıldığı, nerede kullanıldığı, gibi sorulara öğrencilerle cevap aranmıştır.

Öğrencilere hoş geldiniz diyerek başlıyor uygulamacı.

Uygulamacı: Tekrar hoş geldiniz.

Öğrenciler: Hoş bulduk.

Uygulamacı: Peki şimdi diğer kilimleri görmüştünüz değil mi?

Uygulamacı: Bir de bunu inceleyelim tamam mı?

Uygulamacı: Peki, biz daha önce müze ziyareti yapmıştık değil mi?

Öğrenciler: Evett, Evett.

Uygulamacı: Yeter hocamız (müze görevlisi) sizinle ilgilenmişti değil mi?

Öğrenciler: Evett, Evett. Hatırlıyoruz.

Uygulamacı: Peki, bu odanın ismi neydi?

Öğrenci K.A. : Müze.

Uygulamacı: Peki, bu oda ne işe yarıyordu?

Öğrenci S.A. : Eski insanların eşyalarını koymak için.

Uygulamacı: Eski insanların eşyaları buradaydı değil mi? Nereden çıkıyordu peki bu eski eşyalar.

Öğrenci S.A. : Topraktan.

Öğrenci H.Ş. : Topraktan.

Uygulamacı: Peki buda mı toprağın altından mı çıktı? (Kilimi göstererek)

Öğrenci H.Ş. : Hayır

Uygulamacı: Bu nerden çıkmış olabilir peki?

Öğrenci K.A. : Eski evlerden.

Uygulamacı: Güzel, eski evlerden değil mi?

Öğrenci K.A. : Elleriyle örgüyü anlatarak işte örüyorlar ya.

Uygulamacı: Evet bunları örüyorlar, dokuyorlar değil mi?

Öğrenci K.A. : Evet böyle örüyorlar.

Uygulamacı: Siz bunlardan daha önce gördünüz mü peki?

Öğrencilerden birkaçı: Hayır.

Uygulamacı: Bundan evlerinizde var mı? (Kilimi göstererek)

Öğrenci S.A. : Bizim evde var.

Şekil-40: Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle kilim incelemesi

Kaynak: "Sanal 40", 2015.

Öğrencileri kilimin yanına davet ederek ona dokunmalarını, müzede yer alan diğer kilimlerle aralarındaki fark sorulmuştur. Öğrencilere kilim üzerinde hangi motifleri gördüklerini sorulmuş ve öğrencilerden baklava şekli var cevabı gelmiştir. Uygulamacı daha önce hazırladığı motifleri öğrencilere göstererek tek tek anlatmıştır. Elleri belinde motifini öğrenci ile beraber canlandırmışlardır.

Şekil-41: Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileriyle kilim incelemesi

Kaynak: “Sanal 41”, 2015.

Öğrencilere elleri belinde, göz, koçboynuzu, tarak, akrep motifleri gösterilmiştir. Hemen hemen hepsini öğrenciler kilim üzerinde göstermişlerdir. Motiflerin anlamları ne amaçla yapıldıkları öğrencilere anlatılmıştır. Öğrencilere evde bu kilimlerden var mı diye sorulmuş, öğrencilerden “sade var evimizde” diye cevap gelmiştir. Peki, evlerinizde kullandığımız halılar kilimler elde mi dokunmuş yoksa fabrikadan hazır mı alınmıştır? sorusuna öğrenciler fabrikadan alındığını, pazardan hazır alındığını, bir tanesi de duvarda buna benzeyen bir halının asılı olduğunu söylemiştir. El dokuma kilim ile fabrikasyon kilimler arasındaki fark sorularak bu konu hakkında öğrencilere bilgi verilmiştir.

Öğrencilere bunu alın evinize götürün desem kim götürür diye sorulduğunda öğrencilerden bir tanesi bu halıyı evine götürebileceğini çünkü bu halıyı sevdiğini söylemiştir. Bir diğeri kendisinin sevdiğini götürebileceğini ancak anne ve dedesinin kızacağını çünkü çok toz çıkabileceğini söylemiştir.

Son olarak öğrencilere “bu kilim ne kadar para eder?” diye sorulmuştur. Öğrencilerden “çokça eder” cevabı gelmiştir.

Öğrencilere bu kilimlerden bir tane bulsalar (bu küplerden, paralardan bulsalar) ne yapacakları sorulduğunda ise evlerine götüreceğini söylemişlerdir. Uygulamacı “neden eve götürmek istiyorsunuz buraya müzeye getirseniz onları herkes görse güzel olmaz mı?” dediğinde, öğrenciler “olur evet” demişlerdir.

Uygulamacı öğrencilerden birine “Peki, niye getirmeliyiz sence buraya” diye sormuştur.

“Çünkü eski insanların yaşadıkları şeyleri koymak için” cevabı üzerine uygulamacı müzeye tarihi eserlerin neden getirilmesi gerektiğini, müzede eserlerin korunduğunu ve sergilendiğinden bahsetmiştir.

Uygulamacı öğrencilere şimdi resim yapacaklarını, diğer bölümde kendi kilimlerinin şekillerini, motiflerini oluşturabileceklerini söylemiştir. Bu sırada motifleri saymaya başladığında öğrencilerin motifleri hatırladıkları ve uygulamacıdan önce söyledikleri görülmüştür.

Uygulama için müzenin personel bölümünde hazırlanan bir odada (müzenin sergi bölümünde herhangi bir ısıtma sistemi olmadığı için ve öğrencilerin üşümemesi adına içeride bir oda hazırlanmıştır) öğrenciler bir masa etrafına yerleştirilerek istedikleri renkteki kağıtları seçmeleri için öğrencilerin önlerine çeşitli renkteki kağıtlar bırakılmıştır. İstedikleri renkteki kağıtları seçen öğrencilere istedikleri şekilde kendi kilimlerini oluşturabileceklerini istedikleri şekilleri, renkleri ve istedikleri her şeyi çizebilecekleri söylenmiştir.

Öğrenciler ellerine aldıkları boya kalemleriyle çeşitli şekil ve renkte çizimler yapmaya başlamışlardır.

Uygulama esnasında öğrencilerin müze içinde yer alan eserlerden faydalandıkları görülmüştür. Öğrencilere daha rahat çalışabilmeleri için gerekli kağıtlar verilmiş istedikleri renkteki kâğıtları alarak pastel ve renkli boya kalemleriyle çizimler yaparak kendileri de kilim desenleri oluşturmuşlardır.

Şekil-42: Özel eğitim öğrencileriyle kilim incelemesi sonrası uygulama

Kaynak: “Sanal 42”, 2015.

Uygulama sonunda öğrencilere müze eğitimi, kilim incelemesi ve uygulamayı da kapsayan sorulardan oluşan formlar doldurtulmuştur. Okuma yazmada güçlük çeken öğrencilere resim öğretmeni ve özel eğitim öğretmeni yardımcı olmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

KA: Kilim motifini incelemekten zevk aldım.

Kilim üzerinde bulunan motifler, şekiller hakkında ne öğrendin?

KA: Daire olduğunu öğrendim. Dikdörtgen olduğunu öğrendim. Kırmızı renkler olduğunu, bel ile ilgili olduğunu (eli belinde motifini kastediyor) göz ile ilgili olduğunu (göz motifini kastediyor).

En çok neyi sevdin?

SA: Ölü adam, kilim, eski okuma şeyi (rahle).

Kilim üzerinde bulunan motifler, şekiller hakkında ne öğrendin?

SA: Tarak, göz, ev.

Kilim üzerinde bulunan motifler, şekiller hakkında ne öğrendin?

HŞ: Üçgen, kare şekiller olduğunu öğrendim. Sarı ve kırmızı renklerin olduğunu öğrendim. Tarak şekli olduğunu el, bel, kalça olduğunu öğrendim.

Görsel sanatlar dersini (resim dersini) müzede işlemek ister misin?

HŞ: İsterim. Burayı çok sevdim.

Öğrenciler müzeyi sevdikleri ve etkinlikten keyif aldıklarını tekrar gelmek istediklerini söylediler. Öğrencilere diğer uygulama için hangi tarihte müzeye gelmeleri gerektiği tekrar hatırlatılarak, servis aracına kadar eşlik edilmiştir.

Sikke İncelemesi

Sikke incelemesi için müzede bulunan sikkelerin incelenmesi, dokunulması mümkün olmadığı için Roma Dönemi sikkelerinden 3 tanesinin büyük çıktısı alınarak müzenin içerisinde uygun olan bir bölüme asılmıştır. Projektörler hazırlanmış uygulama için gerekli tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra öğrencilerin gelmesiyle uygulamaya geçilmiştir.

Öncelikle sikkelerin yer aldığı vitrinler gezilmiştir. Öğrencilere; Arkeoloji ne demek? Arkeolojik kazı ne demek? gibi sorular yöneltilerek öğrencilere daha önce öğrendikleri bilgilerden hatırlatılma yapılmıştır.

Şekil-43: Karaman Müzesi özel eğitim öğrencileri ile sikke incelemesi

Kaynak: “Sanal 43”, 2015.

Örnek olarak asılan Roma dönemine ait sikke çıktısı önünde öğrencilerle incelemeye geçilmiştir. Öğrencilere eser inceleme basamaklarından öğrencilerin seviyelerine uygun olarak hazırlanmış sorular sorularak sikkelerin incelemesi yapılmıştır. Öğrencilerin verdiği cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Öğrencilere hoş geldiniz diyerek söze başlamıştır uygulamacı ve öğrencilerden hep bir ağızdan hoş bulduk cevabını almıştır. Uygulamacı bir önceki buluşmada ne yapılmıştı ne incelenmişti diye sormuş ve öğrencilerden halı, kilim cevabını almıştır.

Öncelikle öğrencilere paraların üzerinde neler gördükleri sorulmuştur. Öğrencilerden: “Rakam, 20 (sayı), örgülü taç, altın, 2 at, 1 çocuk, 1 adam, padişah, küçük çocuk, 3 tane adam ipe dolanmış gibi” cevaplar gelmiştir. Öğrencilerden biri anlatırken el ve kollarını kullanınca uygulamacı camekânın önüne davet ederek göstermesini, canlandırmasını istemiştir. Öğrenci paranın üzerindeki hareketlere

bakarak duruşu ve hareketi göstermiştir. Paranın üzerindeki adamın pelerinin, yazıların olduğundan bahsetmiştir.

Şekil-44: Özel eğitim öğrencileriyle sikke incelemesi drama sahnesi

Kaynak: “Sanal 44”, 2015.

Öğrencilere hangi renkleri gördükleri sorulmuştur.

Gümüş rengi-gri-altın rengi-sarı-altın yeşili cevapları alınmıştır.

Ardından öğrencilere paranın ne işe yaradığı sorulmuştur.

“Bakkalarda harcamak için, kantinlerde” ve “içecek bir şey, kek almak için” cevapları gelmiştir. Uygulamacı alışveriş için paranın kullanıldığını ancak daha önce para olmadan önce nasıl alışveriş yapıldığını sormuştur. Öğrencilerden biri “değiş tokuş yapıyorlardı” demiştir. Uygulamacı öğrenciye “evet çok güzel değiş tokuş yapılıyordu” demiş ve ilk parayı kullananların kim olduğunu sormuştur. Öğrenciler bilmediklerini söylemişlerdir. Uygulamacı Lidyalıların ilk defa parayı kullandığını öğrencilere anlatmıştır.

Uygulamacı paraların üzerinde hangi tür çizgilerin olduğunu sormuştur: Düz, eğri çizgilerin kullanıldığını öğrenciler göstererek cevaplamışlardır. Uygulamacı öğrencilere günümüzde kullanılan bozuk demir paralardan dağıtmış ve incelemelerini istemiştir. Öğrenciler paranın sert olduğunu, şeklinin silindir ve daire olduğunu, paranın üzerinde rakam ve Atatürk'ün resmi olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerden biri paranın üzerinde bazı desenlerin olduğunu; çiçek desenleri olduğunu söylemiştir.

Uygulamacı son olarak öğrencilere bu tarihi paraları kendilerine verme imkânı olsaydı, evlerine götürüp götürmeyeceklerini sormuştur. Öğrenciler, götüreceklerini çünkü eski ve değerli olduklarını söylemişlerdir. Bu eserlere fiyat belirlemeleri istendiğinde “çok eder” ve “bin lira eder” cevapları gelmiştir.

Uygulamacı yine öğrencilere “bahçenize çiçek ekerken bu eski tarihi paradan buldunuz ne yaparsınız onu?” diye sormuştur.

Öğrencilerden ÜA Adlı öğrenci “gümüşçüye götürürüz” demiştir. Neden? diye sorulduğunda ise “çünkü düğünlerde bu paralardan takılır geline, damata” şeklinde cevaplamıştır.

SA: “ Ben olsaydım müzeye getirirdim” demiştir.

Uygulamacı: Neden? Diye sorduğunda

-“Tarihi olduğu için” demiştir öğrenci.

Uygulamacı “tarihi olduğu için” cevabını açarak neden müzelerde eserlerin korunması gerektiğini tekrar öğrencilere anlatmıştır. Öğrencilerden birisi “Şu kılıçlar korunmasaydı ne olurdu?” diye sormuştur. Uygulamacı eserlerin korunması ve sergilenmesi için müzelerin gerekli olduğu ve sizler gibi başkalarının da müzeyi gezerek tarihimize ait eşya ve nesnelere görebilmeleri için bu eserlerin korunması gerektiğinden bahsetmiştir.

Öğrencilerden bir tanesi söz alarak: Tarihi eşyaların uzun süre korunması gerektiğini söylemiştir. Uygulamacı öğrencilere teşekkür ederek uygulama için hazır

olup olmadıklarını sormuştur. Öğrenciler “Oleyy” diye sevinmişler ve uygulama için müzenin personel bölümünde hazırlanan masalara geçmişlerdir.

Uygulamacı elindeki seramik hamurları öğrencilere dağıtmıştır. Hamura dokunmalarını ve incelemelerini ve kendi paralarını tasarlamalarını söylemiştir. Bunun için öğrencilere dağıtılan seramik hamuru merdane yardımıyla açılarak öğrencilerin masalarına bırakılan modelaj kalemleri, çeşitli geometrik şekilli kalıplarla istedikleri tasarımı, parayı yapabilecekleri ifade edilmiştir. Öğrenciler vakit geçirmeden çalışmalarına başlamışlardır.

Şekil-45: Özel eğitim öğrencileriyle sikke incelemesi sonrası uygulama

Kaynak: “Sanal 45”, 2015.

Uygulama sonrasında öğrencilere formlar doldurtulmuştur. Öğrencilere şu sorular sorulmuş ve şu cevaplar alınmıştır:

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

AŞ: “Hamurdan para yapmak”

KA: “Hamur, para”

ÜA: “Hamur yapmak”

Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

AŞ: “Lidyahıların para bulduğunu öğrendim” Paranın altın, gümüş olduğunu, renklerinin sarı, gri olduğunu öğrendim.”

SA: “Lidyahılar”

Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

AŞ: “Müzeye getiririm. Çünkü orada herkes görebilir ve merak edenlerin görmek isteyenlerin görebilmesi için.

KA: “Altıncıya veririm. Müzeye veririm. Bize her şeyi gösteriyor müze.”

SA: “Müzeye getiririm. Eski insanların tarihine bakmak için. Diğer insanlarda baksın diye.

Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki, tekrar müzede ders işlemek ister misin?

HŞ: “Yapmadım. Evet isterim. Burası çok güzel de ondan.”

SA: “Müze çok güzel öğretmenlerimi çok seviyorum.”

ÜA: “Yapmadım. İsterim. Daha önce gitmediğim için bir daha gitmek isterim.”

KA: “İsterim ders işlemek. Burayı daha çok sevdim.”

Öğrencilerin müzeyi sevdikleri ve müzede yapılan bu etkinlikten keyif aldıkları anlaşılmiştir. Uygulama bittikten sonra öğrencileri servislerine doğru götürürken bir öğrenci yanıma gelerek: “Size teşekkür etmek istiyorum öğretmenim. Bugün çok güzel şeyler yaptık ve çok güzel şeyler öğrendim” dedi. Ben de ona ne gibi şeyler öğrendiğini sorduğumda. Heykelden, heykeltıraştan, müzenin ne olduğundan ne işe yaradığından, özellikle etnografya bölümündeki birçok parçanın ne olduğunu öğrendiğin, kilimleri ve paraları öğrendiğinden bahsetmiştir. Bende kendisine etkinliğe katıldığı için teşekkür ettim. Ardından öğrencilerle müzenin önünde hatıra fotoğrafı çektirilmiş ve öğrenciler servislerine kadar eşlik edilerek uğurlanmıştır.

EK-2 Öğrenci İzin Belgeleri

ÖZEL KARAMAN EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kurumunuzun öğrencisi olan **S. A.** oğlum/kızımın aşağıda tarihleri belirtilen günlerde Görsel Sanatlar Öğretmeni Barış Erdoğan eşliğinde Karaman Müzesinde gerçekleştirilecek olan müze gezisi ve uygulamasına katılmasında hiçbir sakınca yoktur. Aynı zamanda Barış Erdoğan'ın bu proje kapsamında elde ettiği verileri, fotoğrafları ve video kayıtlarını bilimsel araştırmalarında kullanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Velisi olarak oğlum/kızımın uygulama esnasında fotoğraf ve video kameraya alınmasına izin veriyorum.

Saygılarımla

(Öğrenciler Empati Rehabilitasyon Merkezinin Servis Aracı ile alınıp müze ziyareti gerçekleştirildikten sonra tekrar servisle evlerine bırakılacaktır)

Müze Gezisi: 26.03.2015

Öğrenci Velisi Ad-Soyad

Müze Gezisi ve Uygulama: 08.04.2015/12.04.2015

İmza

S. A.

S. A.

ÖZEL KARAMAN EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kurumunuzun öğrencisi olan **S. A.** oğlum/kızımın aşağıda tarihleri belirtilen günlerde Görsel Sanatlar Öğretmeni Barış Erdoğan eşliğinde Karaman Müzesinde gerçekleştirilecek olan müze gezisi ve uygulamasına katılmasında hiçbir sakınca yoktur. Aynı zamanda Barış Erdoğan'ın bu proje kapsamında elde ettiği verileri, fotoğrafları ve video kayıtlarını bilimsel araştırmalarında kullanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Velisi olarak oğlum/kızımın uygulama esnasında fotoğraf ve video kameraya alınmasına izin veriyorum.

Saygılarımla

(Öğrenciler Empati Rehabilitasyon Merkezinin Servis Aracı ile alınıp müze ziyareti gerçekleştirildikten sonra tekrar servisle evlerine bırakılacaktır)

Müze Gezisi: 26.03.2015

Öğrenci Velisi Ad-Soyad

Müze Gezisi ve Uygulama: 08.04.2015/12.04.2015

İmza

S. A.

S. A.

ÖZEL KARAMAN EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kurumunuzun öğrencisi olan A. S. oğlum/kızımın aşağıda tarihleri belirtilen günlerde Görsel Sanatlar Öğretmeni Barış Erdoğan eşliğinde Karaman Müzesinde gerçekleştirilecek olan müze gezisi ve uygulamasına katılmasında hiçbir sakınca yoktur. Aynı zamanda Barış Erdoğan'ın bu proje kapsamında elde ettiği verileri, fotoğrafları ve video kayıtlarını bilimsel araştırmalarında kullanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Velisi olarak oğlum/kızımın uygulama esnasında fotoğraf ve video kameraya alınmasına izin veriyorum.

Saygılarımla

(Öğrenciler Empati Rehabilitasyon Merkezinin Servis Aracı ile alınıp müze ziyareti gerçekleştirildikten sonra tekrar servisle evlerine bırakılacaktır)

Müze Gezisi: 26.03.2015

Öğrenci Velisi Ad-Soyad

Müze Gezisi ve Uygulama: 08.04.2015/12.04.2015

İmza

ÖZEL KARAMAN EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kurumunuzun öğrencisi olan H. S. oğlum/kızımın aşağıda tarihleri belirtilen günlerde Görsel Sanatlar Öğretmeni Barış Erdoğan eşliğinde Karaman Müzesinde gerçekleştirilecek olan müze gezisi ve uygulamasına katılmasında hiçbir sakınca yoktur. Aynı zamanda Barış Erdoğan'ın bu proje kapsamında elde ettiği verileri, fotoğrafları ve video kayıtlarını bilimsel araştırmalarında kullanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Velisi olarak oğlum/kızımın uygulama esnasında fotoğraf ve video kameraya alınmasına izin veriyorum.

Saygılarımla

(Öğrenciler Empati Rehabilitasyon Merkezinin Servis Aracı ile alınıp müze ziyareti gerçekleştirildikten sonra tekrar servisle evlerine bırakılacaktır)

Müze Gezisi: 26.03.2015

Öğrenci Velisi Ad-Soyad

Müze Gezisi ve Uygulama: 08.04.2015/12.04.2015

İmza

ÖZEL KARAMAN EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kurumunuzun öğrencisi olan **A** oğlum/kızımın aşağıda tarihleri belirtilen günlerde Görsel Sanatlar Öğretmeni Barış Erdoğan eşliğinde Karaman Müzesinde gerçekleştirilecek olan müze gezisi ve uygulamasına katılmasında hiçbir sakınca yoktur. Aynı zamanda Barış Erdoğan'ın bu proje kapsamında elde ettiği verileri, fotoğrafları ve video kayıtlarını bilimsel araştırmalarında kullanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Velisi olarak oğlum/kızımın uygulama esnasında fotoğraf ve video kameraya alınmasına izin veriyorum.

Saygılarımla

(Öğrenciler Empati Rehabilitasyon Merkezinin Servis Aracı ile alınıp müze ziyareti gerçekleştirildikten sonra tekrar servisle evlerine bırakılacaktır)

Müze Gezisi: 26.03.2015

Öğrenci Velisi Ad-Soyad

Müze Gezisi ve Uygulama: 08.04.2015/12.04.2015

İmza

A
[Handwritten signature]

ÖZEL KARAMAN EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kurumunuzun öğrencisi olan **A** oğlum/kızımın aşağıda tarihleri belirtilen günlerde Görsel Sanatlar Öğretmeni Barış Erdoğan eşliğinde Karaman Müzesinde gerçekleştirilecek olan müze gezisi ve uygulamasına katılmasında hiçbir sakınca yoktur. Aynı zamanda Barış Erdoğan'ın bu proje kapsamında elde ettiği verileri, fotoğrafları ve video kayıtlarını bilimsel araştırmalarında kullanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Velisi olarak oğlum/kızımın uygulama esnasında fotoğraf ve video kameraya alınmasına izin veriyorum.

Saygılarımla

(Öğrenciler Empati Rehabilitasyon Merkezinin Servis Aracı ile alınıp müze ziyareti gerçekleştirildikten sonra tekrar servisle evlerine bırakılacaktır)

Müze Gezisi: 26.03.2015

Öğrenci Velisi Ad-Soyad

Müze Gezisi ve Uygulama: 08.04.2015/12.04.2015

İmza

A
[Handwritten signature]

EK-3 Sikke ve Kilim Uygulamaları Sonrasında Doldurulan Formlar

Ad-Soyad: A [redacted] S [redacted]

Tarih: 12.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Sikkelerin İncelenmesi)

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Hamurdan para yapmak.

Senin en çok sevdiğin şey neydi?

Kendi yaptığımı bir para olmak.

Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

Lityaların para bulduğunu öğrendim. Paranın altın, gümüş olduğunu, Bakterinin Sarı ve gri olduğunu öğrendim.

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

Evet, Çünkü resim yapmayı çok seviyorum. Okulda, müzede yapmak isterdim.

Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

Müzeye getiririm. Çünkü orada herkes görebilir. Ve merak edenlerin görmek istemesi için görebilmesi için.

Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki tekrar müzede ders işlemek ister misin?

Neden?

Hayır müzeye ilk defa geliyorum. Evet isterim. Çünkü zevkli, şeyler öğreniyorum.

Ad-Soyad: H [REDACTED]

S [REDACTED]

Tarih:

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Sikkelerin İncelenmesi)

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Hamur yapmak, etkinlik yapmak.

Senin en çok sevdiğin şey neydi?

poralar, altınlar, gümüşler.

Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

Atatürk,

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

Evet. Çok güzel bir yer. Etkinlikleri çok kat yaparım.

Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

Gümüşlere gösteririm. Çünkü orada lazım diye.

Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki tekrar müzede ders işlemek ister misin? Neden?

Yapardım. Evet isterim. Burada çok güzelde olur.

Ad-Soyad: K

A

Tarih: 12.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Sikkelerin İncelenmesi)

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Hamur, para,

Senin en çok sevdiğin şey neydi?

Altın para, sililli aletler.

Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

Padişah.

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

İsterim. Müzenin içi çok güzel ama biraz sıcak burada işlemek isterim.

Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

Altın paralarını müzeye veririm. Bize her şeyi gösterir müze.

Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki tekrar müzede ders işlemek ister misin? Neden?

İsterim ders işlemek. Burayı daha çok sevdim.

Ad-Soyad:

Ü. A.

Tarih: 2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Sikkelerin İncelenmesi)

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Flanur yapmak.

Senin en çok sevdiğin şey neydi?

Paralar.

Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

Padisahlar.

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

Resmi seviyorum.

Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

Ne yapacağımı bilmediğim için o kişilere veririm.
Müzeğe, gümüşçülere veririm.

Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki tekrar müzede ders işlemek ister misin?

Neden? Yapmadım. İsterim daha önce gitmediğim için belediye gitmek
isterim.

Ad-Soyad: [REDACTED]

Tarih: 12.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Sikkelerin İncelenmesi)

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Paralar

Senin en çok sevdiğin şey neydi?

Paraları bakmak
ölmüşlerin
silah(Paraları bakmak)
(ölmüşlerin bakmak)
(sikkelere bakmak).(Paraları sevdim)
(Kilmeli sevdim).

Paranın ilk defa kimler tarafından kullanıldığı hakkında ne öğrendin?

Lidyalılar (Lidyalılar).

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

Müze çok sevdim oradan

Müze çok sevdim oradan dolayı isterim.

Bir tarihi eser bulsan ne yaparsın? Neden?

Müze getirim. Eski insanların tarihine bakmak

tarih. Diğer insanlarda bakılır diye.

Daha önce müzede böyle bir etkinlik yaptın mı? Peki tekrar müzede ders işlemek ister misin?

Neden? Müze çok güzel öğretilerimi çok seviyorum.

Ad-Soyad: H [REDACTED] S [REDACTED]

Tarih: 08.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Kilim İncelemesi)

Daha önce Karaman Müzesini gezdin mi?

Bir kez gelmiştim.

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Resim yapmak, el girmeği sevdim.
Kilim hakkında konuşmak, keyif aldım.

En çok neyi sevdim?

Resim yapmayı çok sevdim.

Kilim ve üzerinde bulunan şekiller, motifler hakkında ne öğrendin?

İygen, kare şekiller olduğunu öğrendim.
Sarı ve kırmızı renklerin olduğunu öğrendim.
Tarak şekli olduğunu el, bel, başta olduğunu öğrendim.

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

İsterim, Burayı çok sevdim.

Müzede tekrar böyle bir etkinliğe gelmek ister misin? Neden?

evet, çok resim yaptık. Müzede bulunan
Mumyayı (öle adam) öğrendim.

Ad-Soyad:

K [REDACTED] A [REDACTED]

Tarih: 08.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Kilim İncelemesi)

Daha önce Karaman Müzesini gezdin mi?

Bir kere gelmiştim.

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Kilim motifleri incelemekten zevk aldım.

En çok neyi sevdin?

Müreyi çok sevdim.

Kilim ve üzerinde bulunan şekiller, motifler hakkında ne öğrendin?

Abire oyma öğrendim. Dikdörtgen oyma öğrendim. Kırmızı renkleri oyma, belte ilgili oyma, gözle ilgili oyma öğrendim.

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

İsterim. Müze çok güzel, estetik, bağışçılık.

Müze tekrar böyle bir etkinliğe gelmek ister misin? Neden?

İsterim. Estetik, resim yapmak için hoşlandı. Dışarıya gezdik, güzel.

Ad-Soyad: K [REDACTED] A [REDACTED]

Tarih: 08.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Kilim İncelemesi)

Daha önce Karaman Müzesini gezdin mi?

Gelmедim.

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

Resim yaptım. Babamı yaptım, kordesi mi yaptım.

En çok neyi sevdin?

Kilimleri sevdim. Çayı sevdim.

Kilim ve üzerinde bulunan şekiller, motifler hakkında ne öğrendin?

Hatırlamıyorum.

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

Müze ile isterim.

Müze de tekrar böyle bir etkinliğe gelmek ister misin? Neden?

Yeter hocayı çok sevdiği için buraya gelmek istiyordum.

Ad-Soyad: S [REDACTED] A [REDACTED]

Tarih: 08.04.2015

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMA SONU GÖRÜŞME FORMU (Kilim İncelemesi)

Daha önce Karaman Müzesini gezdin mi?

Hayır

Bu etkinlikte en çok keyif aldığın şey nedir?

resim yapmak

En çok neyi sevdin?

alişadam
 kilim
 eski okuna razi

Kilim ve üzerinde bulunan şekiller, motifler hakkında ne öğrendin?

tarak
 göz
 Ev

Görsel Sanatlar dersini (Resim dersini) müzede işlemek ister misin? Neden?

Evet
 Burayı çok sevedim

Müze de tekrar böyle bir etkinliğe gelmek ister misin? Neden?

Evet
 Bura çok sevedim
 öğretmenleri müze çok sevedim

Ek-4: Kilim ve Sikke İncelemeleri Sonrası Uygulama Çalışmaları

A.Ş. Yaş: 11

K.A. Yaş: 11

H.Ş. Yaş:10

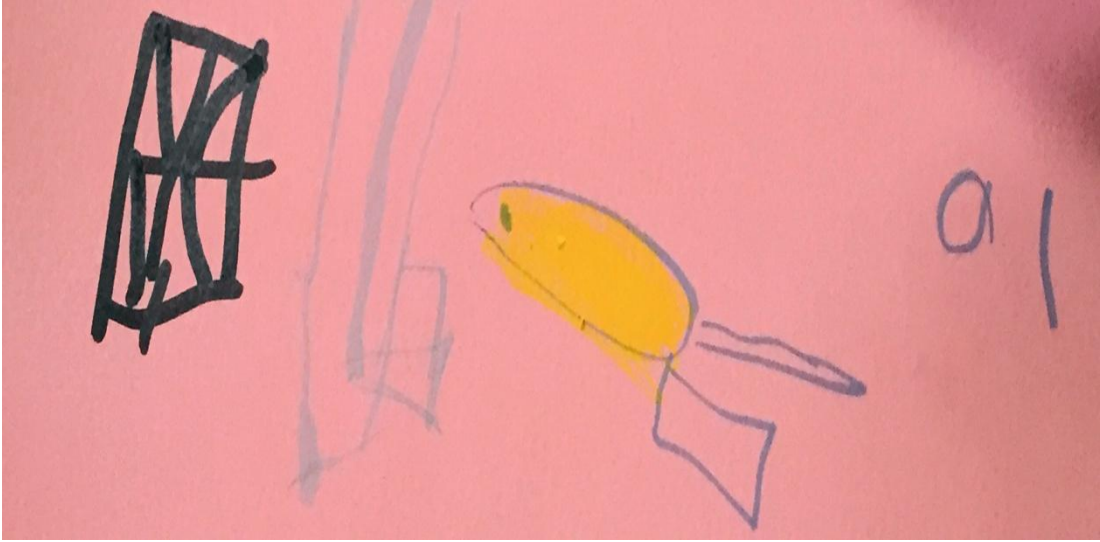

S.A. Yaş: 10

Ü.A. Yaş: 10

Öğrencilerin “Kilim İncelemesi” sonrasında yaptıkları “Kendi Kilimimi Tasarlıyorum” etkinliğinden öğrenci çalışmaları.

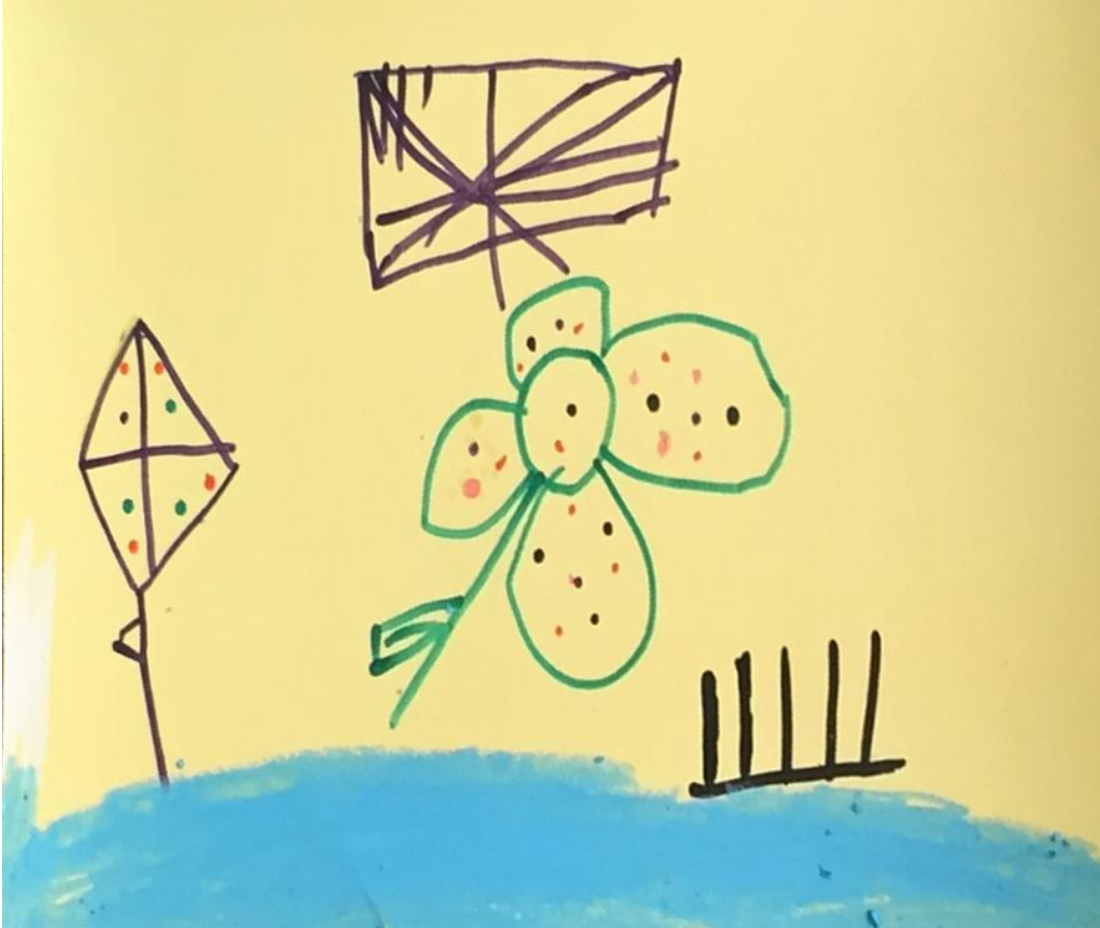
K.A. Yaş:10

S.A. Yaş: 10

H.Ş. Yaş: 10

K.A. Yaş: 11